

UIT HET LEVEN VAN DS. A. VAN STUIJVENBERG

Predikant van de Gereformeerde Gemeenten

LEVENSOVERZICHT

Afscheidspredicatie te Yerseke, 14 September 1948

**Bevestigingspredicatie 22 September 1948, te Nunspeet, door Ds. J. Fraanje
met de gehouden toespraken**

**Intredepredicatie te Nunspeet, 22 September 1948
Afscheidspredicatie te Nunspeet, 1954**

Bevestiging en intrede van Ds. A. van Stuyvenberg te Aagtekerke, 1954

Verslag van de begrafenis Ds. A. van Stuyvenberg te Waardenburg

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2015**

INHOUD

LEVENSOVERZICHT

1. Afscheidspredicatie te Yerseke, 14 September 1948
Weest in geen ding bezorgd, maar laat uw begeerten in alles, door bidden en smeken, met dankzegging bekend worden bij God; En de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en uw zinnen bewaren in Christus Jezus. Filippensen 4: 6 en 7

2. Bevestigingspredicatie 22 September 1948, te Nunspeet, door Ds. J. Fraanje van Barneveld met de gehouden toespraken
"Doch gij, spreek hetgeen de gezonde leer betaamt". Titus 2: 1

3. Intredepredicatie te Nunspeet, 22 September 1948
Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus en Die gekruist. 1 Korinthe 2: 2.

4. HENDRIK WESTERINK

Gods belofte vervuld met de komst van ds. Van Stuyvenberg naar Nunspeet, één dag na zijn overlijden

5. Afscheidspredicatie te Nunspeet, 29 september 1954
Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking of benauwdheid of vervolging of honger of naaktheid of gevaar of zwaard? Gelijk geschreven is: (Want om Uwentwil worden wij de ganse dag gedood, wij zijn geacht als schapen ter slachting.) Maar in dit alles zijn wij meer dan overwinnaars door Hem, Die ons liefgehad heeft. Romeinen 8: 35-37

6. Bevestiging en intrede van Ds. A. van Stuyvenberg te Aagtekerke, 1954

7. Bekering Adriaan Houmes te Aagtekerke

8. In memoriam Ds. A. van Stuyvenberg te Aagtekerke

9. Begrafenis Ds. A. van Stuyvenberg te Waardenburg, 23 december 1954

MEDEDELINGEN UIT DE SAAMBINDER

10. Herdenking Ds. Ledeboer.

11. NOTULEN van de vergadering der Classis Barneveld, 3 december 1953
 voorzitter Ds. A. Van Stuyvenberg

12. Meditatie: De ware kennis van de enige Zaligmaker
"Niemand kan zeggen Jezus de Heere te zijn, dan door de Heilige Geest".

LEVENSOVERZICHT

Adrianus van STUIJVENBERG, (1894-1954)

Als de negende van elf kinderen werd Adrianus van Stuijvenberg op 25 augustus 1894 geboren in het gezin van Theodorus van Stuijvenberg en Sandrijntje van Mourik. Zijn wieg stond in het Betuwse Waardenburg. Van zijn broertjes en zusjes zijn er vijf op jonge leeftijd overleden. Adrianus had godvrezende ouders. Zij behoorden tot de Bakkeriaanse gemeenten, maar lazen 's zondags thuis een preek. Later vonden ze aansluiting bij de Gereformeerde Gemeente van Tricht. Janus werd pas op 21-jarige leeftijd gedoopt.

Al op jonge leeftijd mocht hij de Heere vrezen. Hij ontving diepe indrukken van de noodzaak van hartvernieuwende genade. Als klein kind zonderde hij zich af in het gebed en beluisterde hij de gesprekken van Gods volk, die in zijn ouderlijk huis vaak in gezelschap bijeenkwamen. Toen hij half in de twintig was, behaagde het de Heere hem de weg der verlossing in Christus te openbaren. Op 29-jarige leeftijd mocht Van Stuijvenberg Christus leren kennen als zijn schuldovernemende Borg.

Omdat zijn ouders bezwaar hadden tegen de verplichte pokkeninenting, had Janus in zijn jeugd privé-onderwijs gekregen.

Vanaf zijn dertiende jaar werkte hij in de bakkerij van zijn vader.

Op 24 april 1919 trouwde hij in Woerden met Aaltje Jacoba Blok, waarna hij in die stad een bakkerszaak begon.

De handel trok hem echter meer en daarom werd hij medefirmant in de veevoederhandel van A. Blok & Zn. te Woerden. Zijn vrouw kreeg een miskraam en daarna werd een kind levenloos geboren, maar de volgende twee kinderen, een dochter en een zoon, bereikten de volwassen leeftijd. Ze overleden in de jaren negentig kort na elkaar, allebei plotseling.

Zoon Theo volgde de voetsporen van zijn vader in de handel en later in het predikambt.

Dochter Sannie was op 24 april getrouwd, net als haar ouders, maar zoon Theo kon dat niet, omdat die datum in 1949 op zaterdag viel. Hij trouwde toen op 21 april.

Toen in 1928 in Woerden een afdeling van de Gereformeerde Gemeente te Bodegraven werd gesticht, werd A. van Stuijvenberg diaken. De afdeling werd al spoedig ondergebracht bij de gemeente van Utrecht.

Van Stuijvenberg diende enige tijd als ouderling.

Maar kort nadat de Woerdense gemeente in 1932 geïnstitueerd was, werd hij toegelaten tot de Theologische School.

Tijdens de vierjarige studie woonde Van Stuijvenberg in Rotterdam. Het proponeren ging soms moeizaam, maar te midden van de bestrijdingen waren er ook bemoedigende ogenblikken.

In Benthuizen preekte hij vaak gemakkelijk en daarom zei hij er tegen een van de ouderlingen: 'Ik hoop dat ik hier nog eens predikant mag worden!' Die wens ging in vervulling toen hem na de beroepbaarstelling in 1936 de weg naar dit Zuid-Hollandse dorp aangewezen werd. Op 30 juni werd hij er beroepen en op 21 juli nam hij het beroep aan.

Aan de kerkenraad schreef hij: 'Zoo kan ik Ulieden mededelen dat de Heere mijn hart heeft overgebogen en ingenomen voor die roeping. Zodat ik hem onder biddend opzien tot de Heere hoop op te volgen. De Heere doe ons in Zijn gunst elkander ontmoeten, en geve dat ge als een Aron en Hur onze armen mocht ondersteunen, bovenal dat we in onze bediening gesterkt werden door de handen van de Machtige Jakobs.'

In Benthuizen kwam daarmee een eind aan een vacante periode die 61 jaar geduurd had: sinds het vertrek van oefenaar H. H. Dieperink Langereis in 1875.

Kandidaat Van Stuijvenberg werd op 25 augustus (zijn 42e verjaardag) door docent ds. G. H. Kersten in de volle bediening bevestigd. Deze dienst had plaats in Rotterdam-Centrum, maar de nieuwe leraar deed de volgende avond intrede in het eigen kerkgebouw van Benthuizen, dat veel te klein bleek om de belangstellenden te kunnen bevatten.

'In gevoelvolle woorden sprak de nieuwe leraar van het grote voorrecht hem van de Heere ten deel gevallen, Die hem niet alleen in zijn jeugd met Zijne genade begiftigde, maar hem bovendien riep tot het hoogwaardige ambt van de bediening des Woords', meldde het Saambinderverslag. 'Het besef van zijn eigen onbekwaamheid, zoo sprak hij, drukte hem neder; te roemen heeft hij van zichzelf niet, maar door genade hoopte hij te roemen in het kruis van Christus.'

Tijdens de diensttijd van ds. Van Stuijvenberg in Benthuizen werd het kerkgebouw uitgebreid.

In 1838 werd herdacht dat ds. L.G.C. Ledeboer een eeuw geleden in het dorp bevestigd was.

In december 1939 kwam er een beroep uit Yerseke, dat ds. Van Stuijvenberg kort na nieuwjaarsdag aannam.

Na een driejarige ambtsbediening nam hij op 25 maart 1940 (tweede paasdag) afscheid van Benthuizen. Daar werd hij overigens in februari 1942 alweer beroepen.

Ds. Kersten trad op 2 april 1940 in zijn vroegere gemeente Yerseke voor de tweede maal als bevestiger van ds. Van Stuijvenberg op.

De in 1928 verkochte pastorie werd weer teruggekocht, al was de tuin door gemobiliseerde militairen tijdelijk in gebruik genomen als verdedigingsstelling. Slechts enkele weken na de intrede van de nieuwe predikant brak de oorlog uit en werden de inwoners van Yerseke korte tijd geëvacueerd.

Op 17 september 1944 werd de middagdienst vanwege een bombardement afgebroken en daarna konden er twee zondagen geen diensten worden gehouden. De bevrijding kwam op 27 oktober.

Tijdens de periode in Yerseke institueerde ds. Van Stuijvenberg in 1943 een gemeente in Kruiningen en in 1946 in Zoutelande.

In 1943 benoemde de Particuliere Synode Zuid hem tot penningmeester van de commissie voor de inwendige zending.

Op 18 februari 1948 nam ds. Van Stuijvenberg een nieuwe kerk in gebruik in zijn geboorteplaats Waardenburg en de volgende dag ook in Zoutelande.

Vanaf 22 februari kon hij echter de maand lang geen ambtelijk werk doen en daarna was het hem niet meer mogelijk om 's zondags driemaal voor te gaan.

Kort daarna, op 6 mei, kwam er een beroep uit Nunspeet. Na veel strijd nam ds. Van Stuijvenberg het op 25 mei aan. Hij zou er de eerste predikant worden. Op diezelfde dag overleed de Nunspeetse ouderling H. Westerink. Hij heeft de komst van een eigen herder en leraar niet meer meegemaakt, maar had te geloven gekregen dat de predikant uit Yerseke zou komen. Consulnt ds. J. Fraanje had diezelfde overtuiging ontvangen toen hij de beroepsbrief ondertekende. 'En u bent gekomen, broeder, de Heere heeft het bevestigd', zei hij, toen hij op 22 september de bevestigingsdienst leidde.

'Door geduldig, minzaam en tactvol optreden wist de daadkrachtige predikant het leven in de gemeente wat meer te belijnen', noteerde de geschiedschrijver van de Nunspeetse gemeente bijna een halve eeuw later.

In 1952 kampte ds. Van Stuijvenberg met gezondheidsproblemen, zodat hij tijdelijk

slechts eenmaal per zondag voorging. Het jaar daarop bezorgden de perikelen – inzake uittreding van een deel van de gemeente - in zijn consulentgemeente Barneveld hem grote spanningen.

Behalve voor zijn gemeente en de consulentschappen zette hij zich in voor de militairen in de omgeving. Verder maakte hij deel uit van het curatorium (1945-1954), de Commissie tot Hulp aan Oorlogsslachtoffers en Verwoeste kerken en het Deputaatschap voor kindertehuis De Berenbos.

Meermalen was hij moderamenlid van de Particuliere Synodes Zuid en Oost.

In 1954 sprak ds. Van Stuijvenberg in Nunspeet bij de opening van de nieuwe lagere school en van het genoemde kindertehuis.

Kort daarop keerde hij terug naar Zeeland. In juli aanvaardde hij een beroep uit Aagtekerke, het derde dat die gemeente op hem uitbracht. De predikant wilde wel in Nunspeet blijven, maar werd door de woorden 'Spreek niet meer tot Mij van deze zaak' overreed om te vertrekken.

Na het afscheid van de Veluwe op 29 september volgde op 7 oktober de bevestiging en intrede in het Walcherse dorp. Ds. L. Rijksen uit Middelburg trad als bevestiger op. Voor Aagtekerke was het slechts een korte onderbreking van een vacante periode van 22 jaar.

In de vroege morgen van 15 december belde mevrouw Van Stuijvenberg, die erg hulpbehoevend was, haar dienstbode Greta. Toen die in de slaapkamer kwam, bleek de predikant plotseling overleden te zijn.

In zijn geboorteplaats Waardenburg werd hij begraven. Ds. A. Verhagen leidde de rouwdienst.

Geschriften, o.a.

Preek bij de ingebruikname van de vergrote kerk van de Gereformeerde Gemeente te Benthuisen op 21 september 1937.

Afscheidspredikatie te Yerseke 14 september 1948, Intredepredikatie te Nunspeet 22 september 1948 met bevestigingspredikatie door ds. J. Fraanje van Barneveld, Utrecht 1948.

Bevestigingspreek in: Bevestiging en intrede van Ds. H. van Gilst te Elspeet op 25 Januari 1950, z.p., z.j., blz. 1-15.

'Bevestiging Ds. F. Dieleman als leraar bij de Gereformeerde Gemeente te Yerseke op 19 april 1951, Joh. 1:6-8.' In: F.J. Dieleman, Afscheids-, Bevestigings- en Int reep reken met alle toespraken, z.p., z.j.

De ware vrijheid, preek over Gal. 5:1. In: Uit de schat des Woords, juni 1956. Preek over Amos 3:3 in Uit de schat des Woords, Utrecht 1966-1967.

Sions Koning, Sions onderdanen (acht preken), Biggekerke 1979.

Toestand van de gemeente te Barneveld

Ds. Van Stuijvenberg had veel verdriet van de kerkscheuring. Te Barneveld werd hij waarin betrokken als consulent.

In 1954 werd ds. Chr. van Dam daar predikant. Hij schrijft in zijn levensgeschiedenis als volgt:

... Toen wij daar kwamen was de toestand niet gunstig, vanwege de overgang van Ds. v. d. Woestijne naar de groep van Dr. Steenblok. Deze scheuring had grote beroering veroorzaakt. In veel huisgezinnen heerste verdeeldheid, ook in de grotere familieverbanden.

Kerkscheuring is een vreselijke zaak en de vruchten zijn bitter. Daarbij komt dat de

meeste mensen door een ander een besluit nemen, zonder dat men weet waar het over gaat. Daardoor heeft men later vaak grote spijt van een lichtvaardig genomen besluit. Men moest in dergelijke ongelukkige omstandigheden veel voorzichtiger zijn en niet een mens volgen, maar vragen welke de goede en volmaakte wil van God is.

De jammerlijke verdeeldheid van de strijdende kerk mocht eens een zaak des gebeds worden bij degenen, die bidden geleerd hebben, maar in plaats daarvan, wordt er bij een kerkscheuring juist zwaar gezondigd met leugen en verdachtmaking. Verachting neemt de plaats in van de broederlijke liefde, gelijk achterklap de plaats inneemt van oprechtheid en openhartigheid. Dat de goedkeuring Gods daar niet op rusten kan is goed te begrijpen en is dan ook overduidelijk gebleken.

Veel rampen hebben de gemeenten getroffen, zo wel aan de ene als andere kant.

Als de Heere de waarheid geheel van de kansels zou geweerd hebben, en zelfs ons arm vaderland voor goed zou verlaten hebben, dan zou het volkomen rechtvaardig geweest zijn. Maar het is een wonder van Zijn lankmoedigheid en taai geduld, dat de Heere doorgaat met het uitstoten van arbeiders in Zijn wijngaard en dat Hij Zijn knechten niet alleen ambtelijk wil ondersteunen, maar ook nog wel eens een kinderlijke zegen wil schenken. Het aller-voornaamste is, dat er zelfs nog getrokken worden uit de duisternis tot Gods wonderbaar licht, en dat de levendgemaakte zielen nog mogen spreken van ontvangen ondersteuning en onderwijzingen, die zoeter zijn dan honing en honingzeem.

Gezien de schuld van land en volk, kerk en staat mocht het ons wel met stille verwondering vervullen. Ook de schuld van eigen huis en hart is groot genoeg om ons diep te vernederen voor de Heere. Alleen in en door het bloed van Jezus Christus Gods Zoon kan de door de zonde verontreinigde mens weer in de gunst en gemeenschap met God hersteld worden. Alzo kan ook Zijn Koninklijke macht en majesteit alleen Zijn Kerk in stand houden, ondanks de vele verwoede aanvallen van de vorst der duisternis.

Die genadige en getrouwe Koning in Sion zal Zijn Kerk door alle beroeringen heen leiden naar de eeuwige overwinning. Hij doorziet al de listige omleidingen des duivels en Hij houdt getrouw de wacht op Sions muren. Hij zal Zijn uitverkorenen bijeen vergaderen, niet alleen uit alle volken, talen en natiën, maar ook uit verschillende kerkelijke richtingen. Dat mocht meer beseft worden, opdat men voorzichtiger moge worden en niet zo roepen moge: *Des Heeren tempel, des Heeren tempel zijn deze*. De eeuwigheid zal alles openbaren. Er zullen er zijn, die wij er helemaal niet verwacht hadden. Er zullen er velen gemist worden, die er door anderen voor gehouden zijn, vanwege hun gaven en hun eigen getuigenissen. Maar die evenwel de ware genade nooit ontvangen hadden. Er is met het vellen van een eindoordeel wel de hoogste voorzichtigheid te betrachten. Enz.

Theodorus van STUIJVENBERG, (1926-1995)

Theodorus van Stuijvenberg werd op 14 december 1926 in Woerden geboren als zoon van Adrianus van Stuijvenberg en Aaltje Jacoba Blok. Zijn vader werd in 1936 predikant in de Gereformeerde Gemeenten. Net als zijn vader had Theo al op jonge leeftijd indrukken van de noodzaak van bekering. In de periode na zijn trouwdag werd hem de mogelijkheid van zalig worden ontsloten met de woorden van de Heere Jezus: 'Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven.' Daarna werd hij dieper ingeleid in de kennis van de Persoon en het werk van de Middelaar, met name uit 1 Petrus 2:24b: '...opdat wij, de zonden afgestorven zijnde, der gerechtigheid leven zouden; door Wiens striemen gij genezen zijt.'

In Barneveld las een ouderling tijdens de pinksterdagen eens Joël 2:23 voor: 'En gij, kinderen van Sion, verheugt u en zijt blijde in de HEERE, uw God; want Hij zal u geven die Leraar ter gerechtigheid...' Die woorden gingen met kracht naar binnen. Ook is Van Stuijvenberg eens bepaald bij de woorden 'Zonder Mij kunt gij niets doen.'

Inmiddels was hij op 21 april 1949 in Nunspeet getrouwd met Driesje Vos, die op 1 april 1926 in dit Veluwe dorp was geboren. Vader Van Stuijvenberg leidde de kerkelijke huwelijksbevestiging en koos daarbij Deuteronomium 33:27 tot tekst. Uit dit huwelijk werden twaalf kinderen geboren.

Na de lagere school had Theo een mulo-opleiding gevolgd. Daarna werkte hij in Yerseke bij diaken O. Koster, die drogisterij- en huishoudelijke artikelen verkocht.

In 1947 nam Van Stuijvenberg in Barneveld de klompenmakerij van L. Kieboom over, die was toegelaten tot de Theologische School. Hij ging bij Kieboom in huis wonen en na zijn huwelijk in 1949 bewoonde hij daar met zijn vrouw de bovenverdieping. Kieboom verbleef drie dagen per week bij Arnolda Sonneveldt in Rotterdam, die in een (later gepubliceerde) brief aan Jan Vrijdag te Rijssen meldde hoe wonderlijk de student dat kosthuis had gekregen. Toen Kieboom in 1951 naar Waardenburg vertrok en predikant werd, kreeg Van Stuijvenberg de gehele woning tot zijn beschikking.

Kandidaat 1969 Bodegraven
 Rotterdam - Zuidwijk 1969
 Middelharnis 1973
 Meliskerke 1977
 Emmeloord 1982
 Terwolde - De Vecht 1985
 Middelburg - Centrum 1990
 Waarde 1993
 Overleden: 08-07-1995 (68 jaar)

Levensschetsen voor het grootste deel overgenomen uit J. Mastenbroek:

BIBLIOTHEEK VAN DE KLEINE KERKGESCHIEDENIS. A. Bel/ P. van de Breevaart / drs. H. Florijn / J. Mastenbroek / H. Natzijs / A. Ros. Predikanten en Oefenaars Biografisch Woordenboek van de Kleine Kerkgeschiedenis - de HERTOG B.V. - HOUTEN

1. AFSCHEIDSPREDIKATIE TE YERSEKE. 14 September 1948¹

Een herderlijk woord

Filippensen 4: 6, 7
 Psalm 113:3
 Lezen Filippensen 4
 Psalm 103:7

Geliefde Gemeente van Yerseke,

Deze ure, waarin wij samen gekomen zijn in het Huis des Heeren, is een bijzondere ure. Het is een ure, waarin wij afscheid zullen nemen van deze gemeente.

Het is acht en een half jaar geleden, sinds wij de herdersstaf onder u mochten opnemen.

Twee April 1940 werden wij door onze geliefde broeder en leermeester Ds. Kersten, die wij verleden, week ten grave moesten dragen, bevestigd.

Op drie April mochten wij onze intrede doen hier in het midden van deze gemeente.

Toen ter tijde was het ons leed, werkelijk leed, dat wij Benthuizen moesten verlaten en het was ons zwaar om deze grote gemeente van Yerseke te aanvaarden. Wij hebben bij onze intrede het woord van Salomo mogen spreken, toen hij gesteld werd over het volk Israël in de plaats van zijn vader David: "Geef dan Uw knecht een verstandig hart, opdat hij dit Uw zwaar volk zou kunnen richten".

Want in der waarheid, toen het Woord des Heeren tot ons kwam, moesten wij het aanvaarden, maar het is niet zonder bezwaren geweest. O, wij waren zo bezwaard.

In de eerste plaats om de plaats van onze geliefde leermeester in te nemen en in de tweede plaats omdat wij u niet kenden, zoals wij u nu hebben leren kennen. Maar de Heere heeft het boven verwachting wel gemaakt. Wel gemaakt, in die acht en een half jaar, dat wij het Woord des Heeren in deze plaats en ook in dit gewest mochten bedienen.

Maar nu is de ure van scheiding aangebroken. Het woord scheiden doet altijd weemoedig aan. Menselijker wijs gesproken was er geen reden, dat wij zouden scheiden. Nee, wij kunnen de kerkenraad en de gehele gemeente wel tot getuige roepen, dat er van uw zijde, maar ook van mijn zijde, geen enkele reden of oorzaak tot scheiden was.

Kort voor dat wij het beroep naar Nunspeet ontvingen, hebben wij dat nog zo klaar mogen ondervinden en als het aan mij gelegen had, dan had ik er toen nog wel tien jaar bij willen tekenen.

Maar Gods gedachten zijn anders dan onze gedachten en Zijn wegen zijn hoger dan onze wegen. Gods knechten hebben toch niet te doen wat hun behaagt, maar wat Hem behaagt, die Koning der koningen, waarvan gesproken wordt in het Woord des Heeren door de dichter van de oude dag: "Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Sion, de berg Mijner heiligheid".

Ja, dan zijn toch ook Gods knechten maar nietige mensen en zij hebben te gehoorzamen aan de wil des Heeren, om die wil Gods te volvoeren.

In deze avondure zullen wij voor het laatst als uw leraar het Woord des Heeren onder u uitdragen en daarmee zijn vanzelf heel veel zorgen meegekomen. Niet alleen, dat

¹ 3 predicaties: N.V. DRUKKERIJ EN UITGEVERIJ "DE BANIER" – UTRECHT 1948

de zorgen voor mij, mijn geliefde vrouw en zuster, heel groot zijn, want het is wel geweest, dat het bergen voor mij waren, waarover ik niet heen zien kon, maar ook zijn de zorgen van onze geliefde ambtsbroeders zeer vermeerderd.

Wij hebben in dit gewest altijd in liefde met elkander mogen arbeiden en door ons vertrek zijn de zorgen van degenen, die het heil van Sion bedoelen, zeer veel vermeerderd.

In der waarheid, het is voor u en voor mij een zorgelijke tijd geweest en er zal voor u en voor mij een zorgelijke tijd aanbreken. Maar hoe groot is het voorrecht, dat God in de hemel alles regeert en alles bestuurt en dat Hij toch alles zo wel kan maken met Zichzelf, maar ook de kerke Gods, hier in het strijdperk van dit leven, komt toe te roepen het Woord, hetwelk u is voorgelezen, namelijk Filippensen 4: 6 en 7:

***Weest in geen ding bezorgd, maar laat uw begeerten in alles, door bidden en smeken, met dankzegging bekend worden bij God;
En de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en uw zinnen bewaren in Christus Jezus.***

Hierin beluisteren wij een herderlijk woord, dat door de apostel Paulus geschreven is aan de gemeente, die te Filippi was. En in dat herderlijk woord staat ons beschreven:

1. Een liefelijke vermaning: *Weest in geen ding bezorgd;*
2. Een heilzame raadgeving: *Maar laat uw begeerten in alles, door bidden en smeken, met dankzegging bekend worden bij God;*
3. Een, troostrijke toezegging: *En de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en uw zinnen bewaren in Christus Jezus.*

Geliefden,

Het is de apostel Paulus, die de schrijver is van deze zendbrief. Toen hij deze geschreven heeft, was hij voor de eerste maal in de gevangenis te Rome. Hij heeft hem, zoals wij zien, geschreven aan: Al de heiligen in Christus Jezus, die te Filippi zijn, met de opzieners en diakenen.

Dan zien wij hoe Paulus een troostrijk woord heeft gesproken. Hij had in deze gemeente zijn krachten besteed. Wel onverwacht, want hij had er geen gedachten op om naar Europa te reizen en te Filippi het Evangelie te verkondigen. Hij was op zijn tweede zendingsreis, reizende door Klein-Azië, toen de Geest het hem niet toeliet om verder te gaan, zodat hij te Troas aan de zee gekomen is en daar werd van hem de stem van een Macedonisch man gehoord, sprekende: "Kom over en help ons". Dat was voor Paulus de aangewezen weg en alzo is hij met Timotheüs en Lucas naar Samothrace gereisd en zo verder naar Filippi.

Veel heeft hij daar gearbeid. Hij heeft daar Jezus Christus verkondigd als de enige weg der zaligheid. Hij heeft daar ook zegen op zijn arbeid gehad, zodat de weg van tegenheid voor hem tot blijdschap werd; want zelfs een heiden, een stokbewaarder, moest toegebracht worden tot de gemeente, die zalig wordt.

Paulus heeft deze gemeente mogen bouwen, maar hij is weer van hen weggegaan. Niet omdat zij, hem moe waren, gelukkig niet.

En ik wil er terstond aan toe voegen, geliefde gemeente, dat ik er van overtuigd ben, dat dit ook niet de reden van ons heengaan is. Dat weet de Heere. Ik was u niet moe en ik ben er van overtuigd, vanwege de vele liefde, die ik heb mogen ontvangen, dat u mij ook niet moe was.

Misschien zullen er wel eens ogenblikken geweest zijn, dat u dacht: "Ik zou toch wel

eens willen ruilen met een ander". Ook zal er wel eens iemand geweest zijn, voor wie de kerk wel wat al te lang aanbleef, maar over het algemeen gesproken, hebben wij toch in liefde en eensgezindheid met elkander mogen leven. Zó is ook de apostel Paulus niet heengegaan van Filippi, omdat hij het daar beu was. Nee, daarvan geeft hij getuigenis als hij schrijft aan de gemeente van Corinthe wat de gemeente van Filippi voor hem gedaan heeft. Hij schrijft het ook aan de Filippensen zelf: Weet dit, gij Filippensen, dat in het begin des Evangelies, toen ik van Macedonië vertrokken ben, geen gemeente mij iets meegedeeld heeft tot rekening van uitgaaf en ontvangst, dan gij alleen; want ook in Thessalonica hebt gij mij eenmaal en andermaal gezonden tot nooddrift.

En, gemeente, ik wil het maar dadelijk vertolken, zo was het ook hier in de gemeente en zo was het ook buiten de gemeente. Toen alles zo schaars was en zwarte handel toch niets is voor een leraar, toen heeft men ons uit en van buiten de gemeente onderhouden. Niet om daarvan het vierdubbele te vragen, maar zij hebben ons uit liefde onderhouden in de bange jaren, die achter ons zijn.

Toen Paulus heenging van de gemeente van Filippi, waren er grote zorgen, èn voor hem, èn voor de gemeente. Het was een grote gemeente geworden, en hoe groter de gemeente, hoe groter zorgen. Maar de apostel heeft die gemeente niet vergeten. Hij heeft haar een brief geschreven en daarin, wij hebben het reeds gezegd, richt hij een herderlijk woord tot de gemeente. En in dat herderlijk woord, beluisteren wij toch een liefelijke vermaning: Weent in geen ding bezorgd.

De zorgen kunnen vele zijn, huiselijk, persoonlijk en maatschappelijk. Ja, ook maatschappelijk. Vooral in onze dagen, want wij gaan steeds verder naar de diepte. Dat kan elk verstandig mens nagaan. De zorgen worden steeds meerder. Maar ook in het kerkelijke leven zijn vele zorgen. Veel meer dan de leden der gemeente wel weten, al is het, dat zij er wel iets van weten, vooral degenen, die nauw met de gemeente meelevens.

1. Maar nu is de liefelijke vermaning van Paulus: ***Weest in geen ding bezorgd.***

Zie, wij moeten niet bezorgd zijn. Niet bezorgd zijn? Ook niet wat het kerkelijke leven betreft, als die dierbare Geest steeds meer wijkt van Zijn kerk, dan niet bezorgd zijn?

Och, Gods volk, knechten en ambtsdragers gaan soms gebukt onder de zorgen van de kerk in deze droeve tijden, waarin steeds meer afval wordt waargenomen. En steeds meer en meer de stem gehoord wordt: Laat ons eten en drinken en vrolijk zijn, want morgen sterven wij. Om God en Zijn Woord en dienst te verlaten. Zouden er dan geen zorgen zijn?

Toch schrijft Paulus aan de gemeente van Filippi: *Weest in geen ding bezorgd.*

Dus dan moeten wij maar onverschillig zijn en denken: het komt wel terecht? Neen, dat bedoelt hij niet. Dat is goddeloze zorgeloosheid. Neen, de apostel heeft als hij zo spreekt, iets anders op het oog. Hij wil die gemeente opbeuren, die heiligen met de opzieners en diakenen, opdat zij niet in krachteloosheid en moedeloosheid bij de pakken zouden gaan neerzitten, wat wel eens gebeurt bij Gods knechten en ambtsdragers en Zijn lieve volk, zeggende; "Wat moet er toch van terecht komen?"

2. Maar als de apostel deze liefelijke vermaning geeft, doet hij daarbij een heilzame raadgeving, als hij zegt: ***Maar laat uw begeerten in alles, door bidden en smeken, met dankzegging bekend worden bij God.***

Dat is het adres, mensen. Dat is het adres voor ons allen, op weg en reis naar de eeuwigheid, om met onze levenszorgen, om met onze bekommernissen persoonlijk, huiselijk, maatschappelijk en kerkelijk, te komen tot de troon van Gods genade. Om

Hem bekend te maken, datgene, wat wij zozeer behoeven.

Wij zouden zeggen: Paulus gebruikt hier dezelfde woorden als David in Psalm 37: 5: *Wentel uw weg op de Heere en vertrouw op Hem: Hij zal het maken.* Hetzelfde getuigt ook Petrus in. I Petrus 5: 7: *Werpt al uw bekommernis op Hem, want Hij zorgt voor u. Weest in geen ding bezorgd; maar laat uw begeerten in alles, door bidden en smeken, met dankzegging bekend worden bij God.*

Dat is het adres, mijne toehoorders. Daar kunnen wij komen met al onze levenslasten, met al onze levensnoden. Ja, bedrukte Sionnieten, door onweder voortgedrevenen en zo menigwerf ongetroosten, bij Hem kunnen wij onze levenslasten kwijt en onze zorgen mogen wij op Hem werpen.

Zo zegt doch de apostel Paulus: *Maar laat uw begeerten in alles, met bidden en smeken, met dankzegging bekend worden bij God.*

Wat wil dat nu eigenlijk zeggen? Waarom moet dat *ook met dankzegging* geschieden? Ik begrijp wel, dat Paulus wil, dat wij biddeur zullen. Natuurlijk. Wij moeten bidden, maar: *Laat uw begeerten in alles, met bidden en smeken, met dankzegging bekend worden bij God;* wat wil dat zeggen?

Dat wil zeggen, dat ook Gods volk zoveel bidt zonder dankzegging. Wat wil dat zeggen? Wel, dan wil ik de Heere voorschrijven wat Hij doen moet en hoe Hij doen moet.

Nee, zegt Paulus: *Met dankzegging.* Dat wil zeggen met onderwerping aan Gods wil. Denkt u, dat God ons zal verhoren, wanneer wij tot Hem komen alleen met hetgeen wij willen? Wij moeten komen met onderwerping aan Zijn wil. Vraag het aan de levende kerk (want er is onderscheiding tussen de uiterlijke openbaring van de kerk en de levende kerk, al is het altijd van buiten niet te zien), vraag het aan de levende kerk of het niet zo is. Alleen in onderwerping aan des Heeren wil, vloeien de zegeningen des Heeren af uit die gezegende Middelaarshanden van die dierbare Christus Jezus, die Gezegende des Vaders, vol van genade en waarheid, Die Zichzelve onderworpen heeft aan de wil des Vaders, sprekende: "Zie. Ik kom; in de rol des boeks is van Mij geschreven. Ik heb lust, o Mijn God, om Uw welbehagen te doen en Uw wet is in het midden mijns ingewands".

En zou dan de kerke Gods niet in onderwerping aan de wille Gods, komen met bidden en smeken, met dankzegging tot God?

Ja, zegt Paulus: *Maar laat uw begeerten in alles, met bidden en smeken, met dankzegging bekend worden bij God.*

Wij zien hierin toch een heilzame raadgeving. Wat is het Woord des Heeren toch dierbaar. Wij moeten 'onze behoeften en nooddrift met dankzegging bekend maken bij Hem. Maar weet de Heere het dan niet?

O ja, Hij kent al onze noden. Hij kent al onze gedachten, ja, verstaat zelfs van verre onze gedachten. Hij is de Alwetende. Maar bekend maken wil zeggen, dat wij tot Hem zouden gaan, want Hij wil er van de huize Jacobs om gebeden zijn: *opdat Ik het hun doe, zegt de Heere.*

Wij hebben er niets aan te doen. Ik weet het zeker, wanneer wij onze begeerten in alles, met bidden en smeken, met dankzegging Hem bekend maken, ik weet het zeker, de Heere verhoort, want Hij verhoort alleen in Christus Jezus, Zijn geliefde Schoot- en Wonderzoon. Hij doet het nooit om iets, dat in de mens is. *Ik doe het niet om Uwentwil, o huis Israëls, het zij u bekend, maar om Mijns groten Naams wil.*

Wat is het toch een heilzame raadgeving.

Wat een weldaad, medereizigers naar de eeuwigheid, dat wij Gods dierbaar Woord mogen hebben. Dat wij dat Woord mogen lezen, dat wij dat Woord mogen horen, dat Woord, dat ons wijs kan maken tot zaligheid. O, als wij in onderwerping aan Zijn wil

tot Hem komen, dan mogen wij met alles komen. Ik mag met al mijn noden tot Hem komen, hoe of wat ook, persoonlijk, huiselijk, maatschappelijk en kerkelijk, laat ze bekend worden bij Hem, met bidden en smeken, met dankzegging.

3. Maar dan zien wij in de derde plaats: **Een troostrijke toezegging.** *En de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en zinnen bewaren in Christus Jezus.*

Gemeente, wij zullen zeer kort moeten zijn, slechts een enkel woord nog.

Eerst beluisterden wij een liefelijke vermaning; daarna een heilzame raadgeving; en nu ten slotte een troostrijke toezegging. En deze toezegging is daarom zo troostrijk, omdat het woord, wat hier geschreven is, het Woord van God is, door de apostel Paulus geschreven. De heilige mannen Gods, door de Heilige Geest gedreven zijnde, hebben Zijn Woord geschreven. En de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en uw zinnen bewaren in Christus Jezus.

Wat wil dat zeggen? Wel, dat zij in vriendschap met God zullen leven. Mensen, als wij vrede met God hebben, dan leven wij in vriendschap met God. En dat is het grootste, wat ons ooit te beurt kan vallen.

Gemeente, wij hebben acht en een half jaar onder u mogen arbeiden. Ik weet het, met veel gebrek, ik heb geen roem in mijzelf. Maar door genade heb ik u mogen wijzen op die enige weg om weer met God verenigd en bevredigd te worden, door de dood Zijns Zoons.

O, vriendschap met God te hebben, wat is dat groot. Het is al zo aangenaam wanneer mensen in vriendschap met elkander leven. Wij hebben in der waarheid in vriendschap mogen leven met de kerkenraad en met de ambtsbroeders en met u allen samen.

Geliefde gemeente, wij hebben veel vriendschap mogen ontvangen, niet alleen van de Gereformeerde Gemeente of van ons volk, zo men dat wel noemt, maar ook zelfs daar buiten. Dat vind ik zo groot, als wij in liefde met elkander kunnen zijn, maar dat alles valt in het niet als wij denken aan de vriendschap met God. Dan is er wat gebeurd, want van nature zijn wij vijanden van God.

Hebben wij dus vriendschap met God verkregen, dan is er wat geschied. Wij hebben God naar kroon en troon gestaan; in ons verbondshoofd Adam hebben wij allen zonder onderscheid Hem een scheidbrief gegeven: *Wijk maar van ons, want aan de kennis Uwer wegen hebben wij geen lust.*

Is het dan niet groot, wanneer wij in vriendschap mogen leven met God? Dat ligt niet aan u of mij, maar het is soeverein welbehagen, waar de Remonstrant zich aan dood stoot, die leert, dat Christus voor alle mensen gestorven is.

O, het is een soeverein welbehagen des Heeren, dat Hij die vriendschap wil openbaren aan verloren zondaren en zondaressen, verbondsbrekers en afwijkers, die nooit naar Hem gezocht of gevraagd zouden hebben.

Vrede met God. Nooit te begrijpen. De engelen en serafijnen waren daar niet achter, wanneer zij op het verzoendeksel in de tempel, in het heilige der heiligen, staarden op de wet, die in de verbondskist lag. Zij wisten niet hoe dat zou kunnen, dat een rechtvaardig God met de zondaar bevredigd zou kunnen worden. Totdat de engelen, uit de hemel gezonden door God Drieënig, het gezang hebben gezongen in Efratha's velden: *Ere zij God in de hoogste hemelen en vrede op aarde, in de mensen een welbehagen.*

In de mensen een welbehagen. Hoe is het mogelijk? Eeuwig wonder van genade. O, die vrede Gods, die alle verstand te boven gaat. Want al zouden wij bij wijze van spreken nog duizend jaar op de wereld blijven, al zouden wij de geleerdste professor

in de godgeleerdheid zijn, dan zouden wij toch nimmer dat eeuwige wonder kunnen verklaren. Wij moeten eindigen in dat soeverein welbehagen des Heeren Heeren: *Ik wil en zij zullen.*

De apostel zegt: *En de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en uw zinnen bewaren in Christus Jezus.* En dan is het toch waar, dat Gods volk die vrede, die alle verstand te boven gaat, toch wel eens mag ondervinden. Die vrede Gods openbaart zich als een macht, want God is de Almachtige. Hoe dan?

Wel, zij openbaart zich daar, waar onvrede is, daar waar donkerheid en duisternis is, daar, waar het verloren zaak is, daar, waar het voor eeuwig verloren is aan de zijde van de mens. Daar openbaart de vrede Gods zich als een macht, om alles te verdrijven. Daar krijgt Gods volk die vrede Gods te proeven en te smaken. Daar openbaart zij zich als een macht, maar zij zal ook hun harten en hun zinnen bewaren in Christus Jezus. Zij zal hun inwendig bestaan bewaren, hun verstand, wil en genegenheden bewaren in Christus Jezus, waarin zij ingeplant zijn, Wiens bruid zij zijn, gekocht door dat bloed, dat Hij stortte op Golgotha's heuvel.

Wij hebben slechts een korte verklaring kunnen geven van onze tekstwoorden.

Zingen wij nu voordat wij verder gaan, Psalm 3: 4:

*Kom Heer', toon dat Gij zijt
Met mij tot allen tijd
En dat Gij mijn vijanden
Op 't kinnebakken slaat,
En hun breekt met der daad
In stukken hare tanden.
Van U is 't, o Heer' goed,
Dat men verwachten moet,
Hulp en troost vroeg en spade
Want over Uw volk hier,
Stort Gij, Heer', goedertier,
Zeer rijk'lijk Uw genade.*

Geliefde gemeente van Yerseke,

Zo is dan de stonde aangebroken, dat wij van elkander gaan scheiden. Och, dat gij verwaardigd werd om biddend tot de troon van Gods genade te gaan, opdat gij die liefelijke vermaning uit het Woord des Heeren ter harte mocht nemen. Veel zorgen en bekommernissen zijn er in het leven.

En als wij denken aan hetgeen, wat achter ons ligt, gemeente, ik kan niet alles zeggen, want dan zou ik niet meer kunnen spreken. O, welk een bange tijd van oorlog hebben wij beleefd. Maar wij zijn ook met elkander verblijd geweest. Wij hebben met elkander gebeden en wij hebben met elkander gezongen. Wij hebben ook met elkander geschreid.

Geschreid wanneer er lieve betrekkingen werden weggenomen door de dood. Acht en zeventig maal hebben wij aan het graf gestaan. En het scheurt mijn hart als ik denk aan hen, die in den vreemde gestorven zijn, waarvan wij boodschappers zijn moesten, komende tot u met die Jobsmare.

Och, wat zullen wij dan zeggen, geliefde gemeente, wij zien toch, dat ons leven niets is buiten God. Dan wens ik u toe, dat gij verwaardigd mocht worden door genade in geen ding bezorgd te zijn, maar dat uw begeerten in alles, met bidden en smeken, met dankzegging bekend mochten worden bij God. Want dan hoort er bij: *En de vrede*

Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en uw zinnen bewaren in Christus Jezus.

Bij Hem alleen is het veilig. Ik weet geen andere weg. En nu mag het zorgelijk zijn, maar de Heere zorgt.

Ik vind het zelf ook jammer, dat ik moet heengaan, maar dat mag ik eigenlijk niet meer zeggen. Ik hoorde Ds. Fraanje eens zeggen: "Jammer bestaat er niet bij God".

En als God het vlak maakt, dan neemt Hij ook het jammer weg. Maar ik mag toch wel zeggen, dat ik het jammer gevonden heb, dat ik u moest verlaten. Het zou mijn grootste blijdschap geweest zijn, als ik had mogen blijven. Maar dat ik heenga, is niet erg, de Heere blijft.

Mijn onbekeerde medereiziger, dat God bij de aanvang intrek mocht nemen in uw hart.

Volk des Heeren, dat bij de voortgang die vrede Gods, die alle verstand te boven gaat en uw hart en uw zinnen zal bewaren in Christus Jezus, uw deel mocht zijn.

De Heere heeft een volk in ons midden, waarmede wij innerlijk zijn verbonden, niet alleen wat de gemeente betreft, maar met een liefdeband, door God gelegd. In het midden der gemeente zijn er met wie wij één zijn. Eén in weg, één in doel. Het doel is: Gemeenschap en vrede met God.

Maar ook buiten de gemeente hebben wij in heel dit gewest veel gemeenschap met Gods volk mogen hebben. Ik heb het wel eens niet kunnen begrijpen. Werkelijk waar, maar ik heb het gevoeld en zij zijn ook in ons midden, die kunnen getuigen, dat er reeds een liefdeband gevallen is, toen ik nog student was. En dat er hier in dit gewest voor ons en onze arbeid arme zuchters waren, smekende: *Gedenk aan Uw arme knecht.*

Het scheiden valt zwaar, maar de Heere blijft. Hij is de Overalomtegenwoordige. Hij schenke u datgene, wat ge nodig hebt, om die ware vrede te proeven en te smaken.

Geliefde broeders Kerkenraad, ouderlingen en diakenen.

Wij mogen het toch in het midden der gemeente zeggen, wij hebben die acht en een half jaar in liefde met elkander omgegaan. Ik weet het wel, het was net als in een huisgezin, wij hebben elkander niet altijd gelijk gegeven, maar dat hoeft ook niet, dat is in geen enkel college. Maar ik voor mij gevoel, dat de liefde niet minder geworden is, maar de liefde jegens elkander is meerder geworden. Die band is niet gerekt, maar zij werd nauwer aangetrokken.

Dat heb ik zo gevoeld, toen ik het besluit moest nemen om naar Nunspeet te gaan. Ik heb geschreid. Geliefde broeders ouderlingen, de Heere mocht u door genade verwaardigen om in geen ding bezorgd te zijn. Niet onverschillig, maar: *Laat uw begeerten in alles, met bidden en smeken, met dankzegging bekend worden bij God. En de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en uw zinnen bewaren in Christus Jezus.*

O, wat is het groot als wij tot de troon van Gods genade mogen gaan. Wat is het groot, dat die troon niet gesloten is. Maar ik vind het ook zo groot, dat nu wij van elkander gaan, de liefde behouden bleef. Ja, meer nog dan voorheen; toen wij elkander nog niet genoeg kenden om elkander genoeg te waarderen.

Geliefde broeders diakenen, ook u wens ik toe, dat gij met al uw begeerten, met bidden en smeken, met dankzegging mocht komen tot God.

Ik mag u samen, ouderlingen en diakenen, wel heel hartelijk dank zeggen voor al de liefde, die ik van u heb mogen ondervinden. Ik heb wel eens tijden in mijn leven gehad, dat ik zei: 'Hoe is het mogelijk, dat ze met zo iemand nog wat op kunnen

hebben.'

Het is wel altijd geen mooi weer geweest, bij wijze van spreken, maar de liefde bleef. Daarom, wij danken u hartelijk voor hetgeen gij voor ons geweest zijt. U hebt ons inderdaad veel geholpen. In de Goddelijke voorzienigheid, waarvan ik niets af wil hebben, heb ik het ongeluk gehad, dat ik mijn arm op drie plaatsen brak. U hebt toen mijn arbeid in het midden der gemeente verricht.

Ik heb het geweldig druk gehad met het consulentenschap. 24 gemeenten buiten mijn eigen gemeente, maar u hebt mij in alles bijgestaan. U hebt ons steeds met liefde bijgestaan met catechisaties en huisbezoek. Mocht ik u iets hebben misdaan, wil het mij dan vergeven.

Geliefde broeders diakenen, wij hebben altijd in liefde met elkander vergaderd en wij kwamen ook nog wel eens bijeen al was er geen kerkenraad. De Heere mocht u goedgunstig zijn. Hij schenke u Zijn weldadigheden. En wij danken u voor uw goedgunstigheid aan ons betoond.

Broeder Koster wel in het bijzonder voor het vele, vele werk door hem verricht. Het spreekt vanzelf, dat in een vereniging voorzitter en secretaris het meeste werk hebben, hetwelk meestentijds niet zo door de anderen gewaardeerd wordt, omdat zij het niet weten. Maar dat er veel werk is, zal de voorzitter ondervinden als er geen dominee is.

Broeder Koster, uren en uren hebben wij met elkander gesproken en gearbeid tot heil van de gemeente en ik wil u van deze plaats namens mijzelf en namens de gemeente daarvoor hartelijk dank zeggen. U bent ons gedurig tot steun geweest. Nooit hebben wij tevergeefs bij u aangeklopt. Wanneer ik tot over de oren in mijn werk zat, hebt u het willen verlichten.

Eén ding smart mij, en dat moet ik even zeggen. Er zijn sommigen in de gemeente, die veronderstellen, dat u daarvoor een groot traktement trekt, terwijl u alles gratis gedaan hebt en nog doet. Ik wil dat euvel wegnemen en openlijk zeggen, dat broeder Koster niet één cent ontvangen heeft voor al de uren arbeid, die hij komt te verrichten.

De Heere mocht u zegenen, gelijk Hij u zo overvloedig gezegend heeft. Wij hebben het meegemaakt, dat u met uw gezin en kinderen op de puinhopen was gezeten. God heeft u willen zegenen. Wij hebben ook met u de lasten aan de troon van Gods genade mogen dragen.

De Heere mocht u als kerkenraad in zijn geheel in liefde tezamen doen wandelen tot heil van Sion.

Edelachtbare heer Burgemeester,

Het is ons tot blijdschap, dat u met de Wethouders ons de eer hebt willen aandoen, om aan onze uitnodiging gehoor te geven, om in deze avondure aan deze plaats tegenwoordig te willen zijn.

Wij zijn niet van hetzelfde kerkgenootschap, toch was ik innerlijk verblijd, toen u van Wemeldinge naar deze plaats kwam. Ik weet de moeilijkheden, de levenslasten zijn zwaar op uw schouderen. Steeds meer komen er wetten, die indruisen tegen Gods Woord. Maar ik zou u met degenen, die u omringen, willen toewensen: *Weest in geen ding bezorgd, maar laat uw begeerten in alles, met bidden en smeken, met dankzegging bekend worden bij God. En de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en uw zinnen bewaren in Christus Jezus.*

Hij schenke u tezamen Zijn goedgunstigheden. Hij schenke u wijsheid en een verstand, met goddelijk licht bestraald. Om eenmaal, als de taak volvoerd zal zijn, elkander weer te ontmoeten, daar, waar geen strijd en verdriet meer wezen zal.

Thans wil ik ook nog de burgerlijke gemeente, waarover u, geachte heer

Burgemeester, gesteld zijt, hartelijk dank zeggen van deze plaats, voor de liefde, die ik mocht ontvangen van. mensen buiten ons kerkgenootschap.

Wij mogen met blijdschap terugzien op het leven, dat wij hier in eenvoudigheid met de burgerij van Yerseke hebben mogen leven.

Wij willen ook de *catechisanten* de zegeningen des Heeren toewensen. Catechisanten, acht en een half jaar hebben wij met u vergaderd en u weet het wel, ons is wel eens verdriet aangedaan. Ja, wij hebben wel eens groot verdriet gehad van degenen, die kwamen, en van hen, die niet kwamen. Ik wil het u allen in liefde vergeven, maar ik zou u van harte toewensen, dat gij die God mocht zoeken, waar alleen de ware vrede te vinden is. Wandelt niet op de brede weg des verderfs. Luistert naar uw voorgangers. Denk er om! eenmaal komt het woord terug wat tot u gesproken is, hetzij door ons of door de ouderlingen. Gij mocht u leren buigen voor de levende God. Gij mocht door genade verwaardigd worden de lasten te gevoelen van de zonde en ongerechtigheid, opdat gij met de tollenaar mocht uitroepen: *O God! wees mij zondaar genadig.*

Zeer zeker, het is niet altijd verdriet geweest. Wij mochten ook wel met blijdschap tesamen komen met de jongens en met de meisjes. Dan was het of alles eens voor een ogenblik aan banden gelegd was. Ik kan u eerlijk zeggen, ik heb de jeugd innerlijk lief. U mocht door genade verwaardigd worden God lief te hebben boven alles en uw naaste als uzelf.

Wij willen, ook de *koster*, die de deuren opent en sluit en het Huis des Heeren rein houdt, met zijn gezin des Heeren zegen toewensen. De Heere zegene u met uw vrouw en kinderen. Ook de organist en de orgeltrappers zeggen wij hartelijk dank voor het werk, dat zij in het Huis des Heeren verricht hebben. Er zijn tijden geweest, dat ik in donkerheid der ziele tot het Huis des Heeren kwam om Zijn Woord uit te dragen, maar het is wel gebeurd als ik dat liefelijk getokkel op het orgel mocht horen, dat mijn ziel verlevendigd werd en dat mijn hart weer van vreugde opsprong.

God mocht u geven, dat gij niet alleen als een instrument gebruikt mocht worden in het Huis des Heeren, maar dat gij ook die vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, in uw ziel mocht ervaren, want die zal ook uw harten en uw zinnen bewaren in Christus Jezus.

Wij wensen ook *de voorzitter der school met het bestuur* Gods zegen toe.

Het is een zware taak. De Heere mocht u Zijn goedgunstigheden schenken en met wijsheid bedelen, die gij zo nodig hebt om het heil der jeugd te zoeken. Want het spreekwoord zegt: "Die de jeugd heeft, heeft het volk".

Denk er om, de arbeid, die wij aan de jeugd verrichten, is niet tevergeefs. Ook het hoofd der school met het onderwijzend personeel wensen wij des Heeren zegen toe. Inderdaad, de taak, die u te verrichten hebt, is zwaar. Want ik zou geen raad weten, als ik die kleine peutertjes de eerste beginselen moest bijbrengen of om onder zo'n grote schare orde te houden. Daartoe hebt u bijzondere wijsheid nodig. IJ zult zeggen, dat gaat vanzelf. Nee, zo is het toch niet, want het is juist de grote moeilijkheid om zulks te doen, zoals God het wil. Het is niet moeilijk om tot de kinderen te zeggen: 'Jezus is een Kindervriend'. Dat is wel waar, maar wij moeten ze toch ook bekend maken, dat zij bekeerd moeten worden. Dat wordt veelal vergeten in onze dagen, maar het is. toch uw roeping. Daarom, de Heere mocht u daartoe bekwamen.

Wij hebben met genegenheid met meester De Winter mogen arbeiden. Wij bedoelden beiden hetzelfde. Wij wensen u met uw gezin en, de andere onderwijzers Gods goedgunstigheden en genade toe.

Wij willen ook nog een enkel woord richten tot de *studievereniging*.

Alle jonge mensen moesten in deze vereniging belang stellen. Ik bedoel niet die jongelingsvereniging zo voorop te gaan stellen, omdat zij zich daar gaan oefenen om dominee te worden. Dat is niet de bedoeling van de vereniging. De opzet is om Gods Woord in eenvoudigheid en onder toezicht en voorzitterschap van één der broeders, te onderzoeken. De Heere mocht U door dat onderzoek schenken die wijsheid, die ons ontbreekt, namelijk te weten, werkelijk te weten, dat wij arme zondaren zijn. God zegene u met uw bestuur.

Ook hebben wij nog een woord aan de *zangvereniging*, die onder ons is. Er is veel gezongen en er is mooi gezongen. Ik zou zeggen: Blijf doorgaan met het zingen van de honderd en vijftig psalmen van David. Wijk er niet van af, doe de kerkenraad geen verdriet aan, maar blijf u oefenen in de psalmen, hetwelk het gezang in de kerk zeer ten goede komt.

Maar bovenal wensen wij u toe, dat gij eenmaal verwaardigd werd te zingen het lied van Mozes en het Lam voor de troon Gods: *Gij zijt waardig te ontvangen alle lof, aanbedding en dankzegging, want Gij hebt ons Gode gekocht met Uw bloed.*

Dan nog een kort woord tot onze broeder, *Ds. de Wit*.

Geliefde broeder De Wit, het was ons tot grote blijdschap, toen de Heere uw pad naar deze gewesten richtte. Al was het dan niet in onze classis, toch hebt gij veel van onze arbeid overgenomen. Maar dat niet alleen; ook hebt gij daarbij toen wij zwak waren onze lasten bijzonder verlicht. Wij mogen u wel hartelijk dank zeggen voor uw welwillendheid, dat gij altijd hebt willen helpen, waar het u maar mogelijk was. De Heere mocht u tot in lengte van jaren in dit gewest doen arbeiden met vrucht en zegen. De Heere schenke u en uw vrouw een plaats in de harten van geheel Zeeland, maar ik geloof, dat dit reeds al zover is. Wij hebben het ook mogen ontvangen. Het is een wonder, maar toch waar, er zijn getuigen van. Het is zo aangenaam gedragen te worden op de vleugelen des gebeds van Gods volk.

De Heere schenke u, dat gij bij de voortdurendheid Zijn Woord met blijdschap mocht uitdragen en Zijn arbeid mocht verrichten tot in lengte van dagen. Wij gaan van elkander, maar wij hebben elkander leren kennen als trouwe vrienden en ik ben verzekerd, dat die vriendschap zal blijven, ook al zien wij elkaar zo vaak niet meer, De Heere mocht u bij de voortdurendheid een Raadsman zijn.

Thans nog een kort woord tot *deze classis en daar buiten*.

Geachte broeders afgevaardigden. Wij hebben altijd prettig met u samen mogen werken. Het ging altijd op onze klassikale vergaderingen en bij onze besprekingen, die wij met elkander hadden, heel eenvoudig toe. Er werd nooit veel drukte gemaakt, maar wij hebben toch de zaken van onze klassikale vergaderingen afgewikkeld. Daarom danken wij u hartelijk voor de grote steun, die wij in u hadden. U hebt ons in onze zware arbeid altijd bijgestaan. Wij mochten altijd in liefde en eensgezindheid arbeiden en ik zal niet spoedig de Zeeuwse gewesten vergeten. Veel gastvrijheid heb ik van u mogen ondervinden en veel liefde heb ik van u mogen ontvangen.

God schenke u wijsheid en verstand. *Weest in geen ding bezorgd*. God zorgt, dat is gebleken.

Hij heeft onze broeder De Wit gezonden, maar zond ook broeder Dieleman naar deze gewesten. En nu kunnen wij wel zeggen: Ja maar dit en dat; nee, zo is het niet, God zorgt. *Weest dan ook in geen ding bezorgd*, want de Heere Zelf spreekt dit woord:

Maar laat uw begeerten in alles, met bidden, en smeken, met dankzegging bekend worden bij God.

Ik hoop, dat wij elkaar niet zullen vergeten. Wij hebben, in liefde mogen arbeiden en hoewel ik niets aan mijzelf heb toe te schrijven, want ik ben de nietigste van Gods knechten, toch mag ik zeggen, dat ik niet zonder zegen heb gearbeid.

God geve u, dat gij gemoedigd en bemoedigd werd door Hem en dat gij de vrede Gods moogt ondervinden.

Wij mochten ook nog broeders buiten deze classis ontmoeten. Het is ons tot blijdschap, dat gij ons die eer hebt willen aandoen.

Broeder **Joh. de Kok**, wij hebben samen in Gods kerk mogen arbeiden, u in uw werk en wij in het onze, ook vanwege het Curatorium. Wij hebben elkaar leren kennen, maar u hogelijk leren waarderen.

Evenals onze oude broeder, die hier voor ons is. Hij is in deze gemeente gekomen en heeft tijdens de evacuatie met ons medegeleefd. Wij waren niet te spreken, toen hij weer heenging, maar het was Gods weg voor u. Hij zegene u met Zijn goedgunstigheden en weldadigheden. Hij geve ook het volk des Heeren die blijdschap en vrolijkheid te smaken, die er is in God de Heere.

Geliefde **broeders van Nunspeet**, het is ons tot grote blijdschap, dat gij zulk een grote reis hebt willen doen om ons te verwelkomen, stils wij een afscheidswoord zouden spreken.

Het was in der waarheid onze begeerte niet om tot u te komen, dat weet u, naar God heeft ons hart geneigd. En wij hopen, dat wij tesamen als kerkenraad in liefde mogen leven, niet onszelf bedoelende, maar het heil van Sion. Wij hopen ons volgende week aan uw gemeente te verbinden.

Ik zou wensen, dat daar ook mensen woonden, die geleerd hebben te zuchten aan de troon van Gods genade. Ik heb hier dikwijls mogen ondervinden, dat ik alles niet alleen hoefde te dragen. Ik wist soms geen raad, als ik voor de kansel stond. Het is geen kunst om wat woorden te spreken, maar wel: *Hoe zal ik die levende Christus als middelpunt der zaligheid brengen?*

U mocht ons dragen op de vleugelen des gebeds en de Heere mocht ons tesamen tot rijke zegen doen zijn in de gemeente van Nunspeet. Wij zeggen ook de politie hartelijk dank voor het werk, dat zij in deze avondure verricht heeft.

Voor wij eindigen, wensen wij ook onze geliefde broeder **Dieleman nog** toe te spreken en willen wij de gemeente van Yerseke aan hem overdragen.

Geliefde broeder, onze arbeid als leraar is hier ten einde. U neemt vanaf deze stonde de zorgen van deze gemeente over. Het is mij tot innerlijke blijdschap geweest, dat ik u als leraar in deze gewesten heb mogen bevestigen. Al is het, dat wij teleurgesteld waren, want de hele gemeente is er getuige van, dat wij u gaarne op deze plaats gehad hadden. Ik heb er hard aan gewerkt om u hier te krijgen, misschien wel een beetje te veel, ik weet het niet. Maar wij wensen u toe, dat de Heere u tot in lengte van jaren in deze classis arbeidzaam doe zijn. Hij geve u ook deze gemeente te gedenken. Hij verblijde u met uw vrouw en kinderen, met Zijn daden.

Hij geve klein en groot Zijn liefde en goedgunstigheden uit genade. Amen.

TOESPRAAK VAN OUDERLING J. WAVERIJN

Geliefde leraar,

Het is niet alleen voor u, maar ook voor kerkenraad en gemeente een bijzonder ogenblik. En daarom wil ik namens gemeente, kerkenraad, schoolbestuur en onderwijzend personeel een enkel woord van afscheid tot u richten.

Zondag 29 Augustus hebt u gesproken naar aanleiding van 1 Joh. 2: 15: *Hebt de wereld niet lief, noch hetgeen in de wereld is; zo iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem.* En dan staat er zo vervolgens: *De wereld gaat voorbij met al haar begeerlijkheid, maar die de wille Gods doet, blijft in der eeuwigheid.* En dan, als aan een schakel, trof mij deze waarheid: *Kinderkens, het is de laatste ure.*

Een laatste ure is voor u in deze gemeente aangebroken. U hebt de herdersstaf hier neergelegd. Toen u hier heen kwam, waren wij verblijd. U weet het nog wel hoe wij elkaar gevonden hebben. Een tijd van ruim acht jaren is uit ons leven, ook uit uw leven, weg. Het is heengesneld. Wij hebben veel moeten maken, veel bekommernissen waren er. En nochtans heeft de Heere u geholpen en gedragen. Dan moet gij toch ook in dit opzicht zeggen: Wie ben ik, dat Gij gedurig naar mij hebt willen omzien? Want er waren tijden, dat u zeer bezwaard waart, maar de Heere heeft doorgehouden. U hebt lief en leed met deze gemeente gedragen. Hoe dikwijls hebt gij gestaan aan ziekbedden of aan de groeve der vertering, waarheen wij ook van Gods volk moesten dragen. Waarvan in der waarheid gezegd kon worden: De dag des doods is beter, dan de dag, dat iemand geboren wordt.

Wij hebben in liefde en vrede samen mogen arbeiden. Is er dan nooit enig geschil geweest? Och, in de veelheid van woorden ontbreekt de overtreding niet; maar dat kwam dikwijls voort uit de manier van opvatten. Dat is u zeker, maar ook ons tot droefheid geworden, toen wij meer aan elkander gewoon werden en de liefdeband nauwer aangesnoerd werd.

Want waar werden de nauwste banden gelegd? Als wij elkander mochten ontmoeten in verbondenheid aan de troon van Gods genade. Daar worden de heiligste banden gelegd.

Zie, nu gaat u heen, een laatste ure. U moet gaan scheiden van deze plaats.

Het viel ons, zomin als u in het eerst, gemakkelijk. Maar wij konden toch ook niet anders doen, dan wensen, dat uw wil in Gods wil verslonden werd; gelijk wij ook weten, dat uw wil in Zijn wil verslonden is geworden. U mocht niet aan deze plaats blijven. God won het. Gelukkig, als God het eens een keer van ons wint. Daarom, wij zijn wel bedroefd, maar aan de andere zijde verblijd en wij wensen u toe, dat gij met rijke zegen moogt arbeiden tot heil van Gods kerk.

U hebt ook onder ons niet altijd gearbeid zonder vrucht. Het was tot vermaning, onderwijzing, besturing en vertroosting, maar ook hebt gij de onbekeerde er steeds op mogen wijzen, dat er slechts twee wegen zijn, een weg ten leven en een weg des doods. De dood in Adam en het leven in Christus; waar de mens door ontdekkende genade geheel uitgeschud en ontledigd was en plaats bereid werd voor de enige Zaligmaker, mocht u er op wijzen, dat er een weg der zaligheid was. En het is gebeurd, dat waar men uitriep: *Daar alle hoop mij gans ontviel; en niemand zorgde voor mijn ziel;* dat daar een deur der hope ontsloten werd.

Het was uw liefste werk over die enige weg ter zaligheid te spreken. Gij hebt ook in de verdere stand van het leven die Christus gedurig voorgehouden, maar nooit ten koste van het goddelijk recht. Maar u hebt de gemeente voorgehouden, dat dit recht voldaan moest worden. Zoals het zijn loop gehad heeft in de Borg, zo moet het goddelijk recht ook zijn loop hebben in het hart van de arme zondaar.

Maar zie, die tijden zijn voorbij gegaan. *Nu is het de laatste ure.*

Maar toch, er is een volk op de wereld, dat elkander nooit voor het laatst ziet. Zij zien elkander Boven weer. Dat is een volk, dat menigwerf in moeite en verdriet zijn weg door het leven gaat. Het ene is niet voorbij of het andere komt weer. Dat is een volk, dat soms in het holle van de nacht worstelt aan Gods troon met de lasten van land, volk en kerk.

Hier op aarde is het land der ruste niet. Maar hier reeds is het de bede van de strijdende kerk: *Niet ons, o Heere, niet ons, maar Uwe Naam geef ere.*

Er zijn tijden in het leven van dat volk, dat die eer waarde bij dat volk krijgt. Want Gods eer is de zaligheid van Zijn gunstgenoten.

Maar zie, alles getuigt ervan, dat wij hier geen blijvende stad hebben. Vorige week stonden wij aan het graf van Ds. Kersten, maar zo moeten wij allen eenmaal sterven. Welgelukzalig, die hier voor- en toebereid werd.

Ook Gods knechten sterven. Maar welk een voorrecht, dan zult gij van alles ontslagen zijn! O, welk een voorrecht, als de Heere tot u zal zeggen: *Kom in, gij gezegende Mijns Vaders, en beërf het Koninkrijk, dat u bereid is van voor de grondlegging der wereld. Over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal ik u zetten; ga in in de vreugde uws Heeren.*

Daar zal geen droefheid, daar zal geen nacht meer zijn. Daar zult gij eeuwig uw God en Koning groot maken, prijzen en roemen, dag en nacht.

Welnu, geliefde leraar, u gaat thans heen, maar de Heere mocht u vergezellen. Wij zien er tegen op, dat begrijpt u wel, maar Gods Woord blijft. Er kwam mij zo voor: *Ben ik u niet beter dan tien zonen?* Inderdaad, wie God heeft, heeft alles; maar die Hem mist, mist alles.

Gemeente, dat Woord van God blijft, ook als onze leraar van ons gaat scheiden. Wij zullen alles doen wat in ons vermogen is om toch nog des Zondags zoveel mogelijk de levende stem te doen horen. Maar bedenk, wij zijn afhankelijk, het zal wel eens leeskerk zijn. Komt, niettegenstaande dat, met lust tot het Huis des Heeren. Komt als duiven gevlogen tot hare vensters. Bedroeft ons niet.

Catechisanten, komt naarstig op.

En gemeente, zijt gij in moeilijkheden of bekommernissen, komt tot uw kerkenraad of komt tot onze woning. Uw noden zijn ook onze noden. Wanneer wij u helpen kunnen, wij zullen het onder biddend opzien tot de Heere niet nalaten.

Geliefde leraar, de Heere mocht met ons zijn in deze pijnlijke weg van scheiden. Hij is gisteren en heden en tot in der eeuwigheid Dezelfde. Wij danken u voor uw liefde. De pastorie stond steeds voor ons open en wij werden door uw vrouw steeds vriendelijk ontvangen.

Mevrouw is zwak, de Heere mocht haar sterken en ondersteunen, ook in deze weg en zij mocht dat goede deel van de Heere ontvangen met degenen die in uw huis zijn.

Thans nog een enkel woord tot de twee leraren, die in ons midden zijn.

Gedenk, gedenk ook ons. Als u straks heengaat, mogen ook de noden van deze gemeente op uw hart gebonden zijn. En gij, andere broeders, die zuchten geleerd hebt, u mocht in het verborgen worstelingen voor ons geschonken worden, want hoe zullen wij het maken, maar die zorg des Heeren mocht ons geschonken worden. Hij mocht onze voor- en achtertocht zijn, opdat wij onszelf en onze lasten kwijt mochten worden aan de troon der genade.

Geliefde leraar, mogelijk heb ik veel vergeten, maar ik wil het hierbij laten en besluiten met u toe te zingen het tweede vers van Psalm 37. Hetwelk ik de gemeente

verzoek onze scheidende leraar staande toe te zingen.

*Vertrouwt God, laat uw goede werken schijnen;
Gij zult dat aardrijk bezitten hiernaar
En gebruiken met vreugde, vrij van pijnen.
In God zal uw blijdschap wezen eerbaar;
Hij zal u al uwes harten begeren
Laten volgen, naar Zijn belofte klaar.*

TOESPRAAK VAN DE EDELACHTBARE HEER BURGEMEESTER

Geachte Dominee Stuyvenberg,

Met u gaat de laatste predikant heen, die reeds vóór de oorlog in de gemeente Yerseke zijn herderlijke arbeid verricht heeft.

Ik wil uit de grond van mijn hart verklaren, dat ik uw vertrek oprecht betreurt. Weliswaar zijn wij als predikant en als burgemeester in, ambtelijke verhouding, weinig met elkander in aanraking gekomen, maar de enkele ontmoetingen, die wij met elkaar mochten hebben, ademden een geest van vriendschap. De hartelijkheid, waarmede u ons tegemoet zijt getreden als hoofd der gemeente, toen ik hier kwam en ook de woorden, die u vanavond tot ons gesproken hebt, hebben ervan getuigd. Zij zullen mij steeds een aangename herinnering zijn. Ik dank u van harte voor de hartelijkheid, die wij van u ontvingen en ook voor de bede, ons toegewenst, vervat in de tekst van deze predicatie.

Gaarne had ik u hier als predikant in Yerseke gehouden. doch God heeft het anders gewild. En aan de stem, die vanuit Nunspeet tot u kwam: *Kom over en help ons*, heeft God een zodanige klank gegeven, dat gij niet kon weerstaan.

God heeft u thans als Zijn dienstknecht een andere akker te bereiden toebetrouwd.

Wat kan het in het leven van een mens vaak wonderlijk gaan. Wij maken plannen, soms voor de nabije toekomst, maar soms ook voor jaren verder. Het hart des mensen overdenkt zijn weg, maar de Heere bestuurt zijn gang. Zo is het.

Dominee Stuyvenberg, God bestuurde uw gang en Hij heeft geroepen om Nunspeet te helpen.

Ik heb u zo-even dank gezegd voor de vriendschap, die ik van u mocht ondervinden in de korte tijd, dat wij, ieder op eigen terrein, ons ambt mochten vervullen. Maar dan is er nog een oorzaak van dankbaarheid, die ik hier uitspreken wil.

Gij, die belijdt, dat koningen en overheden regeren door Hem, Die is de Koning der koningen, gij hebt uw gemeenteleden steeds voorgehouden eerbiediging van het gezag wat uit God is en gebeden voor de overheid. Gij hebt dat gedaan tegenover jongeren en ouderen. En waar ik de politiebevoegdheid en het burgerlijke gezag in deze gemeente vertegenwoordig, daar dank ik u voor de wijze, waarop gij de eerbiediging voor gezag en overheid hebt uitgedragen.

Gij hebt, en dat is wel het voornaamste, dominee Van Stuyvenberg, daar een gemeente, een volk, niet zonder vrede met God leven kan, steeds die weg tot vrede met God voorgehouden. Daarom dank ik u voor het geestelijke voedsel, dat gij aan de burgerij van Yerseke hebt aangeboden, zo zij het slechts wilden aanvaarden.

Ik besluit met u ten eerste in uw persoonlijk leven en ook in uw ambtelijk leven Gods onmisbare zegen toe te wensen op uw verdere levenspad. En ik hoop, dat het u gegeven mocht zijn in de Dag der dagen een rijke oogst ten aanschouwen van het zaad, dat gij hier in Yerseke gestrooid hebt. Ik dank u.

TOESPRAAK VAN Ds. DE WIT

Geliefde broeder in de ambtelijke bediening, het zij mij vergund in deze avondstond een enkel woord tot u te richten.

Allereerst als vriend. U hebt er zelf reeds van gesproken en het heeft mij uitgelokt om daarvan iets uit het hart te zeggen. Het is al voor vele jaren terug, dat wij elkander voor het eerst ontmoetten. Het was toen wij verslag en rekenschap zouden geven voor het Curatorium, dat wij tesamen te spreken kregen. Gij werd toegelaten tot de studie aan de Theologische School en wij werden geweigerd. Nooit had ik kunnen denken, dat onze wegen nog eens zouden samenvloeien.

Wij hebben elkander reeds menigmaal ontmoet en gij zijt de middellijke oorzaak, dat wij hier in Zeeland onze ambtelijke arbeid mochten aanvangen. Ik zal nooit vergeten het ogenblik, toen ik mijn eerste beroepsbrief onder de ogen kreeg, getekend door u en waaraan een onderschrift door u was toegevoegd.

Kort, maar scherp en krachtig en de Heere gebruikte het om mijn hart te neigen naar de Zeeuwse gewesten. En veel zwaarigheden werden weggenomen, daar ik wist aan de zijde van een vriend te mogen arbeiden. En daarom kunt gij het ook verstaan, hoe zwaar het ons gevallen is van u spoedig te vernemen, dat gij dacht heen te gaan. Hoezeer hebben wij geworsteld aan de troon der genade, of het God behagen mocht u hier te, laten. Maar zie, alles was toegesloten, de zaak was ten volle besloten. De slag was gevallen.

Wij willen daarom een woord van dank tot u richten voor de vriendschap, waarmede gij mij en mijn vrouw tegemoet zijt gekomen, toen wij onze eerste schreden zetten in het Zeeuwse gewest. Hartelijk dank daarvoor. Wij willen geen weke harten maken, maar toch, er is weemoed in ons hart bij dit scheiden. Wij zullen elkaar wel niet veel meer zien, maar toch elkaar blijven gedenken voor de troon van de Koning der koningen en de Heere der heren.

De Heere zij met u. Hij geve u kracht en sterkte, ook uw vrouw, samen met degenen, die in uw huis zijn. Hij moge u goed en nabij zijn.

Maar ik kan niet eindigen vóór ik ook een woord namens de classis en de Synode Zuid tot u gesproken heb.

Dat valt niet gemakkelijk. Wij zijn immers nog pas een jaar in het midden van dit volk en u reeds acht en een half jaar. Maar ik ben er zeker van hun tolk te zijn, als ik u erken voor de zelfverloochenende arbeid, die gij onder hen verricht hebt, zelfs onder de moeilijkste omstandigheden. En dat deze woorden van waardering geen holle klanken zijn, bewijst deze ganse vergadering en ook de broeders, die zich de moeite getroostten om van zo ver te komen om afscheid van u te nemen. Er is weemoed in het hart van deze broeders vanwege de scheidende leraar. En dat is niet alleen vanwege uw karaktereigenschappen, hoewel dat alleen reeds genoeg ware, want gij zijt een mens met een warm hart.

Uw liefde openbaart gij waar gij komt; maar daarenboven is het de innerlijke drang uws harten om uw dierbare Koning uit te dragen en daarin hebt gij uw talent besteed en daarvan kunnen wij zeggen, dat het niet zonder vrucht geweest is. Velen hebben, ervan getuigd. De plaats, die gij hebt in het leven van Gods volk, is groot. Zij zullen u in de gebeden dragen, ook als gij niet meer tegenwoordig zijt. Die plaats zult gij behouden.

De Heere zij met u op uw weg en stelle uw arbeid tot in lengte van jaren tot rijke zegen. Hij sterke u en bekrachtige u en bemoedige u tot de arbeid.

Dat is de hartelijke wens van de ambtsbroeders.

TOESPRAAK VAN Ds. DIELEMAN

Geliefde Ds. van Stuyvenberg,

Namens de classis Goes wil ik een enkel woord tot u spreken. En ik spreek als tolk van de classis, als ik zeg, dat zij dominee van Stuyvenberg met weemoed in hun hart uit hun midden zien vertrekken en het is terecht zoals mijn broeder De Wit heeft opgemerkt, dat het meer is dan uw karaktereigenschappen, die het Zeeuwse volk aan u verbonden.

En toch heb ik in uw afscheid van de classis meegemaakt, dat die broeders er in hun hart van overtuigd waren, dat gij uw eigen weg niet gegaan zijt, maar dat de Heere uw hart overgebogen heeft om aan de roeping naar Nunspeet gehoor te geven. En dat gij gebukt hebt voor Hem, Die op Zijn heup en dijen geschreven heeft: *Koning der koningen en Heere der heren*.

En daarom wens ik namens de classis Goes met uw vrouw des Heeren zegen toe en Hij stelle uw dienst in de gemeente van Nunspeet tot rijke zegen. De Heere kent uw noden. De strijd zal in Gods kerk nooit ophouden. Maar de Heere mocht u een vrije toegang tot Zijn troon niet onthouden.

De Heere moge u en uw vrouw en kinderen nabij zijn, ook het kind, dat gij achterlaat en getrouwd is.

De Heere neme Zijn opzicht over u en beware uw uitgang en ingang.

Maar wij hebben niet alleen een enkel woord namens de classis, wij hebben ook nog een persoonlijk woord. Wij hebben niet veel met elkander omgegaan; wij hebben elkander ontmoet op het Curatorium, toen wij geroepen werden om van verschillende zaken verantwoording te doen. Maar inzonderheid in de tijd van beroepen hebt gij hartelijk met ons meegeleefd en nu wil ik terugkomen op hetgeen u gezegd hebt.

U hebt niet te veel aangedrongen, toen ik het beroep van Yerseke ontving. Het was geen goddeloos drijven, maar ik heb gevoeld, dat het uit liefde was. U zei, dat ik moest letten op hetgeen God geven zou; ik moest letten op de weg die de Heere wijzen zou; dat hebt u gedaan.

Daarom, Ds. van Stuyvenberg, ik hoop, dat de Heere u vergezelle in Nunspeet. Dan kan ik u met blijdschap zien vertrekken, maar als ik aan het rekenen ga, dan komt alles in opstand. Maar de Koning van Zijn kerk mocht ons gedenken en ook de gemeenten. Hij zegt toch: "Zie, Ik ben met ulieden alle de dagen, tot de voleinding der wereld. Hij mocht ons gedenken en met u heentrekken in al uw wegen.

De zegeningen Godes mochten ons tesamen geschonken worden en de band versterkt. Dan willen wij u toeroepen, wat Jonathan David toewenste, toen zij van elkander moesten scheiden en een zware strijd voor hen lag: *Ga in vrede*.

Vrede in de gemeente en vrede in uw lot, die vrede, die alle verstand te boven gaat en uw hart en uw zinnen zal bewaren in Christus Jezus.

Ik zou de scheidende leraar willen toezingen Psalm 89: 8.

Ds. van Stuyvenberg dankte bewogen voor de vele zegenbeden en sprak de hoop uit, dat de Heere ze genadig mocht vervullen.

2. BEVESTIGINGSPREDIKATIE TE NUNSPEET door Ds. J. Fraanje

Een liefdevolle apostolische vermaning van Paulus aan Titus

Zingen Psalm 122:1.

Lezen Titus 2.

Zingen Psalm 89:12.

Mijn medereizigers naar de eeuwigheid.

Dit ogenblik van samenzijn in deze namiddagure binnen de wanden van dit bedehuis, doet ons stilstaan

Ten eerste: met een blik te werpen op God Zelf. En dan zeggen wij met de oude Mozes: "Van eeuwigheid en tot eeuwigheid, zijt Gij God." Zonder begin, zonder vervolg, en zonder einde. "God is groot en wij begrijpen Hem niet." Maar Hij laat Zich ook uit in Zijn Wezen, Namen, Eigenschappen, Personen en Werken.

Ten tweede gedenken wij even met een blik op onszelf:

- Wij staan ten eerste binnenkort onze zeventigste geboortedag te herdenken.
- En ten tweede herdenken wij, dat wij veertig jaar als, minste der heiligen en grootste der zondaren, Gods Woord hebben mogen uitdragen.
- Ten derde: dat het dertig jaar geleden is, dat ik Zeeland verliet en Gelderland binnenkwam om de gemeente Barneveld te dienen en dat het zes en twintig jaar staat te worden, dat ik in het dorp Nunspeet kwam om voor enkele mensen Gods Woord te prediken. En nu mag ik met de oude Jacob wel zeggen: "Met mijn staf ben ik over deze Jordaan getrokken en zie, nu ben ik tot twee heiren geworden." Wat is God groot en goed in de verheerlijking van Zijn deugden!

Maar ook willen wij met een kort woord gedenken aan onze geliefde broeder Ds. van Stuyvenberg.

Waar is de tijd gebleven toen ik bij Uw geliefde vader en moeder verkeerde, die nu beiden juichen voor de Troon. Waar is de tijd gebleven toen gij nog kind waart. Ge zijt niet alleen man mogen worden, maar ook een kind Gods en ook een dienaar Gods. De Heere heeft U in het ambt gezet.

Maar ziet, nu moest gij uw geliefde gemeente Yerseke verlaten om naar Nunspeet te komen. Wij wisten het reeds voor u beslist had. Thans staan wij gereed om U in deze gemeente te bevestigen, die zoveel verloren heeft in het verlies van haar geliefde ouderling, die nu eeuwig juicht voor Gods troon. God zij u genadig.

Mijn geliefde broeder en gemeente van Nunspeet, de *wil* des Heeren is een enige wil, een eeuwige wil en een soevereine wil. En Gods wil, maakt het stil. Hij is de beste, al kiezen wij Hem het leste. En die wil geschiedt en is geschied. Anders had u wel in Yerseke gebleven. Maar zie, die wil des Heeren geschiedt gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.

Welk een voorrecht te mogen leren bidden:

*"Leer mij naar Uw wil te hand'len,
'k Zal dan in Uw waarheid wand'len."*

Maar ten tweede, Gods *raad* bestaat, vast en onveranderlijk. Hij zegt Zelf: "Mijn raad zal bestaan en Ik zal al Mijn welbehagen doen." Zeg dat nu eens tegen

Asaf. En wat leert dan Asaf? "Gij zult mij leiden door Uw raad en daarna zult Gij mij in heerlijkheid opnemen." Het is zo meegevallen voor Asaf. En het laatste viel het meeste mee. Hij ging in, in het heiligdom. Of liever, zijn Vader had hem bij de hand gevat. Hij ging niet zomaar alleen. O nee; en toen hij bij het heiligdom kwam, toen stonden de deuren open. Wat is dat meegevallen.

O, om nu Gods wil te leren en naar Zijn raad te vragen, dan zegt Hij: "Raad en het wezen zijn Mijne; Ik ben het verstand, Mijne is de sterkte." Wat wilt u nog meer, kunt u het met minder?

Wij hebben nu gehad Gods wil en raad, nu nog een kort woord over Gods *Woord*. Wij hebben daarin:

Ten eerste: Een besloten woord,

Ten tweede: Een ongeschreven woord,

Ten derde: Een beschreven Woord,

Ten vierde: Een geopenbaard Woord. Dat is Christus. "Zou Ik het zeggen en niet doen, spreken en niet bestendig maken?" God zal altoos Zijn verbond gedenken. Habakuk 3: 9, het middelste gedeelte zegt: "om de eden aan de stammen gedaan."

Geliefde broeder Ds. van Stuyvenberg, God heeft u Zijn woord bekend gemaakt, dat woord tot u gesproken om naar Nunspeet te komen.

Zien wij nu ten vierde Gods werk: "Ik zal Werken, wie zal het keren?" O, de werken des Heeren zijn groot, zij worden gezocht van allen, die er lust in hebben. Ik hoop daar straks nog op terug te komen. De Heere werkt Zijn werken middellijk.

Ten vijfde een woord over Gods *eer*.

Gemeente van Nunspeet, u krijgt thans een leraar, Yerseke moet hem missen. Om hem nu niet te hoog te verheffen en niet te laag te achten, maar precies in evenwicht te houden, daarvoor is de Heere nodig. Hij moge u in alles leren, wat Hij zegt: "Ik zal Mijn eer aan geen anderen geven, noch Mijn lof de gesnedene beelden." God zorgt voor Zijn eer, alle remonstranten ten spijt. O, die vrije gunste Gods. Ik kan er niet verder over uitweiden, mijn tijd is te kort.

Maar nog een klein stukje en dat is ten zesde: Gods *gunst*.

U had het misschien al gedacht voor ik het zei, want ik word al een beetje oud en dan ben je zo erg vlug niet meer. In Psalm vier staat ons geschreven van een *gunstgenoot*. Dat is een persoon. En Christus is de grootste gunstgenoot, die de Vader verkoor en afzonderde, en in die Gunstgenoot zijn de uitverkorenen ook gunstgenoten. Maar gunst is iets anders dan gunstgenoot. Daarvan zingt het volk met de dichter:

Die *gunst* heeft God Zijn volk bewezen,

Opdat het altoos Hem zou vrezen,

Zijn wet betrachten en voortaan

Volständig op Zijn wegen gaan.

Men roem' dan d' Oppermajesteit,

Om zoveel *gunst*, in eeuwigheid.

O gemeente van Nunspeet, classis van Gelderland en allen uit het over-Jordaanse en daar binnen, de Heere bedele ons met Zijn *gunst* en lere ons *Zijn wil* te doen. Christus zegt: "Dit is Mijne spijs; dat Ik doe de wille Desgenen, die Mij gezonden heeft."

Geliefde broeder van Stuyvenberg, wij hadden gedacht u in uw ambt te bevestigen

naar aanleiding van de zendbrief van de apostel Paulus aan Titus, n.l. Titus 2: 1:

"Doch gij, spreek hetgeen de gezonde leer betaamt".

Doch vooraf vragen wij des Heeren onmisbare zegen.

Zingen Psalm 19: 2 en 7.

Wij noemen deze tekst: *Een liefdevolle apostolische vermaning van Paulus aan Titus.*
En wij verdelen hem in de volgende punten:

1. Uit liefde tot God en Zijn deugden,
2. Uit liefde tot God en Zijn Woord,
3. Uit liefde tot God en Zijn Kerk,
4. Uit liefde tot God en Zijn werk.

Om daarna met een kort woord van toepassing te eindigen.

De apostel Paulus was een mens redelijk, een kind Gods begenadigd en een apostel ambtelijk.

Zijn eigenlijke naam was de Hebreeuwse naam Saulus, maar nu draagt hij de Griekse naam Paulus, hetwelk "dienaar" betekent. In het eerste kapittel van zijn brief aan Titus schrijft hij: "Paulus, een dienstknecht Gods, en een apostel van Jezus Christus, naar het geloof der uitverkorenen Gods, en de kennis der waarheid, die naar de godzaligheid is."

En vers twee: "In de hoop des eeuwigen levens, welke God, Die niet liegen kan., beloofd heeft, voor de tijden der eeuwen, maar geopenbaard heeft te Zijner tijd."

O, zulk een God te hebben, die niet liegen kan. Het is Gods eer en mijn troost, dat Hij niet liegen kan.

Maar in de tweede plaats, wie is Titus?

Het is eigenlijk een Griekse jongen, maar ook de geestelijke zoon en ambtgenoot van de apostel Paulus. Hij was verkoren tot opziener van de gemeente te Kreta.

Gods Woord zegt: "Welgelukzalig is hij, die aan alle wateren zaait en de voet des osse en ezels derwaarts heen zendt." Maar Paulus had door genade geleerd, dat noch hij die plant, noch hij, die nat maakt, iets is. Paulus ging als met ossenkrachten door de heidenwereld en Titus was maar zo'n ezeltje, dat een beetje nat ging maken.

Hij is op Kreta gebleven bij de Kretensen. Dat waren lastige mensen. Luie buiken, zegt Paulus. Er waren valse leraren onder hen, ze volgden Joodse fabelen na en wat niet al. Wij zouden zeggen: Het zijn niet anders dan remonstranten en Pelagianen en mensen, die de vrije wil leren.

Maar Paulus spreekt van het *geloof der uitverkorenen*. Van al dat andere geknoei moest hij niets hebben. Hij schrijft eerst wat de valse leraren waren en dan volgt er: "Doch gij, spreek hetgeen de gezonde leer betaamt."

Houdt vast aan de waarheid.

En wat is nu die gezonde leer? Er zijn drie genademiddelen.

Ten eerste: De prediking van Gods Woord.

Ten tweede: De bediening der sacramenten, maar ook het gebruik der sleutelen. Denk er om, de sleutelen moeten wij ook vasthouden, al kwamen alle magistraten er tegen op. Hoe pakt Paulus die jongen nu aan? Gaat hij hem met een hamer of een bijl slaan?

Werpt hij er stenen op? Neen, hij geeft hem een liefdevolle apostolische vermaning. Hij ging hem leren. Hij heeft nooit gezegd: Ben ik niet de apostel. Neen, want dan zou hij het alleen geweest zijn en dat heeft God hem wel afgeleerd. En dat zal ook uw dominee niet zeggen, vraag het maar aan de mensen uit Zeeland.

(Mensen uit Zeeland niet klagen, maar God om een andere vragen. Hij alleen kan het doen.)

De apostel Paulus was een van eeuwigheid door God geliefde. Er was niets van Paulus bij, want de verkiezing is geen daad van Gods oordeel, maar van Gods wil: "Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde."

Hij werd in de tijd door God opgezocht en toen leerde Paulus vragen: "Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?" Toen raakte hij zich in God kwijt. Wat had God nu gedaan?

Hij had hem geliefd en daarom Zijne liefde in het hart van Paulus uitgegoten. Toen kwam hij in de heiligmaking, en zegt: "Ik ben vleselijk verkocht onder de zonde", maar God had hem verkocht aan Christus en geleverd ook. Denk het eens in. Dus een liefde van God tot liefde uit God. Wat moet nu die liefde doen?

Die liefde moet beoefend worden. En staande in de liefde tot God en in de liefde tot zijn naaste, schrijft de apostel zijn zendbrief aan Titus: "Doch gij, onderscheidt u van alle ketters en dwaalleraars."

Denk er om, ge zit op Kreta, gedraag u als een krijgsknecht van Jezus Christus. Gij moogt niet wereldgelijkvormig worden.

Broeder, ik geloof, dat ikzelf van God geliefd ben en liefde tot God gekregen heb, om als Zijn dienaar op te treden.

En nu gaat Paulus Titus vermanen en onderrichten wat hij doen moet aangaande jonge mensen en oude mensen en aangaande het werk in de Kerk. Titus zag er geen gat meer in, maar God heeft zijn dienaren niet gezet als stomme honden. Neen, zegt Paulus, houd aan, tijdiglijk en ontijdiglijk. Wij horen de liefdevolle vermaning: "Doch gij, spreek hetgeen de gezonde leer betaamt."

"Vraag naar de Heere en Zijne sterkte." Het is een vermaning uit liefde tot God en Zijn deugden. Paulus heeft God in Zijn deugden leren kennen. Door de zonde van Adam zijn al Gods deugden geschonden en ontluisterd. En wij hebben allen in Adam gezondigd en een schender van Gods majesteit hoort in de gevangenis. Wij zijn allen verdoemelijk voor God.

Ten tweede heeft hij geleerd, dat geen enkel creatuur in hemel, noch op aarde ooit weer die deugden Gods op kon luisteren. Het schiet alles te kort. De Bijbel zegt: "Hoe zal Ik ze onder de kinderen zetten?" Een heilige worsteling in God. In Jeremia 30 staat: "Wie zal met zijn hart borg worden, om tot Mij te genaken? spreekt de Heere." Buiten Christus geen mens. Al Gods lieve deugden zijn ontluisterd. Maar welk een voorrecht als wij Gods deugden liever krijgen dan eigen zaligheid. Dat leert de Heere Zijn volk, zodat zij uitroepen: "Gij zijt volmaakt, Gij zijt rechtvaardig Heer". O, onder die gunste Gods een verloren zondaar te worden! Paulus heeft door genade geleerd God en Zijn deugden liever te krijgen dan zichzelf. Wat een wonder toen hij daar verslagen terneder lag, uitgewonnen en ingewonnen. Hij had de wapens ingeleverd. En als dat gebeurt dan krijgen we een witte vlag.

Jezus Christus heeft alle deugden Gods opgeluisterd. Hij zegt: "Vader, Ik heb U verheerlijkt."

Ik heb eens gehoord van Ds. Roelofsen, die lieve godzalige dominee, dat hem iemand opzocht, die tegen hem zei: "Dominee, ik acht u zo hoog en ben het bijna altijd met u eens, maar één ding heb ik toch tegen u. U zegt altijd, dat God de mens zaligt zonder

krenking van Zijn deugden. Dat is waar, maar ik heb ook geleerd, dat Gods volk zalig wordt met uitvoering van Zijn deugden."

Dominee Roelofsen werd niet kwaad, maar je had hem kunnen wassen in zijn tranen. O, dat is wat, dat Jezus Christus alle deugden verheerlijkt heeft, nu kan ik nog zalig worden:

*Door al Uw deugden aangespoord,
Hebt Gij Uw woord
En trouw verheven.*

Nu zijn al Gods deugden opgeluisterd. Opgeluisterd en beluisterd:

"Ik zal horen wat God de Heere spreken zal; want Hij zal tot Zijn volk en tot Zijn gunstgenoten van vrede spreken."

Zal Hij zeggen: Maak u op en wordt verdoemd? Neen, maak u op en wordt verlicht.

Het Evangelie zegt: "Troost, troost mijn volk, spreekt naar het hart van Jeruzalem."

Geliefde broeder Stuyvenberg. Uw bekering is wel een paaltje boven water, maar niet buiten het water. Zo is het ook met uw roeping.

Sommigen van Gods volk zijn haast hun hele leven kopje onder. Laatst hebben we er nog zo één begraven, maar even voor de dood kwam hij er uit. O, boven het water, maar niet er buiten. Want we zitten nog midden in de wateren der verdrukkingen.

Maar broeder, wat zou ik u nu anders toewensen uit liefde tot de deugden Gods: *Doch gij, spreek hetgeen de gezonde leer betaamt*. Yerseke zal het weten, dat zij hun leraar moeten missen en Nunspeet zal hem krijgen.

O, zalig te worden met het uitvoerende karakter van Gods deugden. Sion door recht verlost ! Goud en zilver kan het vuur verdragen, maar geen hooi, hout of stoppelen.

2. Thans krijgen we ons tweede punt: ***Uit liefde tot God en Zijn Woord.***

- Ten eerste een besloten woord; Psalm 33: 6: "Wat Hij eens besluit te Zijner ere, zal zonder hindering voortgaan."
- Het ongeschreven woord is er een bewijs van. Judas schrijft: "En van deze heeft ook Enoch, de zevende van Adam geprofeteerd, zeggende: Ziet, de Heere is gekomen met Zijne vele duizenden heiligen." Enoch zag de wederkomst van Christus.
- Ten derde is er het geschreven woord, waarvan Petrus getuigt: "En dit is het woord, dat onder u verkondigd is."
- Er is ook een geopenbaard woord. Dat is Christus. "Het Woord is vlees geworden."

God spreekt door Zijn Woord en Geest. Gods volk krijgt God en Zijn deugden lief, maar ook God en Zijn Woord. O, dat dierbare Woord Gods ! Bij al de grote schatten van het ganse wereldrond, is nooit die vreugd in mij gerezen.

Geliefde ambtsbroeders, die prediking van Gods Woord vraagt de hele persoon. Paulus zegt in 2 Cor. 5: "De liefde van Christus dringt ons." Zij nam hem geheel in beslag. Hij was voor andere dingen niet vatbaar. "Niemand, die in de krijg dient, wordt ingewikkeld in de handelingen des leeftochts, opdat hij, Die moge behagen, Die hem geroepen heeft."

Gemeente van Nunspeet, straks zal uw leraar u Gods Woord verkondigen, zal het voor u een kracht Gods ter zaligheid zijn, of een reuk des doods ten dode? O, het zal wat zijn als eenmaal dat Woord u veroordelen zal. Dan zal dat Woord u bitter zijn.

Maar als God u Zijn Woord ontsluit, zal het u zoeter dan honing zijn.

Habakuk leefde als het ware te midden van een ondergaande wereld, de bomen bloeiden niet, de velden waren kaal en leeg, maar toch zegt hij: "Alhoewel de vijgeboom niet bloeien zal, en geen vrucht aan de wijnstok zijn zal, dat men het werk des olijfsbooms liegen zal, en de velden gene spijs voortbrengen; dat men de kudde uit de kooi afscheuren zal, en dat er geen rund in de stallingen wezen zal; zo zal ik nochtans in de Heere van vreugde opspringen; ik zal mij verheugen in de God mijns heils."

O, die vrije gunst! Ontvang dan uw leraar als een dienaar Gods. *Wij bidden u van Christuswege: Laat u met God verzoenen.*

O, dat zuivere Woord! O, dat zoete Woord! O, dat versterkende Woord. Als Uw Woord er niet geweest was, was ik in mijn druk vergaan. God houdt getrouw Zijn Woord. Hij brengt Zijn volk niet in de druk om hen te doen ondergaan, maar opdat zij de beelde Zijns Zoons gelijkvormig zouden worden. Als de smelter zijn beeld ziet in het metaal, dat hij zuivert, houdt hij op. Dan is het van alle schuim ontdaan. Zo doet God ook met Zijn volk.

"Doch gij, spreekt hetgeen de gezonde leer betaamt." Dan moet alle ketterij er af. Er zijn wat ketterijen van binnen en van buiten. Maar wat zegt nu God in Zacharia 13: "En het zal geschieden in het ganse land, spreekt de Heere, de twee delen daarin zullen uitgeroeid worden, en de geest geven, maar het derde deel zal daarin overblijven. En Ik zal het derde deel in het vuur brengen."

Alles wat geen goud is, zal dan verbranden. Gods kinderen kennen het vuur van de ziften en de verdrukkingen. Maar de Heere spreekt in Hoséa 2: "En Ik zal ze Mij op de aarde zaaien, en zal Mij ontfermen over Lo-Ruchama; en Ik zal zeggen tot Lo-Ammi: Gij zijt Mijn volk; en dat zal zeggen: O, mijn God!" O, dat lieve Woord!

3. En nu kom ik tot mijn derde punt: *Uit liefde tot God en Zijn Kerk.*

Een kerk is een vergadering, een synagoge, een gemeente, een dorsvloer, een akker. Maar dat is het eigenlijk nog niet. Het woord kerk is afgeleid van het Griekse woord "kyriakè", een bijvoegelijk naamwoord, dat eigenlijk betekent: "wat des Heeren is", "Mijn lust is aan haar". "Hephziba".

Het wezen van de kerk ligt niet in de kenmerken van genade, maar in de Vaderlijke verkiezing. De Zoon kocht hen en de Geest brengt ze toe. Het is de Geest, Die levend maakt. En zovelen er door de Geest Gods geleid worden, die zijn kinderen Gods.

O, denk het eens in, als leden van de levende kerk, zijn Gods kinderen ook leden van hun Hoofd en mogen zij door Hem de gemeenschap der heiligen beoefenen. Zij hebben gemeenschap aan hun Hoofd, maar ook gemeenschap der heiligen. "Ik geloof in de Heiligen Geest. Ik geloof een heilige, algemene, Christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen".

Geliefde broeder van Stuyvenberg, mocht gij nu naar Nunspeet gekomen zijn om als dienaar van Jezus Christus uw lichaam en ziel over te geven, om met de hulp des Heeren te arbeiden tot heil van Gods Kerk. O, dat ge mocht werken en arbeiden en toch niets doen, maar toch te werken alsof gij het verdienen moet, doch ook te werken alsof het al verdiend is.

Spreekt het gezonde woord.

Die dichter van de nieuwe berijming der Psalmen heeft aardig achter de deur gekeken in Psalm 119:83:

*Wat vree heeft elk, die Uwe wet bemint.
 Zij zullen aan geen hinderpaal zich stoten.
 Ik, Heer, die al mijn blijdschap in U vindt.
 Hoop op Uw heil met al Uw gunstgenoten;
 'k Doe Uw geboon oprecht en welgezind;
 Uw liefdedienst heeft mij nog nooit verdrotten.*

U bent niet uit Yerseke weggelopen omdat die mensen zo lastig waren. Neen, u had er graag willen blijven. Maar ik ben het twee keer in mijn leven overkomen toen ik een beroepsbrief ondertekende, dat ik het vast geloofde, dat de beroepen leraar komen zou. Eén keer met Ds. Honkoop en de laatste keer met u, broeder v. Stuyvenberg. Toen ik voor de tweede keer uw beroepsbrief ondertekende, kreeg ik vast te geloven, dat het van de Heere was uit Psalm 118. Het was dezelfde tekst waarmee ik mijn vrouw gekregen heb. En u bent gekomen, broeder, de Heere heeft het bevestigd. Maar nu moet u ook eens vertellen, hoe u hier gekomen bent. Elk op zijn beurt eens wat. Het is een wonderlijke God en het zijn wonderlijke gunstelingen. O, dat dierbare werk der bediening.

Mijn geliefde broeder, wat hebt u nu te doen? Het Woord Gods te prediken. En dat houdt in, God op het hoogst te verheerlijken en de mens op het diepst te vernederen. Daar wordt de zaligheid de zondaar geopenbaard.

Gemeente van Nunspeet, ontvang uw leraar als een mensenkind van God. Bidt hem vol, opdat hij u vol predike.

Catechisanten, wij hebben 10 jaar onder u mogen arbeiden én broeder Roest twee jaar, ge krijgt thans een nieuwe catechiseer-meester, zo men dat noemt. Onderwerpt u aan hem, luistert naar hem, wees hem niet tot last. Laat ook uw plaatsen nimmer ledig staan.

Gemeente, de Heere stelle de arbeid van uw leraar tot rijke zegen. Ik hoop, dat mijn geliefde broeder vanavond zal verwaardigd worden om zijn intrede te doen en zijn herdersstaf onder u op te nemen. Dat is mijn hartelijke wens en bede. Maar aan de andere zijde, ook gij mocht hem gedenken. Ge zult een dorsende os niet muilbanden, laat eens wat vallen. Gedenkt hem en zijn geliefde vrouw. We hebben haar al jaren gekend en God is in die familie ook niet onbekend.

Moeder, God zij u genadig, de Heere mocht uw ziele redden, opdat er niet eenmaal een eeuwige scheiding valle.

Kinderen, één van u draagt de naam van zijn geliefde grootvader, de oude Stuyvenberg, hij kwam ons wel eens beluisteren in Utrecht. Hij zei eens op een keer: "Die kerel uit Barneveld preekt altijd maar over de afsnijding."

Hij was een beetje ontstemd. Maar in diezelfde week kwam hij met een mand peren uit zijn tuin toen een jongen tot hem zei: Bakker, krijg ik alstublieft een peer van u? Omdat je zo'n lieve jongen bent, was 't antwoord, krijg je er één.

Ik wou, dat mijn moeder zo'n boom had, zei de jongen, dan had ik al de peren.

Daarop kwam Stuyvenberg naar mij en zei: Dominee, predik jij maar een volle Christus, hoor. Nu, daar heb ik hem mijn hand op gegeven. De verloren zondaar heeft immers een volle Messias nodig. Wij moeten geen kentekenen tellen vóór Christus, dat is een verlamde boel, maar na Christus. Wij moeten niet zalig spreken buiten Christus.

Kinderen, de Heere steile u tot toonbeelden van vrije genade. Gemeente van Nunspeet, ik heb hier een kort woord van afscheid gesproken.

Hartelijk dank, dat gij mij gedragen en verzorgd hebt. Naast de Heere heb ik veel aan

u te danken, en dan moet ik maar zeggen: *Wie ben ik en mijn huis.*

Jong en oud, kerkenraad, gemeente, broeders in de classis, ik ben niet in de wieg gelegd om een gelegenheidspreek te houden. God zegene en heilige hetgeen gesproken is, om Christus' wille. En nu heb ik gedacht om een versje te zingen, niet eentje, maar twee, en wel Psalm 119: 7 en 26.

Na lezing van het formulier der bevestiging en na beantwoording der gestelde vragen richtte Ds. Fraanje zich met de volgende woorden tot de bevestigde predikant:

Geliefde kanselbroeder,

God heeft genade aan u willen verheerlijken. Hij dekke u met Zijn vleugelen. Gij moest naar Nunspeet komen, gij mocht komen en gij wilde komen. God zij u genadig en stelle u tot rijke zegen.

Geliefde ambtsbroeders, dat de broederlijke liefde blijve. Dat er gezegd mocht worden: "Ziet, hoe lief zij elkander hebben."

Wij verzoeken de gemeente haar leraar staande toe te zingen Psalm 134, het derde vers:

*Dat 's Heeren zegen op u daal' ;
Zijn gunst uit Sion U bestraal;
Hij schiep 't heelal, Zijn Naam ter eer,
Looft, looft dan aller heren Heer.*

3. INTREDE-PREDIKATIE TE NUNSPEET

De beste wetenschap

Psalm 121: 1

Lezen 1 Corinthe 2

Psalm 75: 1 en 4

Geliefde gemeente van Nunspeet,

Nadat wij in deze middagure door onze geliefde ambtsbroeder uit Barneveld bevestigd zijn geworden, is de ure aangebroken, dat wij ons in deze avondure aan u als Gereformeerde Gemeente van Nunspeet zullen verbinden.

De Heere heeft in der waarheid ons hart geneigd, zodat wij niet anders konden dan de roeping, die van u tot ons kwam, aannemen. Wij hebben het in onze afscheidspraak te Yerseke gezegd, dat er aan des mensen zijde niet één oorzaak was om elkaar te verlaten. Daarvan zijn zij, die uit die plaats naar hier gekomen zijn, getuige. Acht en een half jaar hebben wij er met alle liefde mogen arbeiden.

Wij hebben in broederlijke liefde met de kerkenraad mogen verkeren, evenals met de gehele gemeente, want wij hebben in Yerseke heel veel liefs, maar ook heel veel leed met elkander doorgemaakt, wanneer wij gedenken aan de geweldige wereldoorlog, die achter ons ligt en aan hetgeen er in Zeeland heeft plaats gehad.

U moet mij daarom niet bedanken, dat ik naar hier gekomen ben, want het is God, Die als aller Oppervoogd en als Rechter alles beslist. Hij is de Koning van de kerk, Die tot de één zegt: Ga, en hij gaat en tot de ander: Kom, en hij komt. En Zijn dienstknechten hebben toch niet te vragen wat zij het liefste willen, maar zij hebben te vragen, zal het wel voor hen zijn: *Heere, wat wilt Gij, dat ik doen zal?*

Heer', ai maak mij Uwe wegen,

Door Uw Woord en Geest bekend;

Leer mij hoe die zijn gelegen

En waarheen G' Uw treden wendt.

Zo was het ook de wil des Heeren om ons hart te neigen en ons los te maken van Yerseke. Hij heeft ons aan u verbonden, geliefde gemeente van Nunspeet. De scheiding is zwaar gevallen, want er waren niet alleen vleselijke banden, maar er zijn ook geestelijke banden gevallen. Wij hebben in dat hele gewest een volk leren kennen, dat uit genade zalig wordt, door het geloof, waarvan de apostel Paulus getuigt: *Uit genade zijt gij zalig geworden, door het geloof en dat niet uit u, het is Gods gave.* Wij hebben daar een band gevoeld, die als zodanig verbroken moest worden. Wij moesten daar de herdersstaf neerleggen en hier weer opnemen.

Ik gevoel bij de voortdurendheid, dat het een zware arbeid is, die gelegd is op de schouderen der leraren. Waarom zwaar? Wel, omdat een leraar niet zo maar wat te vertellen heeft, maar op grond van Gods Woord geroepen is om de rechtvaardige aan te zeggen, dat het hem wel zal gaan en de goddeloze, dat het hem kwalijk zal gaan. De Heere weet het, maar ook onze geliefde ambtsbroeders weten het wat het is om zielen te behandelen, dewijl één ziel kostelijker is dan de hele wereld. Wie is tot deze dingen bekwaam? Het is de apostel Paulus, die deze verzuchting slaakt. En wij weten allen, welk een leraar Paulus was; en zouden wij dan niet hetzelfde moeten betuigen wanneer wij ons aan u, gemeente van Nunspeet, verbinden?

Het is en blijft inderdaad een zwaar werk en toch is het zulk een lief en dierbaar werk. Ik moet het u eerlijk vertellen, toen Ds. Fraanje zo kostelijk in deze middagure het

Woord des Heeren uit mocht dragen, kreeg ik er bij vernieuwing weer lust in om te mogen bouwen op dat enige fundament der apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus de uiterste Hoeksteen is.

U begrijpt het wel, gemeente, ik wil mij niet naast Paulus stellen, toch is het ook mijn voornemen, wanneer de Heere ons het leven laat en dat wij onder u mogen arbeiden, niets anders te verkondigen dan Paulus gedaan heeft.

U vindt onze tekst opgetekend in 1 Korinthe 2: 2:

Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus en Die gekruist.

Hier spreekt de apostel van een wetenschap. Het is de beste wetenschap, die men verkrijgen kan. Zij werd door de apostel uitgedragen en wij beluisteren daarin:

1. Een verheven doel;
2. zien wij een verheven grondslag en
3. een troostrijke boodschap.

Deze drie hoofdgedachten wensen wij in het kort met de hulpe des Heeren te overdenken.

1. Een verheven doel

Het is de apostel Paulus, zoals wij reeds zeiden, die deze brief geschreven heeft. Hij was gericht aan de gemeente van Corinthe. Het was noodzakelijk, dat hij deze brief schreef. Noodzakelijk? Ja, want de apostel had anderhalf jaar met veel zegen in deze gemeente gearbeid, maar hij moest haar verlaten en naar 'n andere plaats vertrekken; Paulus was zichzelf geen baas. De Koning der kerk heeft maar te wenken en Zijn dienstknechten gaan henen. Er dreigde gevaar in de gemeente van Corinthe. Wat dan? Dat staat ons beschreven in het eerste hoofdstuk: *Want mij is van u bekend gemaakt, Mijn broeders, door die van het huisgezin van Cloë zijn, dat er twisten onder u zijn. En dit zeg ik u, dat een iegelijk van u zegt: Ik ben van Paulus en ik ben van Apollos en ik ben van Cefas en ik ben van Christus.*

Er bestond gevaar, dat de gemeente gescheurd zou worden. Maar er was ook nog een ander gevaar. Er waren mensen in die gemeente, die wilden leven naar de Mozaïsche wetten; ook waren er Antinomianen. Weer anderen dachten met hun geleerdheid de zaak te begrijpen, wat nimmer zal gaan, want de zaak der zaligheid is geen begripszaak, maar een geloofsdaad. Daarom was het noodzakelijk, dat de apostel hun een brief schreef. Hij getuigt: *En ik, broeders, als ik tot u gekomen ben, ben ik niet gekomen met uitnemendheid van woorden of van wijsheid, u verkondigende de 'getuigenis van God. Dat wisten zij, want dat hadden zij ondervonden. Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus, en Die gekruist.*

De apostel heeft met grote vrijmoedigheid en tot blijdschap van velen, die enige Naam, die onder de hemel gegeven is tot zaligheid, uitgedragen.

Corinthe was een grote wereldstad, waar de zonde en ongerechtigheid op allerlei manieren bedreven werden. Uit alle oorden der wereld kwam men daar bijeen om zich uit te leven. En wij weten het, wanneer de mens losgelaten wordt, hoe dat uitleven is.

Het was een zeer welvarende plaats, maar de zonde en ongerechtigheid werden ingedronken: als water.

Toch had Paulus een boodschap van de Heere ontvangen, dat hij naar deze stad moest gaan, want, zo heeft de Heere tot hem gezegd: *Ik heb veel volks in deze stad. God*

kende daarin de Zijnen, want dat volk is een volk, dat van eeuwigheid gekend is, maar ook een volk, dat van eeuwigheid geliefd is. Het is een volk, dat door de diepte van Adams val heen, verkoren is ter zaligheid.

Zij waren allen bij God bekend. "Ik heb U in Mijn beide handpalmen gegraveerd en uw muren zijn steeds voor Mij". De Heere openbaart Zich aan dat volk en spreekt: *Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde, daarom trok ik u met touwen der liefde en met koorden der barmhartigheid.*

Het was een volk, dat door de Heere van eeuwigheid gekend was en door de dienst van Paulus openbaar zou worden.

Dat moeten wij nooit vergeten, gemeente, dat God dat dierbare Woord, waarvan in deze middagure zo kostelijk gesproken is, gebruikt tot zaligheid van zondaren en zondaressen. Wij moeten niet lijdelijk zijn, maar wij hebben te allen tijde de middelen te gebruiken. Lijdelijkheid is goddeloosheid en is God verzoeken. Wij moeten de middelen gebruiken, want wij zien dat het de Heere behaagde door de dienst van Paulus Zijn gemeente te Corinthe openbaar te brengen. En het is nog des Heeren gewone weg, wanneer Hij Zijn dierbare Geest aan Zijn Woord komt te paren.

Paulus heeft in de gemeente van Corinthe die enige Naam, die onder de hemel gegeven is ter zaligheid, mogen verkondigen: *Want ik heb mij niet voorgenomen iets te weten onder u. dan Jezus Christus en Die gekruist.*

Hier wordt de prediking van Jezus Christus beschreven. De prediking van een gekruiste Christus. Jezus Christus, Zijn naam betekent: Zaligmaker; en zaligmaken betekent: *Verlossen ven het hoogste kwaad en brengen tot het hoogste goed.* Zaligmaken betekent: Ophalen uit de dienste ellende. Want wat is eigenlijk het hoogste kwaad?

Dat is de zonde en ongerechtigheid. De zonde is het die een scheiding gemaakt heeft tassen God en onze ziel. De zonden zijn het die de mens doet ondergaan in het eeuwige verderf. Het hoogste kwaad is toch van God gescheiden te zijn.

En brengen tot het hoogste goed; is weer tot God brengen. En dat is het werk van Hem, Die dierbare Heere Jezus Christus. De zaligheid is in geen ander. Want er is maar een Naam onder de hemel gegeven, door Welke wij moeten zalig worden. Die Naam is de Zoon door de Vader gegeven.

Wij weten dat Jezus ook Jozua betekent. zoals er onder het oude verbond twee waren, die met recht deze naam gedragen hebben, want zij hebben de tijdelijke hulp aan het volk Israëls geschonken. Jozua betekent: *De Heere helpt.*

Maar hier zien wij die meerdere Jozua. die dierbare Christus, die gezegende Zaligmaker, die door Paulus gepredikt werd. Hij brengt tot het hoogste Goed, tot de zalige gemeenschap met een Drieënig Verbonds-God. Want hoe zal ooit één der mensenkinderen kunnen komen tot de zaligheid, dan alleen door die enige, verse en levende weg? Er is geen andere weg. *Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven.*

Dan zien wij hoe Paulus die wetenschap komt uit te dragen.

Het is een verheven doel, want Paulus spreekt niet van zichzelf, dat was hem de dood geworden. Hij verkondigt een gekruiste Christus. Dat houdt wat in. Christus betekent: Gezalfd. Hij is van de Vader gezalfd tot *Profeet, Priester en Koning.*

Profeet.

Onder het Oude Verbond werd die zalving reeds afgebeeld in het zalven van profeten, priesters en koningen. Maar hier zien wij die gezegende Heere Jezus Christus, gezalfd met de Heilige Geest der belofte. Salomo getuigt van Hem in zijn Spreukenboek: *Ik ben van eeuwigheid af gezalfd geweest van de aanvang van de oudheden der aarde*

aan. O, die gezalfde Messias. Als zij die mag vinden, roept de kerk uit:

*Weg wereld, weg schatten.
Gij kunt niet bevatten,
Hoe rijk dat ik ben.
'k Heb alles verloren
En Jezus verkoren,
Wiens eigendom ik ben.*

Die gekruiste Christus, die Gezalfde des Vaders, is gezalfd tot Profeet. Om ons te leren de weg ter zaligheid door Zijn dierbaar Woord en door Zijn dierbare Geest.

De profeten van de oude dag hebben reeds gesproken door de Geest van Christus, Die in hen was. Zelf heeft Hij, op aarde zijnde, als die grote Leraar der gerechtigheid, als die grote Profeet geleerd de weg der zaligheid en Hij heeft hem laten leren door de apostelen en evangelisten, door de herders en leraars. En nimmermeer zal Hij met Zijn Godheid, majesteit, genade en Geest wijken van Zijn kerk, zoals Hij getuigd heeft, toen Hij heenging tot Zijn Vader: Ik ben met ulieden alle de dagen, tot de voleinding der wereld.

Hij leert de weg der zaligheid aan dwaze mensen, die geen weg meer weten, die geen wijsheid meer hebben, die niets meer toe kunnen brengen aan hun zaligheid. Dezulken komt Hij te leren.

Hij is die gezalfde Profeet, waarvan Mozes getuigd heeft: *Een Profeet uit het midden van u, uit uw broeders, als mij, zal u de Heere, uw God, verwekken; naar Hem zult gij horen.* Dan roept de kerk uit: *Ik zal horen wat God de Heere spreken zal, want Hij zal tot Zijn volk en tot Zijn gunstgenoten van vrede spreken.*

Ja Hij spreekt tot Zijn volk: *Mijn vrede geef Ik u, Mijn vrede laat Ik u. Uw hart worde niet ontroerd en zijt niet versaagd.* Dat is het deel der vromen, die geleerd worden door Hem, die dierbare Profeet.

Priester

Want Hij is niet alleen gezalfd tot Profeet, maar ook tot Priester. Paulus heeft van Hem gesproken als van die enige Hogepriester: *Want zodanig een Hogepriester betaamde ons, heilig onnozel, onbesmet, afgescheiden van de zondaren en hoger dan de hemelen geworden.*

Als Priester is Hij het toch, die afgeschaduwde werd onder het Oude Verbond, maar ook van Wie geschreven staat in dat dierbaar Woord, dat Hij het Lam is, geslacht van voor de grondlegging der wereld. Hij heeft als die enige Hogepriester dat grote Offer aangebracht, wat noodzakelijk is tot zaligheid. Hij heeft Zichzelf geofferd. Onder het Oude Verbond zien wij het bloed van duizenden bij duizenden rammen plengen en vele oliebekken vloeiden, maar hier zien wij dat ware Offer, die gezegende Hogepriester, Die Zichzelf geofferd heeft, door Zijn dierbaar hartebloed te storten op Golgotha's heuvel tot verzoening van de zonden van Zijn kerk. Hij is die gezegende Christus, Die aan de rechterhand des Vaders is als die biddende en dankende Hogepriester. Wanneer Hij er niet was, Gods volk wist geen raad, maar de stamelende verzuchtingen van dat volk worden gelegd op dat gouden Reukaltaar Jezus Christus en daardoor krijgt de zondaar verhooring aan Gods genadetroon.

Onder het Oude Verbond ging de hogepriester éénmaal des jaars in het heilige der heiligen om het bloed van stieren en bokken te sprengen op het verzoendeksel ter verzoening van de zonden des volks en als hij uitkwam, werd de wachtende schare door hem gezegend. Zo doet ook die hemelse Hogepriester, Die opgevaren is in de

hoogte. Zo heeft Hem David aanschouwd in Psalm 68: 19: *Gij zijt opgevaren in de hoogte; Gij hebt de gevangenis gevankelijk gevoerd; Gij hebt gaven genomen om uit te delen onder de mensen, ja, ook de wederhorigen, om bij U te wonen, o Heere God.*

Hij is die dierbare Christus, Die Zichzelf gaf.

Wij hopen er in onze tweede hoofdgedachte nader op terug te komen, zo het de Heere behaagt. Hij is het, Die Zijn zegeningen gegeven heeft aan de Zijnen.

Koning

Hij is die grote Koning, zoals de kerk van de oude dag getuigt:

*Gij zijt toch mijn Koning van ouder tijd,
Die mij wilt en openlijk kunt bewaren.
Als mij zware nood hier is wedervaren,
Gij hebt mij duizendmaal daarvan bevrijd.*

Hij openbaart Zijn koninklijke majesteit niet alleen in Zijn macht als Zone Gods, maar Hij openbaart Zijn koninklijke majesteit ook in Zijn kerk in de ambten. Hij betoont in het midden van Zijn gemeente te zijn door haar te regeren en te beschermen. Was haar Koning er niet, waar zou de kerk terecht komen, nu ongeloof en bijgeloof zo welig bloeien in ons Vaderland en daar buiten? Maar Hij is die gezalfde Koning over Sion, de berg Zijner heiligheid.

Dat heb Ik gedaan, zegt de Vader: *Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Sion, de berg Mijner heiligheid.*

Hij regeert niet alleen, maar Hij beschermt ook Zijn kerk. En die door Hem bewaard wordt, is wel bewaard. Daarvan getuigt de dichter van Psalm 91: *Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen. Aan uw zijde zullen er duizend vallen en tienduizend aan uw rechterhand; tot u zal het niet genaken.* Deze wetenschap wordt uitgedragen door de apostel Paulus: *Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus, en Die gekruist.*

Jezus Christus is een liefelijke naam. Jezus is een Kindervriend, het wordt van jongsaf geleerd.

De discipelen volgden Hem door Zijn trekkende liefde, maar denk er om, om een gekruiste Christus te leren kennen, dan moeten wij de dood in, mijn toehoorders. Dan moeten wij sterven en niet alleen sterven aan de zonde en ongerechtigheid, want die ruwe takken zijn er wel spoedig af, dat volk heeft in de wedergeboorte reeds met Ruth betuigd: *Uw volk is mijn volk, uw God mijn God.* En zij hebben met Mozes de keuze gedaan *om liever met het volk van God kwalijk behandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben.*

Maar een gekruiste Christus te leren kennen is toch nog iets anders. Daarvan heeft Paulus iets verstaan en zal het wel met ons zijn, dan zullen wij allen een gekruiste Christus lief moeten hebben. Maar dan is het ook: *Ik ben met Christus gekruist en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij, en hetgeen ik nu leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods, Die Zichzelf voor mij overgegeven heeft.*

Zie, het geloof mijnt altijd. Het geloof in de oefeningen gebracht zijnde, eigent zich de zaken toe.

2. De wetenschap, die Paulus uitdraagt, heeft een verheven doel, maar in de tweede plaats **heeft zij ook een vaste grondslag.**

Want de zaligheid is in geen anderen. In Adam hebben wij ons losgerukt van God, het Verbond verbroken en zijn wij allen afgeweken.

Mijn toehoorders, wie wij ook zijn, van welke staat of kwaliteit ook, dat doet er niet toe, wanneer wij buiten de gemeenschap van Christus leven, dan leven wij los van God en vrijen moedwillig, hebben wij onszelf in die rampzalige staat gestort. Want God heeft de mens geschapen naar Zijn beeld in ware kennis, gerechtigheid en heiligheid. In het eerste Bijbelboek op de eerste bladzijden staat ons die gelukzalige staat geschreven.

Al wat de Heere geschapen had was zeer goed. In de staat der rechtheid was de mens profeet, priester en koning. God had met de mens een verbond gesloten en kwam, met eerbied gezegd, naast de mens staan. Maar ook de mens heeft dat verbond met God gesloten, want in een verbond moeten minstens twee partijen zijn. Ik kan met mijzelf alleen geen verbond sluiten. Er moeten twee partijen zijn. Zo was het ook met God en Adam. Hij was de Ene en Adam de andere Partij. En God had de mens zo geschapen, dat hij het verbond houden kon. Wij leggen wel de schuld op God, maar dat is niet zo. Als wij dat doen, staat het er niet zo best met ons voor. Het is niet Gods schuld, maar onze schuld, want Adam heeft ons allen vertegenwoordigd. Wij zijn allen in Adam gerekend en daarom allen verbondsbrekers en rampzaligen. Dat houdt wat in.

Wij stortten onszelf in de rampzalige staat van de drievoudige dood. Wij zijn geestelijk dood en zo wij buiten Christus sterven, gaan wij door de tijdelijke dood naar de eeuwige dood.

Maar nu is er een weg ter zaligheid en die weg had de apostel Paulus door genade leren kennen en wenste hij uit te dragen: *Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus, en Die gekruist.*

Want wij zien toch, dat er geen ontkoming is bij één der creaturen in hemel noch op aarde. Maar nochtans, mijne toehoorders, is het Gods welbehagen Zichzelf te verheerlijken niet alleen in de deugd van Zijn rechtvaardigheid, maar ook in de deugd van Zijn barmhartigheid.

Hoe kan de Heere Zich verheerlijken in de deugd van Zijn barmhartigheid? Dat kan best, zeggen de Remonstranten, God stapt van de troon Zijner rechtvaardigheid af en gaat zitten op de troon van Zijn barmhartigheid.

Maar zo is het niet, want de deugden Gods zijn God Zelf. Het is onmogelijk, dat de deugd van Gods barmhartigheid verheerlijkt zou worden ten koste van de deugd Zijner rechtvaardigheid.

Maar, o wonder Van Gods soevereiniteit en eeuwige wijsheid, Hij dacht in de stilte der eeuwigheid een weg ter zaligheid uit, in het schenken en zenden van Zijn geliefde Schoot- en Wonderzoon. Joh. 3: 16: *Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve maar het eeuwige leven hebbe.* Ondoorgroendelijke liefde.

Mijn toehoorders, wanneer wij mogen blikken in dat eeuwig verbond der genade, dan is er niets anders dan verwondering en aanbidding. Dan roepen wij wel uit met Paulus: *O diepte des rijkdoms, beide der Wijsheid en der kennis Gods, hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn wegen.*

Een weg gebaad, waar geen weg meer was. Want aan de deugd van Gods gerechtigheid moest genoeg geschieden door ons of door een ander. En daar wij duizenden talentponden schuldig zijn en geen kwadrantpenning hebben om te betalen, was het onmogelijk bij de mens. Maar zie, er werd een weg uitgedacht. O, God door God gezonden. Dat is onbegrijpelijk. Hoe zal Ik ze onder de kinderen zetten, sprak de Vader, en geven het gewenste land? Wie zal met zijn hart borg worden?

Toen antwoordde die gezegende Christus: *Zie, Ik kom, in de rol des boeks is van Mij geschreven. Ik heb lust, o Mijn God, om Uw welbehagen te doen; en Uw wet is in het midden Mijns ingewands.*

Mensen, nu is het de wil van Christus, dat moet u goed begrijpen, als de Knecht des Vaders, om het welbehagen Gods te volvoeren. Hij gaf Zich en kwam. In de volheid des tijds heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geworden uit een vrouw, geworden onder de wet, opdat Hij degenen, die onder de wet zijn, verlossen zou.

Hij heeft het leven en de gelukzaligheid voor Zijn kerk verworven met Zijn dierbaar hartebloed door lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid.

Adam kon door dadelijke gehoorzaamheid de zaligheid voor al zijn nakomelingen verwerven in het doen van de wet: Doe dat en gij zult leven. Adam heeft het verbond verbroken, maar Jezus Christus, als de Tweede of laatste Adam, kwam om door lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid een volkomen gerechtigheid aan te brengen. Jesaja zegt van Hem: *Als een lam werd Hij ter slachting geleid en als een schaap, dat stom is voor het aangezicht zijner scheerders, also deed Hij Zijn mond niet open. Wij dwaalden allen als schapen, wij keerden ons een iegelijk naar zijn weg; doch de Heere heeft ons aller ongerechtigheid op Hem doen aanlopen. Als dezelve geëist werd, toen werd Hij verdrukt.*

O, eeuwige verwondering. Een volkomen gerechtigheid door dat lieve Lam aangebracht. Daarmede was God verzoend. Al onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleet, maar de gerechtigheid van Christus redt van de dood. Want God is met Zijn volk nu tevreden. Dat heeft de dichter van de oude dag geloofd en bezongen en dat krijgt Gods volk ook eens te geloven, dat God alleen tevreden is in dat enige offer. Jezus alleen is de grondslag der zaligheid, maar het is ook een onwankelbare grondslag. Hij is het Fundament, waarop het Godsgebouw voltrokken wordt. Hij is de enige Rotssteen, Wiens werk volkomen is. Hij verwierf de zaligheid.

Dus dan is het in orde, 'wij hebben slechts Christus aan te nemen'. Dat is de taal der Remonstranten. Maar Gods Woord leert ons, evenals de Heidelberger, dat verwerving en toepassing bij elkander behoren. Wij kunnen wel roemen in een gekruiste Christus, maar dan moeten wij toch ook de gerechtigheid van Christus hebben. Zij moet ons toegepast worden, anders gaan wij met een ingebeelde hemel naar de hel. Met een gestolen Jezus van vijf letteren gaan wij voor eeuwig verloren.

Maar het is juist daarom zo'n vaste grondslag voor de kerk, voor al degenen, die Hij van de Vader ontvangen heeft als loon op Zijn arbeid. Zij zijn Zijn arbeidsloon, want toen Christus met Zijn hart borg werd in de stilte der eeuwigheid, sprak de Vader: *Eis van Mij en Ik zal de heidenen geven tot Uw erfdeel en de einden der aarde tot Uw bezitting.*

Maar nu is, het, dat die dierbare Christus de zaligheid niet alleen verwierf, maar Hij komt ze ook toe te passen. Als dat niet waar was, kwam er geen één. Want laten wij eens eerlijk zijn, wij willen niet en wij kunnen niet. Christus Zelf heeft getuigd: Gij wilt tot Mij niet komen, opdat gij het eeuwige leven hebbe. En op een andere plaats: *Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekke; en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage.*

De zaligheid ligt buiten de mens als grondslag, maar zij wordt toegepast door die dierbare Geest van Christus, want Die is in Zijn bediening verworven voor Zijn volk, Zijn kerk, Zijn gemeente. *Ik geef hun het eeuwige leven, zegt Christus, en niemand zal ze uit Mijn hand rukken. Mijn Vader, Die ze Mij gegeven heeft, is meerder dan allen; en niemand zal ze rukken uit de hand mijns Vaders.*

Het is een eeuwige, vaste grondslag in die dierbare Persoon, waarvan Paulus sprak: *Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus, en Die gekruist.*

O, in die wetenschap, door Paulus uitgedragen, is een verheven doel vervat, want het was het doel van Paulus om Jezus Christus te verheffen als de blijdschap en

vrolijkheid, als de Gegevene des Vaders, vol van genade en waarheid, maar ook om de gemeente van Corinthe af te brengen van al die Mozaische wetten en de antinomianen te betuigen, wat het Christus gekost heeft om de zaligheid te verwerven. Inderdaad, de wetenschap, die Paulus heeft uitgedragen is een rijke troost voor de kerke Gods.

3. Maar daarin is ten derde ook vervat: ***Een troostrijke boodschap.***

Een troostrijke boodschap? En Jesaja klaagt: *Wie heeft onze prediking geloofd en aan wie is de arm des Heeren geopenbaard?*

Hij was veracht en wij hebben Hem niet geacht. Hij is de Jood een ergernis en de Griek een dwaasheid. Gij zult mogelijk zeggen: Ja maar, dat zijn die Joden en die Grieken, daar hebben wij niets mee te maken.

O ja, zij wonen in ons hart. Wij zijn vijanden van het kruis van Christus en het kan niet anders dan door wederbarende genade en door de leidingen des Heiligen Geestes in het sterven van de mens, dat dit kruis van Christus ons dierbaar wordt.

Dus het is geen troostrijke boodschap voor heel de wereld, maar er is een volk op aarde, voor wie Jezus Christus de Gekruiste inderdaad een troost is. Dat is een bijzonder volk, hoewel er geen bijzondere mensen in de kerk zijn, maar het is een afgezonderd volk. Zij waren evenals alle andere mensen verdoemelijk voor God, maar het behaagde de Heere hen door Zijn Geest te bearbeiten. En die Geest overtuigde hen van zonde, gerechtigheid en oordeel. En zij leerden met de tollenaar uitroepen: *O God, wees mij arme zondaar genadig.*

Het is een volk, dat leert sterven aan zichzelf. Want het valt niet mee, om troost te hebben uit een gekruiste Christus. Dan moet er plaats gemaakt worden voor Christus. En voor Christus is er geen plaats in ons hart, ook niet na ontvangen genade. Want na ontvangen genade willen wij toch nog God door ons doen en laten bevredigen. Maar wanneer God komt in Zijn dadelijke rechtvaardigheid en de weg komt af te snijden, zodat het onmogelijk wordt om door onze werken in gemeenschap met God te geraken, daar waar het een verloren zaak wordt, daar wordt plaats gemaakt voor Christus.

Mensen, ik zou het u allen gunnen, dat gij zo bearbeid werd, dat gij een verloren zondaar werd, want voor zulke zondaren is Christus gekomen. Ik ben niet gekomen om te roepen rechtvaardigen, maar zondaren tot bekering.

Er moet plaats gemaakt worden voor Christus; daar waar geen weg meer is, openbaart Christus Zich als de Weg, de Waarheid en het Leven. *Komt herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt; en Ik zal u rust geven. Neemt Mijn juk op u en leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart; en gij zult rust vinden voor uw zielen. Want Mijn juk is zacht en Mijn last is licht.*

O, die last is zo licht als wij mogen zien, dat Jezus Christus de zwaarste last getorst heeft, het zwaarste kruis gedragen heeft.

Gemeente, daardoor is het, dat God mij overgebogen heeft. Ik mocht zien op hetgeen, wat die dierbare Christus voor mij gedaan heeft. En toen was alles mij goed, wat ik ook zou moeten doen of waar ik ook zou moeten heengaan. En nu weet ik wel, dat het geen vergeldingswerk is, Christus wat voor mij en ik wat voor Hem, maar krachtens de liefde Gods, die mij ingewonnen heeft om het pad van Zijn geboden te bewandelen en naar hier te komen, terwijl ik toch een grote gemeente moest verlaten, werd Zijn juk mij zo zacht en Zijn last zo licht, toen Hij in mijn hart sprak: *Ik zal uw uitgang en uw ingang bewaren, van nu aan tot in der eeuwigheid.*

Toen ik uw gemeente moest aanvaarden, heeft de Heere ons deze belofte bij

vernieuwing geschonken, want reeds eerder had Hij deze woorden tot ons gesproken. O, wanneer wij op die gekruiste Christus mogen zien, kan het juk zo zacht worden! Maar, o gemeente, neem het toch aan, wij kunnen Christus maar niet aangrijpen, maar wanneer wij een gekruiste Christus liefkrijgen, dan moeten wij sterven. Wij moeten niet alleen sterven aan de zonde en ongerechtigheid, maar ook aan onze eigengerechtigheid en werkheiligheid. Wij moeten gekruisigd worden. Paulus zegt: *Ik ben met Christus gekruist en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij.* Wij moeten in die levende Wijnstok ingeplant worden om uit Hem vruchten voort te brengen, vruchten van geloof en bekering waardig.

O gemeente, een gekruiste Christus is de troost voor Zijn volk. Ik weet geen andere. De Heidelberger weet ook geen andere. Want als gevraagd wordt: *Wat is uw enige troost, beide in leven en in sterven?*

Dan is het antwoord: "Dat ik met lichaam en ziel, beide in leven en sterven, niet mijn, maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben, Die met Zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomenlijk betaald en mij uit alle geweld des duivels verlost heeft."

O, het eigendom van Christus te zijn, dat doet hier Gods volk huppelen van zielevreugd. Dan mogen zij het hoofd uit de gebreken opheffen en zingen zij:

*Wij steken 't hoofd omhoog en zullen d' eerkroon dragen,
Door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen.*

O, een troostrijke boodschap, die Paulus bracht toen hij getuigde: *Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u dan Jezus Christus, en Die gekruist.* Het was een zalige wetenschap om te prediken.

En nu moet gij van mij niet veel verwachten, gemeente van Nunspeet, want ik ben de minste van Gods knechten, maar toch is het ook mijn leven geworden om die gekruiste Christus te verkondigen. Al het andere is mij de dood geworden en daarom kan ik u niets anders voorhouden.

Al is het met veel gebrek, toch wil ik niets anders, dan een gekruiste Christus voor verloren zondaars en zondaressen verkondigen.

En nu kunnen wij nooit te grote zondaar zijn. Al hadden wij al de zonden van Adams nakroost saamgebonden, het bloed van Christus, Gods Zoon, reinigt ons van alle zonden. Er is geen tekort bij Hem en er zal niet één achterblijven, die gekocht is met dat dierbaar hartebloed.

Het is een troostrijke boodschap, die wij u wensen te brengen, wanneer het de Heere behaagt ons in het leven te laten en wij onder u mogen arbeiden. Ik wens u alleen die enige weg der zaligheid voor te houden. Ik wens niet op een droggrond te plaatsen, maar u voor te houden de onderhandelingen, die er zijn tussen God en de zondaar, opdat gij niet zoudt denken Christus zo maar aan te grijpen, zoals helaas, zoveel in onze dagen geleerd wordt.

Nee, er moet plaats gemaakt worden voor Hem bij de aanvang en bij de voortgang. De Geest van Christus moet Hem verheerlijken in onze harten, want anders is er ook na ontvangen genade geen gedaante of heerlijkheid aan Hem. Maar als de Geest Hem komt te verheerlijken in onze harten, dan roepen wij uit: Waarlijk, Hij heeft onze krankheden op Zich genomen.

Hij is het Middelpunt der zaligheid, en Hem hopen wij uit te dragen als die enige naam, die onder de hemel gegeven is door Welke wij moeten zalig worden.

O, gemeente, het moge niet zijn tot uw oordeel, maar tot uw eeuwig voordeel. Er zijn maar twee wegen en wanneer wij ons verharderen onder het Evangelie, dan zal het de lande Tyrus en Sidon verdraaglijker zijn in de dag des oordeels, dan ulieden.

Het moge dan zijn tot uw eeuwig voordeel. De Geest van Christus moge u bearbeiten, opdat gij eenmaal met Paulus mocht kunnen getuigen: *Want wij weten, dat, zo ons aardse huis dezes tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis, niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen.* Amen.

Wij zingen nu met elkander Psalm 132: 5 en 9.

Thans wil ik een enkel woord richten tot mijn geachte bevestiger Ds. Fraanje.

Geliefde broeder, hartelijk dank voor het vele werk, dat gij hebt willen verrichten en zo liefdevol volvoerd hebt. Wij hebben gevoeld in deze middagure, dat de Heere in ons midden was, maar ook dat er tussen ons meer was dan een aardse band. In vroegere jaren hebben wij dikwijls profijt uit uw bediening mogen trekken, niet dat dit uit u is, maar toch is het zo. De Heere heeft u als Zijn dienstknecht willen gebruiken.

Veel hebt u met onze geliefde vader en moeder omgegaan en naar de mens gesproken is het door u, dat wij tot de Gereformeerde Gemeenten overgekomen zijn. Wij hebben steeds hoge waardering voor uw arbeid mogen hebben. U hebt geen andere grondslag gelegd dan Paulus. Het was ook voor u het leven niet anders te weten dan Jezus Christus en Die gekruist.

U hebt thans bijna de leeftijd der sterken bereikt. Nog slechts een maand en dan hoopt u uw zeventigste geboortedag te herdenken.

Veertig jaren hebt ge mogen arbeiden in de kerke Gods en bijna dertig jaar in dit gewest en bijna zes en twintig jaar in de gemeente Nunspeet.

Wij zeggen u dan ook niet alleen persoonlijk, maar ook namens de kerkenraad en de gemeente van Nunspeet hartelijk dank voor de arbeid verricht te dezer plaatse. Het was u nimmer te zwaar, gij hebt het steeds met liefde gedaan. En in de middellijke weg is het aan uw arbeid te danken, dat de gemeente geworden is wat zij nu is. U hebt het niet ontzien om te arbeiden. Wij wensen u toe, dat de Heere u voorts goedgunstig moge zijn.

Geliefde broeder, ik hoop, dat u nog lange tijd in ons midden moogt verkeren, opdat wij in broederlijke liefde in de classis tezamen mogen arbeiden.

Veertien dagen geleden hebben we aan het graf gestaan van onze geliefde broeder Ds. Kersten, ik heb gevoeld wat wij daarin verliezen, toch hielden wij God over. Ook mocht de onderlinge liefde blijven, wat grotelijks te waarderen is.

Ik wil u ook namens de catechisanten hartelijk dank zeggen voor de vele jaren, dat zij catechisatie-onderwijs van u mochten ontvangen. De Heere schenke u met de uwen Zijn weldadigheden.

Voorts richten wij het woord tot de ***broeders kerkenraad.***

Geliefde broeders kerkenraad.

In deze middagure werden wij door onze geachte ambtsbroeder, Ds. Fraanje, in het ambt bevestigd en in deze avondure hebben wij ons verbonden aan de gemeente Nunspeet. Het is onze hartelijke wens en bede, dat wij in broederlijke liefde en eensgezindheid mochten samenwerken.

Wanneer ik hier sta, denk ik aan het zware verlies, dat u, geachte ambtsbroeders, maar ook de gemeente geleden heeft in het overlijden van uw onvergetelijke ouderling, ***broeder Westerink.*** Wij hebben hem jaren gekend, wij wisten wat wij aan hem hadden. Hij is heengegaan. Hier laat hij een ledige plaats achter, maar hij juicht voor

de troon. Hij mag nu oogsten die volle heerlijkheid. om een Drieënig God te aanschouwen in Jezus Christus. Wij hebben het hem niet te misgunnen. Toch is het een groot verlies voor de kerk hier op aarde. De Heere geve, dat zijn plaats door anderen vervuld worde.

Verder wensen wij ook het woord te richten tot de *Edelachtbare heer Burgemeester met de Wethouders*.

Edelachtbare heer Burgemeester, wij zijn zeer verblijd, dat u ons de eer hebt willen aandoen om in dit bedehuis tegenwoordig te zijn. Het is de Gereformeerde Gemeente en ook ons persoonlijk zeer aangenaam. Wij hebben elkander reeds eerder bezocht en met elkander gesproken, al ging het dan over stoffelijke belangen.

Gods Woord leert ons, dat wij zouden bidden voor koningen en overheden en allen, die in hoogheid zijn gezeten, opdat wij een stil en gerust leven zouden leiden.

Wij mogen u verzekeren. edelachtbare heer Burgemeester, dat de gebeden voor ons geliefde Vorstenhuis, dat wij zo innig liefhebben, evenals ons volk, maar ook voor haar, die Haar omringen, ook voor u als hoofd der gemeente, in het Huis des Heeren zullen opgaan.

Want de Gereformeerde Gemeente is ook een deel, dat onder uw regering staat en wij zouden zo gaarne willen, dat het niet het slechtste deel was.

U begrijpt, ik ken alle mensen nog niet, maar u kunt steeds op mijn medewerking rekenen. Indien het niet indruist tegen het Woord van God, zal ik steeds aan uw zijde staan. Wij hebben beiden, ieder op eigen terrein, de gemeente te leiden in de rechte banen naar het Woord van God.

En wij gevoelen, dat het ook voor u nodig is, gedragen te worden op de vleugelen des gebeds, daar ongeloof en bij geloof steeds meer en meer de kop opsteken. Wij wensen u toe, dat de Heere u en hun, die u omringen, wijsheid en verstand moge geven om de burgerlijke gemeente te leiden.

Persoonlijk wil ik u, mede namens mijn vrouw, hartelijk dank zeggen, dat u ons een woning hebt toegewezen. Zij is wel, tamelijk klein, maar wij weten hoe moeilijk het was en zullen er daarom voor ditmaal genoeg mee nemen. Wij zeggen u hartelijk dank voor uw medewerking.

Thans een enkel woord tot de *collega's van Nunspeet*.

Geachte collega's, het is tot onze blijdschap, dat u ons met een bezoek hebt willen vereren. Het moge ons samen gegeven worden op hetzelfde aambeeld te slaan, want er is naar het woord van Paulus, maar één weg ter zaligheid. Jezus Christus en Die gekruist. Dat wij dan voor arme zondaars, door God bearbeid, een rijke Christus mochten verkondigen. Wij mochten in vriendschap en liefde met elkander leven. Al is het, dat de kerkmuren ons scheiden, wat te betreuren is, het is toch niet noodzakelijk, dat wij hatelijk tegen elkander zijn. Wij mochten elkanders lasten dragen.

Wij zeggen ook het geachte college, dat ons vergunde dit kerkgebouw te gebruiken, hartelijk dank daarvoor. Het is voor ons tot grote blijdschap, dat u ons dit hebt toegestaan. U had ook "neen" kunnen zeggen, maar u hebt ons vrijwillig toegestaan, dit kerkgebouw in deze middag- en avondure te gebruiken. De Heere geve ons samen hetzelfde te bedoelen, u in uw arbeid en wij in de onze.

Nu nog een enkel woord tot *de gemeente*.

Gemeente, wij zijn thans uw leraar en het is onze hartelijke begeerte, als wij in dezelfde liefde met elkander mogen verkeren als in Yerseke. Wij mochten niet onszelf

zoeken. Ik hoop, dat de Heere het geve, dat ik het niet doe, maar datzelfde mocht Hij ook u geven. Maar wij mochten zoeken datgene, wat ons welgelukzalig kan maken.

Tenslotte een woord tot de *catechisanten*.

Vele jaren werd gij door Ds. Fraanje gecatechiseerd en naar ik meen, drie jaar door broeder Roest. Thans krijgt u een nieuwe catechiseermeester. Ik hoop, dat u getrouw zult komen, maar ook, dat u ordelijk zult komen, zoals het betaamt te komen tot het Huis des Heeren.

Ook wil ik hen, die in dienst der kerk zijn, hartelijk danken voor de arbeid, die zij verricht hebben en wij hopen, dat wij tezamen nog veel arbeid mogen verrichten. Ook de *koster* van dit kerkgebouw, die zo uitstekend de zaken geregeld heeft, zeggen wij hartelijk dank, evenals degenen, die hem hebben bij gestaan.

Wij mogen ook niet heengaan, voor wij de heer *Gruntman* hartelijk dank gezegd hebben voor zijn bereidwilligheid om het orgel te bespelen. Wij waren wel van uw toegenegenheid verzekerd, omdat wij u reeds jaren kenden vanwege familiebetrekkingen. Maar toch waren wij er zeer verblijd mede.

Voorts ook nog een woord van hartelijke dank aan onze *geliefde broeders, die van Yerseke* gekomen zijn, met wie wij gearbeid hebben in de wijngaard des Heeren. U hebt een grote reis gemaakt om naar hier te komen, maar het was u niet te veel. Het deed mij wel weemoedig aan, maar aan de' andere zijde was het mij toch tot blijdschap u hier te zien, daar wij acht en een half jaar in liefde en eensgezindheid met elkander mochten leven. Het had ook anders kunnen zijn. Wij danken u voor uw belangstelling en voor de moeite, die gij u hebt willen getroosten om ons in deze dag te verblijden. De Heere mocht met u zijn. Hij zegene u met Zijn goedgunstigheden en weldadigheden.

Ook danken wij alle *vrienden en familie*, die hier tegenwoordig zijn, voor hun belangstelling. Het is mij wel eens te groot, zodat ik het niet begrijpen kan, dat ik nog zoveel vrienden heb. Wij mogen u des Heeren zegen toewensen.

Namens de kerkenraad zeggen wij *broeder Roest* hartelijk dank voor de arbeid door hem verricht. De Heere mocht u voorts goedgunstig zijn.

Ook de andere *broeders van de classis* zeggen wij hartelijk dank. Het is ons tot blijdschap, dat wij nog oude vrienden mochten ontmoeten. Wij gevoelen, dat de band van liefde niet verbroken is, al is het, dat wij ver uit elkander geweest zijn.

Wij mochten in liefde tezamen arbeiden in deze *classis en Particuliere Synode*. Hetgeen wij ook hopen te doen met onze broeder, de heer Heerschap, die zijn intrede in Wageningen zal doen, zo het de Heere behaagt. Wij willen niet liever, dan met alle ambtsbroeders in liefde te arbeiden.

Wij brengen ook de *heer Kieboom* hartelijk dank voor zijn belangstelling, betoond in het komen tot deze plaats.

Nu hebben wij nog wat vergeten, namelijk onze ambtsbroeders uit deze classis en uit de *andere classes*, die ons met hun tegenwoordigheid vereerd hebben. Er is voor ons veel zwaarigheid aan verbonden om in deze classis te komen. Waarom?

Och, wij hebben acht en een half jaar in onderlinge liefde in de classis Goes mogen

arbeiten, zodat het ons zwaar viel, dat gewest te verlaten. Maar de Heere geve, dat het ook hier het geval moge zijn. Hij geve, dat de liefde de boventoon voeren moge en dat wij allen de les van de Heere Jezus mochten betrachten om elkander de voeten te wassen.

Hebben wij nu nog iets vergeten, vergeef het ons, want wij hebben het niet met opzet gedaan.

Tenslotte nog een kort woord tot u, *mijn geliefde vrouw*.

U moest maar weer met mij meetrekken. Er waren voor u vele bezwaren en het blijven voor u heel veel bezwaren. Toch mogen wij nog des Heeren goedgunstigheid opmerken, daar Hij u bij het leven spaarde, terwijl anderen van hun geliefde betrekkingen door de dood werden weggerukt. Wij moesten Hem toch altijd maar volgen.

Geliefde *kinderen*, die in Zeeland blijven, denk om de vermaningen. God geve u, dat gij Zijn inzetten niet verlaat. Hij schenke u te buigen voor de levende God. Hij geve u, dat gij dat goede Deel uit genade mocht verkrijgen. Dat wensen wij ook de kinderen toe, die in dit gewest zullen blijven.

O Theo, gij mocht dat goede deel verkrijgen, wat, zoals door Ds. Fraanje reeds aangehaald is, uw lieve grootvader, naar wie gij genoemd zijt, deelachtig was. Het mocht u tezamen met Driesje uit genade geschonken worden, opdat wij allen tezamen de zegeningen uit het eeuwig Verbond der Genade mochten verkrijgen. Dat zij zo.

TOESPRAAK VAN OUDERLING REURINK

Geachte Ds. van Stuyvenberg,

Namens de kerkenraad en de gemeente is ons verzocht u hartelijk dank te zeggen, dat gij tot ons zijt gekomen van de gemeente Yerseke, waaraan gij zo zeer gehecht waart. U waart met banden aan hen verbonden, zoals u zelf gezegd hebt.

O, dat wij dan toch de hand des Heeren mochten opmerken, die grote Schepper, die u losgemaakt heeft van Yerseke om u hier te stellen onder dit deeltje van Zijn kerk. Het mocht wezen in Zijn gunst, opdat wij tezamen in liefde mochten wandelen en hetzelfde doel beogen, waarvan. Paulus spreekt: *Want ik heb niet voorgenomen iets anders onder u te weten, dan Jezus Christus en Die gekruist*. En op een andere plaats zegt hij: *Dit is een getrouw woord en aller aanneming waardig, dat Jezus Christus in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken; en dan laat hij volgen: Waarvan ik de voornaamste ben*.

Wat is het een eeuwig wonder, een eeuwige weldaad, als een arm schepsel daartoe verwaardigd mag worden de grootste der zondaren te worden. U hebt het reeds aangehaald, wij hebben onszelf losgescheurd van God, onze Schepper en Formeerder, maar die enige Borg en Zaligmaker heeft Zichzelf vernederd en Zich overgegeven tot in de dood des kruises. Hij heeft Zijn dierbaar hartebloed gestort voor Zijn kerk en in Hem alleen is hun zaligheid. Die dierbare Borg mocht u ondersteunen.

Gemeente, wij mogen thans onze eigen leraar aanschouwen. Het zijn grote zaken, als wij bedenken, dat wij met dertig mensen zijn begonnen en nu zijn wij zover, dat een eigen leraar ons mag voorgaan.

Onze geliefde broeder, die van ons is heengegaan, mocht het vast geloven, dat dit gebeuren zou. En toen wij de eerste keer teleurgesteld werden, zei hij tegen mij: *Probeer het nog een keertje, hij moet hier wezen, de Heere heeft het beloofd*.

En nu, de Heere heeft het bevestigd. Dat wij dan als levende stenen gebouwd mochten

worden op dat vaste fundament der apostelen en profeten, Jezus Christus, want de zaligheid is in geen anderen.

Al wat buiten Hem is, zal het vuur niet kunnen verdragen. Zo moge het gepredikte woord voor u niet zijn tot een oordeel, maar tot een eeuwig voordeel. Die grote Profeet, enige Hogepriester en eeuwige Koning moge in uw en in mijn hart plaats voor Zichzelf maken. O, het zal wat zijn eenmaal, te moeten horen: *Brengt ze hier en slaat ze voor Mijn voeten dood, die niet gewild hebben, dat Ik Koning over hen zij.* Dat zal wat zijn voor een persoon, kerk en land.

Straks moge die enige Borg door onze leraar als dat enige fundament uitgedragen worden, want in Hem alleen is de kerk volmaakt. Al wat buiten Hem is, is eeuwig mis. De gemeente mocht het waarden, dat een leraar tot hen overgekomen is, opdat de verzuchtingen voor hem mochten opgaan tot de troon der genade en wij allen tesamen mochten leren wat tot onze eeuwige vrede zou kunnen dienen. Wij hadden gedacht dominee nog een klein versje toe te zingen en wel Psalm 132: 6:

*Bekleed, o hoogste Majesteit,
Uw priesters met gerechtigheid;
Uw gunstvolk juich', door U geleid;
Versmaad hem, die Gij zalven liet,
Om Uwe knecht, om David niet.*

TOESPRAAK Ds. R. KOK VAN VEENENDAAL

Geliefde broeder Stuyvenberg,

Het is ons tot blijdschap, dat u overgekomen zijt tot deze classis Gelderland. Te meer, daar wij elkander kennen, kennen in de Heere.

Wij roepen u hier toe een hartelijk welkom in de strijd, want het is hier een strijdende kerk. En die wettig-lijk gestreden heeft, zal loon ontvangen. U hebt gesproken over de liefde tot het Evangelie.

De Heere Jezus heeft gezegd: *Predikt het Evangelie alle creaturen.* En ik geloof, en daarbij heb ik het oog op mijzelf, dat wij veel meer geneigd zijn onszelf te prediken dan Christus. En dat wij meer onszelf op het oog hebben dan die dierbare Zaligmaker, zonder dat wij er erg in hebben. Wij hebben van node onszelf gedurig te stellen voor het aangezicht des Heeren en onze prediking na te speuren of Jezus Christus de inhoud was van die prediking. En dan rijst bij ons de vraag: Hoe moet dan het Evangelie gepredikt worden?

Biddend, biddend tot onze medereizigers naar de eeuwigheid, want de Heiland heeft gezegd: *Predikt het Evangelie alle creaturen.* Elk mens, die wij op de wereld ontmoeten, moeten wij van Christus' wege bidden: *Laat u met God verzoenen*, want het is nog het heden der genade, straks is het voor eeuwig te laat.

Dat liefdevuur, gedrongen door de liefde van Christus, brandde in het hart van Paulus. Hij leefde dat arme zondaarsleven en omdat hij bij de ontdekking des Heiligen Geestes het arme zondaarsleven leefde voor Gods aangezicht in de verootmoediging des harten, werd die Christus hem bij de dag meer dierbaar. Hij getuigde: Ik ben de grootste der zondaren; ik had reeds lang moeten liggen in de diepte der hel. Dat heb ik mij waardig gemaakt, maar ik ben door die dierbare Christus vrijgekocht, gesteld in de dienst des Vaders en nu leeft in mijn ziel die Christus alle mensen te prediken en hun te bidden: *Laat u met God verzoenen.* Dat dit liefdevuur in uw en in ons hart van dag tot dag moge branden is onze wens en bede.

TOESPRAAK Ds. DE LANGE, Hervormd predikant.

Als voorzitter van de kerkenraad der Hervormde gemeente zeggen wij u hartelijk dank voor de woorden, die u tot ons gericht hebt. De kerkmuren scheiden ons wel, maar in werkelijkheid staan wij toch niet ver van elkander af. U hebt gezegd, dat er bij alle verschil toch geen hatelijkheden behoeven te zijn. Inderdaad, wij van onze kant hopen dat ook niet te doen, maar wij weten niets beters te doen, dan daarover juist voor God in de schuld te komen. Want hatelijkheden komen voort uit zelfzucht en wanneer het licht, van Gods Woord in ons hart schijnt zullen wij allen over die verdeeldheid in Gods kerk in de schuld komen.

Ik hoop met u op hetzelfde aambeeld te slaan. Wij hopen met u op verscheidene terreinen samen te werken, zoals dit op deze plaats is. Ik wil alles niet noemen, maar wij bevelen deze arbeid in uw liefde aan.

Tenslotte dit, laten wij dit verstaan, dat hij die plant, noch hij, die nat maakt, iets is, opdat wij als dienstknechten dienende mochten zijn.

Christus mocht verheerlijkt worden, opdat wij niets zijnde, Hij alles worde, Die alle lof, aanbedding en dankzegging toekomt. Hij stelle u tot rijke zegen door Zijn genade, tot Zijns Naams verheerlijking. Dat is de wens en bede, waarmede wij u namens de Hervormde gemeente in dit ogenblik tegemoet treden, in de hoop u persoonlijk op verschillend terrein te mogen ontmoeten, Gods Naam ter verheerlijking. Ik dank u.

TOESPRAAK VAN Ds. A. VERHAGEN

Waarde ambtsbroeder,

Wanneer ik hier spreek, spreek ik namens de broeders ambtsdragers van de Particuliere Synode, waarin u gekomen zijt en waarin u bevestigd zijt. Wij roepen u van deze plaats een hartelijk welkom toe.

Wat zullen wij meer zeggen? Er is reeds zoveel gesproken, alleen zou ik u dit toewensen, dat gij het gelijk een Filippus mocht beleven, de Schriften te openen voor een kamerling in grote verslagenheid, om de rijkdom te prediken van Hem, Die als een lam ter slachting geleid werd en als een schaap, dat stemmeloos is voor het aangezicht zijner scheerders.

Het mocht de Heere behagen uw arbeid tot rijke zegen te stellen, zowel in het toebrengen van zondaren, alsook in het opbouwen op dat vaste fundament, waarvan Jezus Christus de uiterste Hoeksteen is. Wij wensen u de zegen toe van Hem, Die in het braambos woont, tot grootmaking van Zijn Naam.

Gemeente, ontvang uw leraar, het is een mensenkind van gelijke beweging als wij. Hij moge een plaats ontvangen in uw gebed en dat uw kracht in het verborgen gevonden worde, opdat gij biddend op mocht gaan onder zijn woord. En het moge de Almachtige behagen hem in uw midden te stellen tot een rijke en eeuwige zegen en tot grootmaking van Zijn Naam.

Tenslotte wensen wij nog staande te zingen Psalm 122: 3:

*Dat vreed' en aangename rust
En milde zegen u verblij;
Dat welvaart in uw vesting zij,
In uw paleizen vreugd en lust.
Om vriend en broed'ren spreek ik nu:
De vrede zij en blijv' in u,*

*Nooit moet haar haar nijd of twist verkloeken.
Om 's Heeren Huis, in u gebouwd,
Waar onze God Zijn woning houdt,
Zal ik het goede voor u zoeken.*

Ds. van Stuyvenberg dankt voor de ontvangen goede wensen en hoopt, dat allen samen, ieder op eigen terrein, hetzelfde doel op het oog mogen hebben, namelijk de eer des Heeren, Die toch de zaligheid voor de zondaar is..

Tenslotte werd gezongen Psalm 132: 10:

*'k Zal Sions, 'k zal der armen spijs
Hier zeeg'nen op de ruimste wijs.
Hier zal Ik, Mijne naam ten prijs,
De priesters met Mijn heil bekleên
En 't volk doen juichen, wel tevreên.*

4. HENDRIK WESTERINK, OUDERLING GEREFORMEERDE GEMEENTE NUNSPEET

17 MEI 1879 - 25 MEI 1948

Gods belofte vervuld met de komst van ds. Van Stuyvenberg, één dag na zijn overlijden

17 Mei 1879 werd Hendrik Westerink te Nunspeet geboren. Tot aan zijn huwelijk was hij boerenknecht. Tijdens de oorlog van 1914-1918 was hij als soldaat in Zeist. Hier ging hij een keer ter kerk bij Ds Roelofsen. Onder de prediking van: *Kiest u heden, Wie gij dienen zult*, werd H. Westerink tot God bekeerd. In 1922 werd hij ouderling der Ger. Gem. te Nunspeet, welk ambt hij tot zijn dood mocht vervullen.

Kort voor zijn heengaan had hij werkzaamheden gehad, dat **Ds Stuyvenberg** het beroep naar Nunspeet zou aannemen. Nog juist voor zijn begrafenis maakte Ds Stuyvenberg officieel bekend, dat hij het beroep moest aannemen.

Een grote schare was Zaterdagmorgen, 29 Mei j.l., saamgekomen om tegenwoordig te zijn bij het begraven van ouderling Westerink. Alle Gereformeerde Gemeenten op de Veluwe waren vertegenwoordigd. Om half elf was het kerkgebouw helemaal gevuld.

Tegen elf uur beklom de consulent, **Ds Fraanje**, de kansel.

Na voorgedaan te zijn in gebed, las hij Romeinen 6: 1-11.

Naar aanleiding van dit Schriftgedeelte sprak hij o.m. het volgende:

Al zou geen mens in het huis van de overledene gesproken hebben, dan heeft God toch gesproken, want ouderling Westerink is gestorven. Heeft God er voor het eerst gesproken? O, neen, Code zijn al Zijn werken van eeuwigheid bekend. In den beginne heeft God gezegd: *Laat ons mensen maken naar Ons Beeld en naar Onze gelijkenis*. God wilde, dacht, zeide en deed en schiep de mens Adam en Eva. God gaf Adam een ziel en versierde hem met Zijn beeld. Maar God trad ook met Adam in een verbond. Hij richtte dit met hem op. God sloot het Verbond en Adam bewilligde. En in dat Verbond stond: Ten dage als gij daarvan eet, zult gij de dood sterven. 't Heeft de mens niet goed gedacht, God in erkentenis te houden, Rom. 1 : 28. En vrij- en moedwillig heeft de mens van de verboden boom gegeten. Daardoor is de dood in de wereld gekomen en doorgegaan tot alle mensen. De ganse wereld ligt nu in een staat, dat ze stervende moet sterven. God zag of er één verstandig mens was, maar er was er niet één, Psalm 53. De gehele wereld is in een moedwillige staat van verdoemenis. Leest het portret van de mens maar in Rom. 3 : 10-18.

Walgelijk is 's mensen staat, want wie kan een reine geven uit een onreine? Maar ook vijandig en onverbeterlijk, want 't is niet als bij een horloge, dat is te repareren, maar dat gaat met 's mensen staat niet. Maar nu heeft God Zijn volk verordineerd. Dat is de predestinatie. Hierover wil ik twee dingen zeggen: In de eerste plaats is het een daad van Gods wil geweest. Hij heeft ze liefgehad met een eeuwige liefde. 't Was Zijn soevereine welbehagen. En wie zijt gij, o mens, die tegen God antwoordt?

Zelf ben ik afgekeurd voor alles. Zal het maaksel zeggen tegen zijn Maker: Het is fout? De predestinatie zegt, wie zalig zal worden en wie niet.

In de tweede plaats mishagt God de zonde en behaagt Hem de genade. In de Raad des Vredes stelt God het Verbond der Genade. Maar hoe zal die man zalig worden? Wie zal met Zijn hart Borg worden?

Daartoe is Christus in de eeuwigheid met Zijn hart Borg geworden. Daarom zal de zaligheid alleen dienen, opdat God aan Zijn eer komt.

In Rom. 1-5 lezen we van de luister van Gods vrije genade in de inwendige roeping. In deze eerste hoofdstukken van Paulus' brief worden we onderricht omtrent de wedergeboorte en de instorting van het nieuwe leven. Wat is dan het leerstuk in genoemd gedeelte? 't Is de rechtvaardigmaking des zondaars: *Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onze Heere Jezus Christus.*

Maar hier in Romeinen 6 gaat het verder. Zullen we in de zonde blijven, opdat de genade te meerder worde? Neen, want de zonde is straf. Door de rechtvaardigmaking wordt de schuld weggenomen en door de heiligmaking de smet der zonde. Dan komt er een vrijspreken van straf en een recht geven op het eeuwige leven en een aanneming tot kinderen. Dat kind was God kwijt, maar krijgt nu 'n thuiskomen in God. Romeinen 6 spreekt van de practicale heiligmaking. De zondaar wordt van onder de macht en heerschappij der zonde vrijgemaakt om zalig te worden en niet meer te leven onder de wet, maar onder de genade. Romeinen 6 leert dus het stuk van heiligmaking. Bij de wedergeboorte is de inklevende heiligheid in engere zin reeds ingestort. Dit wetende, dat onze oude mens met Hem gekruisigd is, opdat het lichaam der zonde teniet gedaan worde, opdat wij niet meer de zonde dienen; want die gestorven is, die is gerechtvaardigd van de zonde. Indien wij met Christus gestorven zijn, zo geloven wij, dat wij ook met Hem zullen leven.

Met Christus gestorven in gemeenschap, want wij zijn met Hem één plant geworden. 't Is een noodzakelijke, profijtelijke en gemeenschappelijke dood, maar ook 'n gemeenschappelijke opstanding. In de verzen 9 en 10 krijgen we een bevestiging van Paulus' rede. Hij bevestigt zijn stelling, want dat Hij gestorven is, want, is 'n redegevend woord. Hij, dat is Christus. Hij is gestorven, als martelaar? Als zondaar? Nee, maar als Middelaar. Zijn dood was borgtochtelijk, schuldvergevend en genadeverwervend. Hij is der zonde eenmaal gestorven, de bezoldiging der zonde is de dood. God rekent de schuld van de kerk Christus toe. Hij heeft onze overtredingen op Hem doen aanlopen. Wij dwaalden allen als schapen.

Hij, rechtvaardig, voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zou brengen. Dat Hij gestorven is, dat is Hij der zonde éénmaal gestorven. Een onbekeerde moet sterven, maar Gods volk, mag sterven. Hendrik mocht ook sterven, want zijn dood was een doorgang tot het eeuwige leven. Zond. 16. Want Christus is gestorven voor een arm en ellendig volk. Is Hij ook voor u gestorven?

Christus heeft uitgeroepen: *Mijn ziel is geheel bedroefd tot der dood toe.* En ook riep Hij aan het kruis: *Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?* Nu kan de dood niet meer heersen. Ook over Hendrik niet. En dat hij leeft, dat leeft hij Gade. God 'krijgt de eer. Christus is de grote Triomfator over dood, graf en wereld. Een offerande der eeuwigheid een Borgtochtelijke dood voor Gods kerk. Christus is eenmaal principaal, borgtochtelijk en voldoende gestorven. Hij is het einde der wet. De ceremoniële wet is afgedaan. Aan de eis der morele is voldaan. Door Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid. Hij neemt de wet mee naar de hemel. Hij overtuigt van zonde, gerechtigheid en oordeel.

In de oorlog 1914-1918 was Hendrik Westerink in militaire dienst te Zeist bij de geïnterneerde Belgische soldaten. De prediking van de nu zalige Ds Roelofsen gebruikt God om Hendrik staande te houden. De Belgische soldaten schoten niet, Hendrik schoot niet dood, maar God raakte hem.

En nu heerst de dood niet meer over hem. Hendrik is onder het oordeel gevallen. Hij is door recht verlost. Uit genade zijt gij zalig geworden en dat niet uit u, het is Gods gave. God behaagde 't hem ervan in kennis te stellen. In de volheid des tijds zond God Zijn Zoon, om degenen, die onder de wet lagen, te verlossen en te brengen tot het

kindschap, ze vrij te spreken van schuld en straf en een recht te geven op het eeuwige leven en de aanneming tot kinderen. Dit is een Vaderlijke daad en nu is God Zijn Vader.

Hendrik is verlost, hij heeft genade voor schuld gekregen. Nu is hij gestorven, wij brengen straks zijn lichaam naar het graf, dat is ook gekocht en betaald. Hij is nu alles kwijt. Hij doet geen kwaad meer, zijn ziel is in de hemel. De Heere Jezus zeide: *Vader, in Uw handen beveel Ik Mijn Geest*. Regelrecht naar de hemel. In 't graf lag met Christus de schuld van Zijn kerk. Zijt gij ook met Christus gekruist en begraven? Was onder het oude verbond iemand melaats geweest en weer rein verklaard, dan werden er twee vogeltjes genomen. De priester slachtte de éne vogel in een aarden vat boven levend water. De tweede vogel moest hij dopen in het bloed van de geslachte vogel. Dat moest de priester zeven maal sprengen over degene, die melaats geweest was.

Moeder, we hebben u getrouwd, Hendrik zei al, dat hij de 25-jarige huwelijksdag niet zou beleven. Nu is zijn huwelijk voltrokken met God in de hemel. Je hebt hem zien lijden, zien sterven, straks zul je hem zien begraven. De God van je man zij u genadig. Jan, enig kind, jij hoeft niet in militaire dienst. Maar je moet toch de wereld door, straks wordt het ook voor jou eeuwigheid. Je vader heeft voor je gebeden, heeft je vermaand. Dat kan nu niet meer, want hij is in de hemel. God zij je genadig.

Familieleden, broers, zusters, neven en nichten, we gaan Hendrik begraven. Hebt u Hendrik gekend in zijn tweeërlei leven? Met zijn tweeërlei familie?

Kerkenraad van Nunspeet, zijn plekje is ledig.

Gemeente, u zult hem missen, en wij in onze classis. Hugo Binning zei eens: *Hij zo heilig, ik zo vuil. O, die eeuwige ruil!*

O, jong en oud, dat ge één plant mag worden met Christus.

Volk van God, was het een broer van je? Hij is een eind voorgegaan. We hebben veel jaren samen geleefd, tot stichting der gemeente.

We zijn naar zijn bed gegaan. Hendrik, gij gaat sterven. En de gemeente dan? We maakten een tweetal. Ds Stuyvenberg werd gekozen.

Toen Ds Honkoop naar Rijssen geroepen werd, voelde ik, dat hij het aannemen zou, toen ik de beroepsbrief ondertekende. Zo ook nu.

Ds Stuyvenberg vroeg me: Heb je er ook nog iets aan gedaan? Ja, zei ik, ik heb ondertekend en gebeden. Zal Ds St. nu de plaats van Hendrik innemen? Met de gemeente van Nunspeet heb ik worstelingen gehad.

Gemeente van Nunspeet. Je zult weten, dat je hem gehad hebt. Hendriks naam zal tot zegen zijn.

Ds herinnerde nog aan de evacuatie-tijd. De vrouw van de Ds. had hem hier horen lezen en een gebedje horen doen. Haar ziel was er door verkwikt. God verheerlijke Zijn genade.

Nu rust Hendrik voor Gods troon. O, arme mensen, bekeert u, opdat er geen eeuwige scheiding valle. Tussen Lazarus en de rijke man was een grote kloof, maar volk van God, uw heilzon is aan het dagen. Eénmaal der zonde gestorven. Hij leeft. Wie leeft er? Christus leeft. Ik leef en gij zult leven. Dat Hij leeft, dat leeft Hij Gode. Hij is een Borgtochtelijke dood gestorven.

Zijn ziel was in de hemel en zijn lichaam drie dagen in het graf. Wie heeft de Borg gerechtvaardigd?

De Vader. Hij leeft gerechtvaardigd, wie zal mij verdoemen? Hij zit in de hemel aan de rechterhand des Vaders. Hij leeft Gode geheiligd. Zo moet de Koning eeuwig

leven. Eeuwig! Is er nu een wagon vol koren? Nee, dat staat er niet. Een handvol koren. Wat Hij leeft, dat leeft Hij Gode. Een leven, Godeverheerlijkend, onsterfelijk, onverderfelijk een volmaakt leven. Dat leven is verwervend, bezittend, gevend en onderhoudend.

Zo ook bij Westerink. *Zalig zijn de doden,, die in de Heere sterven.* Als de jongste dag komt, dan zegt Petrus daarvan: *tot de tijden der wederoprichting aller dingen.* Met opgestoken hoofd. Dan zal ook Hendrik met ziel en lichaam zonder familie opstaan, als de engelen gelijk worden, als kinderen der Opstanding Ziet, Hij komt op de wolken. Allen zullen Hem zien. Ook degenen, die Hem doorstoken hebben.

Hoe staat het met u?

Nu leeft Hij gerechtvaardigd als Middelaar. Door Woord en Geest overtuigt Hij. Jeremia 31 en Hebrëen 10. *Dit is het Verbond, dat Ik na die dagen met het huis Israël maken zal, Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven.* O, die heilige wet. Christus, Hij neemt de wet mee in de hemel.

Och, of wij Uw geboôn volbrachten.

Gena, O, hoogste Majesteit.

Door het geloof in Christus' krachten,

zegt de apostel. De dood heerst niet over hem, het leven en sterven is niet te waarden tegen het leven hiernamaals. De wereld noem ons arme tobbers. Ik acht mijzelf nog minder, dan zij mij. Ze noemen ons stijfkoppen. Maar de wereld is ongelukkig, want titels of aanzien doet de hemelpoort niet binnengaan, maar alleen de gerechtigheid van de Zone Gods.

Mijn broer, ja, hij is mijn broertje, is mij een eind voor. Ik klaag over God niet. 'k Heb maar alleen over mijzelf te klagen. Ik was jaloers op Hendrik, die man is in Christus gestorven.

Medereizigers! 't Gaat met ons allen naar een eeuwigheid. De Waarheid zegt: Christus leeft gerechtvaardigd. Hellenbroek schrijft: Hij zit aan de rechterhand des Vaders. Hendriks ziel leeft gerechtvaardigd door het geloof, bij God voor de troon. In beginsel geheiligd, geliefd, o, die doorluchte zaligheid. Ze trouwen niet, ze eten niet, ze zijn niet roekeloos. Wat zal die ziel er uitspatten, maar niet in de zonden! Maar in de deugden Gods, het vermogen der Goddelijke majesteit. Bij God, en met God is het eeuwige leven. De kerk zal gerechtvaardigd, geheiligd leven.

O, als ik de minste der heiligen maar mag zijn! Wat een wonder. Hendrik Westerink kent geen zonde meer. O, die vrije gunst.

Arme onbekeerde! Zal er een eeuwige scheiding komen? In de gelijkenis van de rijke man en de arme Lazarus lezen we van een kloof. Zal je hem nooit meer zien, als je oom, als je neef, als je broeder, als je ouderling, als je vader?

Zou God nog gunstige gedachten over Nunspeet hebben? God heeft nog een leraar uit Zeeland geroepen. God mocht het zegenen.

Gedenkt met veel ootmoed aan Hendrik Westerink. Vraagt of God een andere droefheid wil schenken. En hier een matige rouw, en een eerbare droefheid. *Wij bidden u van Christuswege, alsof God door ons bade: Laat u met God verzoenen.* God mocht het zegenen.

Kerkenraad, ik hoop, dat er geen eeuwige scheiding gevallen is. 't Is een verdrukking van tien dagen. Negen zijn er voor mij al voorbij. Jong en oud! *Heden, zo gij zijn stem hoort, verhardt uw harten niet.*

De wereld is in nood. Europa is in nood en Nederland is in nood. Leest u Ezechiël 22 en 23 en ook Ezechiël 24. U leest daar van God. Er is nog water in en het kookt, nog is het schuim niet uit de pot. Zou de kerk nog een beurt krijgen? God zegene, heilige, zwijge in liefde en zalige nog zondaren. Om Jezus wil. Amen.

Nadat Ds Fr. wederom was voorgegaan in gebed, gingen alle aanwezigen langs de baar en stelde de stoet zich op. Op de weg was het verkeer stil gelegd, om de lange schare gelegenheid te geven de ouderling grafwaarts te dragen. Aan de groeve kreeg ouderling **Jan van den Hardenberg van Elspeet** gelegenheid nog een kort woord te spreken als volgt:

Hier staan we aan het graf van onze geliefde ambtgenoot in de verdrukking; nee, nu voor eeuwig uit de verdrukking. Enkele jaren vertegenwoordigde hij de kerkenraad van Nunspeet te Elspeet, later is er in Nunspeet een gemeente gesticht, en mocht Westerink de gemeente als ouderling dienen. Een begrafenis als deze is een gemakkelijke begrafenis. Hier behoeft ge de schouders niet op te halen.

Er staat in Maléachi 3: *dan zult gijlieden wederom zien, het onderscheid tussen de rechtvaardige en de goddeloze, tussen die, die God dient en die, die Hem niet dient.* En dat wordt in de tijd geopenbaard. Jesaja zegt: *Allen, die ze zien, zullen ze kennen, dat ze zijn een zaad, dat de Heere gezegend heeft.* Maar dat zal in de jongste dag ook gezien worden.

Hier is een grote schare bijeen. 'k Wil u één vraag doen: Waarheen gaat de reis? Keert eens tot uzelf in. Reist ge naar de hemel? Neen? Dan toch naar die andere plaats en dat is vreselijk om te zeggen.

Er moet hier, in dit leven, iets van gekend worden. We hebben samen nog gesproken, kort voor zijn einde, over de weldaden van dat zoen- en zoutverbond. En wel, over de bewaring, het zijn zulke grote weldaden voor Gods volk. Dat volk, dat ziet elkander hier toch nooit voor het laatst.

In bijna alle dagbladen leest men tegenwoordig: In de Heere ontslapen, en: In de hope der eeuwigens levens, enz. Maar in Psalm 25 staat: *De Heere zal de zondaars onderwijzen in de weg, en de zachtmoedigen leiden in het recht.* Sion wordt door recht verlost.

(Tot de wed. Westerink): Gerritje, dat bewaarheid mocht worden Jes. 54: *Uw Maker is uw Man.*

(Tot Jan, de enige zoon): Jan, jongen, je hebt veel vermaningen gehad, de Heere zegene je en ontferme zich over je.

Nu gaf ouderling van den Hardenberg het woord over aan de consulent **Ds Fraanje**. Deze sprak nog o.a.:

Mijn medereizigers naar de grote en ontzaggelijke eeuwigheid! We staan nu aan het graf. Het is geopend, het is vervuld, maar het is nooit verzadigd. In de jongste dag zullen de doden horen de stemme van de Zone Gods en die ze gehoord hebben zullen leven. In de stilte van de eeuwigheid is H. Westerink gekend en verkoren. In de mobilisatie 1914-1918 werd hij door God verwond. De liefde trok hem, de zonde drukte hem en God verlostte hem.

Vrijmoedig kunnen we hem begraven. Daar ligt zijn dood lichaam tot de jongste dag. Dat begraven predikt een groot verlies. Er is 'n bitter weg uit uw huis en uit de gemeente. Gods strijdende kerk heeft er één minder. Zijn leven was Christus' gerechtigheid, heiligheid en heerlijkheid. Wij begeren hem niet meer terug. Mochten degenen, die verstand van bidden hebben, vragen, of God een ander in zijn plaats mocht schenken. Wij missen hem, dat zult ge gewaar worden. Hij was een worstelaar en kreeg antwoorden.

Gerritje: je moeder, je vader, je lieve man ben je kwijt God ondervange, herscheppe

en drage je.

Jan: Je vader, die veel voor je gebeden heeft, ben je kwijt.

Vier broers en twee zusters zijn nog in leven. Hij heeft je gewaarschuwd, voor je gebeden.

Kerkenraad, ik wens de dood in Adam en het leven in Christus te prediken. God mocht uit dit sterven nog sterven doen leren. Sterven is God ontmoeten. Denkt aan Ezechiël 24. *Zalig zijn de doden, die in de Heere sterven!* God zegene en heilige.

Tot besluit werd gezongen Psalm 68 vers 2.

*Maar 't vrome volk, in u verheugd,
Zal huppelen van zielevreugd. Enz.*

AFSCHEIDPREEK VAN DE GEMEENTE TE NUNSPEET

29 september 1954

Een onderscheiden blijven

Zingen: Psalm 68: 11

Schriftlezing: Romeinen 8: 18-einde

Zingen: Psalm 139: 5

Psalm 48: 6

Geliefde gemeente,

De tijd is aangebroken dat wij moeten scheiden. Het woord van de wijze Salomo wordt bevestigd: "Alles heeft zijn bestemde tijd."

Zes jaar geleden werden wij hier beroepen als herder en leraar. Wij moesten de grote gemeente van Yerseke verlaten. De Heere neigde ons hart volkomen om uw beroep aan te nemen. Er waren zuchters in deze plaats. Gedenken wij slechts aan onze geliefde broeder Westering, die nu reeds juicht voor Gods troon. Hoewel wij het toen niet wisten, zei hij dat wij zijn plaats zouden innemen. Ook onze geliefde broeder dominee Fraanje had bij de ondertekening van het beroep gezegd: "U krijgt een leraar."

Zes jaar zijn wij met veel genoegen hier geweest. Zes jaar hebben wij in alle gebrek de gemeente mogen dienen. Zes jaar hebben wij in liefde met elkaar geleefd. We zijn met elkaar verblijd geweest, en we hebben met elkaar geschreid wanneer we stonden aan de groeve der vertering van geliefde betrekkingen... U zult dan ook begrijpen, dat het ons zwaar valt om in deze avond afscheid van u te nemen. Maar het is de wil des Heeren. Wij konden niet anders.

We wisten het reeds eerder en we hebben het u ook gezegd, dat wij de vorige maal voor het beroep naar Aagtekerke in het donker moesten bedanken. Toen heeft de Heere op onze smekingen een teken willen geven, dat wij nog enige tijd mochten blijven.

Toen echter het beroep voor de tweede maal tot ons kwam konden wij geen andere beslissing nemen dan die, welke wij nu genomen hebben. Direct hebben wij tot de broeders kerkenraad gezegd hoe wij er tegenover stonden. We hebben altijd eerlijk met elkaar over deze zaken gesproken.

Thans is de tijd aangebroken dat wij moeten scheiden. Die zes jaar is als een droom voorbijgegaan. Het was slechts een korte tijd. Maar voor u en voor mij is er weer een tijdperk afgesloten. Scheiden doet pijn... Wij hebben de Heere nooit behoeven te bidden of Hij ons een andere plaats wilde geven. Wij hadden bij wijze van spreken hier wel willen blijven tot onze dood. Maar de Heere heeft het anders beschikt. Hij zegt tot de één: "Ga", en hij gaat; en tot de ander: "Kom", en hij komt. Gelukkig als wij de stem van de Heere mogen opvolgen. Wij mogen Hem wel danken, dat Hij ons gewillig maakt om Hem te volgen door bezaaide en onbezaaide landen; door kwaad gerucht en door goed gerucht.

In 1952, toen wij zo zwak waren, hebben wij wel uitgeroepen: "Heere, neem ons niet weg in het midden der jaren! Al zouden wij de kleinste gemeente maar mogen hebben in Uw kerk hier op aarde, als het in Uw wijze raad bestaan kan, wil ons dan nog

sterken, ondersteunen en schragen!"

Daarom mogen wij nu wel zeggen: "Wat zullen wij de Heere vergelden voor al Zijn weldaden aan ons bewezen?"

U behoefde niet te bidden of wij heen mochten gaan; en wij behoefden niet te vragen of de Heere ons een andere plaats wilde geven. We hebben altijd in liefde met elkaar geleefd en de Heere heeft hier banden gelegd voor de eeuwigheid. Des te meer ondervinden wij dat scheiden pijn doet.

Maar al gaan wij weg, wij willen u wijzen op Hem, Die blijft. Dat is veel en veel meer waard. Wij zijn maar nietige mensen; wij zijn maar slijk in de handen van de grote Koning van Sion. Maar hoort wat Paulus getuigt in het voorgelezen hoofdstuk, Romeinen 8: 35-37:

Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking of benauwdheid of vervolging of honger of naaktheid of gevaar of zwaard? Gelijk geschreven is: (Want om Uwentwil worden wij de ganse dag gedood, wij zijn geacht als schapen ter slachting.) Maar in dit alles zijn wij meer dan overwinnaars door Hem, Die ons liefgehad heeft.

Daarover wensen we een kort woord met u te spreken. Deze woorden handelen van EEN ONDERSCHEIDEN BLIJVEN

- Ten 1ste de apostel Paulus verheft de liefde van Christus, die altijd blijft;
- ten 2de degenen die in de liefde van Christus mogen delen zijn in alle opzichten beveiligd.

In deze woorden wordt ons meegedeeld hoe God vóór ons kan zijn. Buiten Christus kan God niet vóór ons zijn; dan is Hij tégen ons, omdat wij ons in het paradijs tégen God gesteld hebben; omdat wij ons hebben losgemaakt van God, onze Schepper en Formeerder. Met eerbied gezegd: Krachtens Gods rechtvaardigheid móét de Heere tegen ons zijn.

Gods rechtvaardigheid is een deugd van God. Wanneer er over Gods barmhartigheid, liefde en genade gesproken wordt, zonder dat iets van Zijn rechtvaardigheid wordt gekend, is dat een verkeerde zaak. Dat hebben wij altijd in uw gemeente voorgehouden en dat weten allen die onder het Woord van God leven. Deze zaak wordt ons hier wat nader toegelicht. De grond wordt aangetoond hoe God voor ons is, namelijk in Christus Jezus. Dit geldt voor de gehele levendgemaakte kerk. Want als wij deze brief van Paulus nagaan, dan zien we dat hij schrijft aan de gelovigen die te Rome zijn. In vers 32 schrijft de apostel: "Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons ook met Hem niet alle dingen schenken?"

Dus de grond waarop God voor ons kan zijn wordt hier door Paulus verklaard. Het is zo noodzakelijk dat wij persoonlijk weten hoe God vóór ons kan zijn en hoe Hij vóór ons is.

In onze tekstwoorden wordt dit nog verder toegelicht tot vertroosting van Sion. Paulus weet aan hoeveel gevaren en verdrukkingen Gods kerk hier op aarde onderworpen is. Gods volk verkeert vaak in vele noden. Dat heeft Paulus ondervonden. Niet toen hij als een farizeeër door de wereld ging, om de gemeente van Christus te vervolgen. Toen hij in de weg van eigengerechtigheid wandelde, kende hij zijn nood niet. Maar toen God hem staande gehouden had op de weg naar Damaskus, toen hij door genade onder de banier van Jezus Christus mocht gaan strijden, toen heeft hij wel

ondervonden dat Gods kerk aan vele vervolgingen blootgesteld is en vaak in velerlei noden komt te verkeren. Maar toen heeft hij óók ondervonden Wie God in Christus wil zijn voor Zijn volk. Daarom kan Paulus door ondervinding schrijven: "Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus?"

Hier wordt niet in de eerste plaats gesproken van de liefde die wij tot Hem hebben. Want die is er alleen omdat het is zoals Johannes zegt: "Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst heeft liefgehad." Nee, hier wordt gesproken van de liefde van Christus tot Zijn volk. Nadat Hij geleden heeft, gestorven, begraven, opgewekt en ten hemel gevaren is, is Hij altijd werkzaam ten goede van Gods kerk in het strijdperk van dit leven. Hij bidt voor het Sion Gods. Zijn liefde is weergaloos; zij vermindert nimmermeer. Het is eeuwige liefde.

Een Drieënig God getuigt tot troost van Zijn kerk: "Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde: Daarom heb Ik u getrokken met koorden van goedertierenheid." "Ik heb u in Mijn beide handpalmen gegraveerd; uw muren zijn steeds voor Mij."

Dat dierbare woord van Paulus in onze tekst wordt door Gods volk door het geloof omhelsd. In de liefde van Christus treedt de liefde van een Drieënig God naar voren. Hij heeft in Christus een weg bereid en geopend voor al de Zijnen. Die liefde is van eeuwigheid. Die liefde van Christus is terstond geopenbaard toen Hij het werk op Zich nam, waartoe Hij van de Vader was gesteld. Met blijdschap heeft Hij de arbeid als Middelaar op Zich genomen.

In de raad des vredes sprak de Vader: "Wie zal met Zijn hart Borg worden om tot Mij te genaken?" Toen heeft Christus Zich gegeven als de Knecht des Vaders, zeggende: "Zie, Ik kom, in de rol des boeks is van Mij geschreven. Ik heb lust, o Mijn God, om Uw welbehagen te doen en Uw wet is in het midden Mijns ingewands."

Die liefde van Christus in de aanvaarding van Zijn Middelaars- arbeid was in de eerste plaats om Gods deugden te verheerlijken. Maar daarin lag toch ook reeds de liefde tot de Zijnen. Want reeds in de stilte der eeuwigheid waren Zijn vermaken met Zijn volk.

In de tijd werd die liefde geopenbaard. Hij, Die van de Vader gegeven was, is gezonden en gekomen op deze vervloekte wereld, om Zich een gemeente te verkrijgen door dat grote Offer, namelijk Zijn dierbaar bloed. Daarom kon Petrus ook getuigen dat Gods kinderen niet verlost zijn door vergankelijke dingen, zilver of goud, maar door het dierbare bloed van Christus.

O, dat verzoenende bloed, dat alles reinigende bloed, dat beveiligende bloed, dat overwinnende bloed! Het heeft een verzoenende, reinigende en overwinnende kracht. Maar dat bloed, gestort op Golgótha's heuvel, heeft ook een bewarende kracht. De Vader heeft Zijn kerk lief, de Zoon heeft Zijn kerk lief en de Heilige Geest heeft Zijn kerk lief. Dat moeten wij nooit scheiden. Al is er onderscheid, het is toch de liefde van een Drieënig God, Die Christus niet gespaard heeft. De Vader gaf het Liefste wat Hij had; de Zoon gaf Zich vrijwillig om de pers alleen te treden, want niemand van de volkeren was met Hem. *Als een lam werd Hij ter slachting geleid; als een schaap dat stemmeloos is voor het aangezicht zijner scheerders, alzo deed Hij Zijn mond niet open.*

O eeuwige verwondering en eeuwige aanbidding voor de liefde van die gezegende Immanuël, de dierbare Heere Jezus! Zonder tegenspreken heeft Hij dat grote offer aangebracht om Zijn volk vrij te maken. Daarvan zegt Paulus: "Die mij liefgehad heeft en Zichzelf voor mij heeft overgegeven."

Gemeente, wat zijn we gelukkig als we dat door het geloof kunnen getuigen! Het moet immers een persoonlijke zaak worden. Dat weten allen die Gods Woord lezen en geloven. Wat zijn ze gelukkig die werkelijk kunnen zeggen: "Die mij liefgehad heeft

en Zichzelf voor mij heeft overgegeven."

Als wij dan letten op de Beminnaar, dan zien wij dat het onbegrensde liefde is. Nooit genoeg kunnen wij ons verwonderen, dat die dierbare Hemelbruidegom de Beminnaar is van zo'n zwarte bruid! Want zo leren Gods kinderen zich toch kennen. Maar dan zegt de bruid ervan: "Ik ben zwart, doch liefelijk." Hij, de Volzalige in Zichzelf, is de Beminnaar van Zijn volk, dat Hij van Zijn Vader ontvangen heeft als loon op Zijn arbeid. Hij ontving hen reeds in de raad des vredes. De Vader sprak: "Eis van Mij en Ik zal de heidenen geven tot Uw erfdeel en de einden der aarde tot Uw bezitting."

Ja geliefden, als wij die Beminnaar door het geloof mogen aanschouwen, als ons oog enigszins op Hem gericht mag zijn, dan kunnen wij het zo begrijpen dat de dichter van de Oude Dag er reeds van getuigde. Want Jezus Christus is gisteren en heden Dezelfde, tot in der eeuwigheid. Dan kunnen wij het vatten dat de dichter in vervoering uitriep:

*Beminn'lijk Vorst, Uw schoonheid hoog te loven,
gaat al het schoon der mensen ver te boven;
gená is op Uw lippen uitgestort,
dies G' eeuwiglijk van God gezegend wordt.*

Hij is zulk een gepast Persoon! Want Hij komt die twee ongelijke partijen, een heilig en rechtvaardig God, Die geen afstand kan doen van Zijn recht, en een verloren zondaar, weer met elkaar te verenigen.

Wij zouden buiten het recht van God om zalig willen worden. Maar dat is eeuwig onmogelijk. Christus heeft echter aan Gods recht genoeg gedaan. Hij heeft Gods deugden volkomen opgeluisterd. En door Hem, de Volzalige, kunnen die twee ongelijke partijen weer met elkaar verenigd worden.

Jakob heeft het te Bethel in een droom gezien. Hij zag een ladder gesteld op de aarde, welks opperste in de hemel reikte en de engelen Gods klommen daarlangs op en neder. Aan het opperste stond Jehova Zelf en Hij sprak tot Jakob: "Ik ben de Heere, de God van uw vader Abraham en de God van Izak; dit land waar gij op ligt te slapen, zal Ik aan u geven en aan uw zaad."

Wat een zalig gezicht! Twee ongelijke partijen zijn met elkaar verenigd! En dat niet door een prijs van zilver of goud, maar door de prijs van het dierbare bloed van Christus.

Hoe gepast is Hij dan voor degenen die, door de Heilige Geest bearbeid, hun verloren staat en verdoemelijkheid hebben leren kennen! De bruid roept uit: "Hij is blank en rood en Hij draagt de banier boven tienduizend. Zulk Eén is mijn Liefste, ja, zulk Eén is mijn Vriend, gij dochters van Jeruzalem."

Zijn stem te mogen horen, dat doet hen het hoofd omhoog steken en uitroepen:

*Wij steken 't hoofd omhoog en zullen d'eerkroon dragen,
door U, door U alléén, om 't eeuwig welbehagen.*

Ja, Hij is onmisbaar en noodzakelijk, want buiten Jezus is geen leven, maar een eeuwig zielsverderf.

En let dan eens op de voorwerpen van die liefde. Zij zijn verbondsbrekers, die zichzelf vrij- en moedwillig van God hebben losgerukt; die de Heere een scheidbrief hebben gegeven, zeggende: "Wijk van ons, want aan de kennis Uwer wegen hebben wij geen lust."

En nu geliefd, bemind te worden door zulk een Beminnaar! O ondoorgrondelijke liefde! Het is een liefde zonder weerga!

Ja, als wij dan zien welke prijs ervoor betaald is, dan zouden Gods kinderen, bearbeid

door de Geest des Heeren, hier toch wel altijd met blijdschap en vrolijkheid over Hem, die goede Koning moeten spreken!

Die liefde heeft de apostel op het oog als hij zegt: "Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus?" Dat wil zeggen: Wie zal die liefde ooit kunnen verbreken? Wat zou die liefde ooit kunnen wegnemen? Het is eeuwig onmogelijk!

Paulus vraagt dit om Gods volk te troosten. Want dit is zeker, zodra de liefde van Christus in hun hart verheerlijkt is, zal alles zich in het werk stellen om die gemeenschap te verbreken. De weg van de liefde is nauw. Gods kinderen moeten hier op aarde een woestijn doorwandelen, waarin veel gestreden moet worden. Het kan er zo heet naar toe gaan, dat ze vrezen een buit voor de vijanden te worden.

Hoe kan dat? Wel, als het geloof niet in de dadelijkheid aanwezig is, dan is de gelovige in zichzelf niet anders dan een riet dat her- en derwaarts bewogen wordt. Ja, soms is hij als de baren van de zee. Ach, Gods kinderen kunnen in zichzelf niet staande blijven. Paulus noemt een lange rij van zaken op, die de liefde dreigt te verbreken: Verdrukking, benauwdheid, vervolging, honger, naaktheid, gevaar of zwaard.

Die verdrukkingen waren Paulus niet vreemd. Zoals wij reeds zeiden: In de weg van eigengerechtigheid had hij de wind mee. Toen ging hij dóór in eigen kracht.

Maar de grote Koning van Sion, de dierbare Bruidegom heeft in Zijn testament aan de bruid achtergelaten: "In de wereld zult gij verdrukking hebben..." Veel druk- en kruiswegen zijn vaak het deel van Gods kinderen. Zij moeten door vele verdrukkingen ingaan, zo zegt Gods Woord. Johannes zegt in het boek de Openbaring: "Dezen zijn het die uit de grote verdrukking komen."

Een geweldige strijd moet er soms gestreden worden! Een zeker dichter zegt:

*Er moet veel strijds gestreden zijn,
veel kruis en leeds geleden zijn,
zal het hierna in vrede zijn.*

Maar in al de verdrukkingen zullen de wateren niet over hun lippen gaan. Want de Heere zegt: "Indien gij zult gaan door het water, Ik zal bij u zijn, en door de rivieren, zij zullen u niet overstromen; wanneer gij door het vuur zult gaan, zult gij niet verbranden en de vlam zal u niet aansteken."

De verdrukkingen kunnen zo groot zijn, evenals de uit- en inwendige benauwdheden! Hoort maar naar David: "De benauwdheden mijns harten hebben zich wijd uitgestrekt." Al Gods kinderen zullen daar iets van leren. Wat is David dikwijls vervolgd! Maar hoe wordt ook de ganse kerk vervolgd! Mijn toehoorders, dat zal ons niet vreemd voorkomen, als we maar dicht bij Gods Woord mogen leven.

Christus zegt: "Zij hebben Mij vervolgd, zij zullen ook u vervolgen." De apostel Paulus, als knecht van Christus, is vervolgd, verguisd, verjaagd en vertreden.

Ja, vanaf Adams tijd is Gods kerk vervolgd. Menigmaal heeft Gods kerk vervolgingen meegemaakt. En het is te vrezen, wanneer het beest uit de afgrond opkomt en zich opmaakt ten strijde, dat de vervolgingen zich zullen vermenigvuldigen.

Paulus heeft het alles ondervonden: Honger, naaktheid, gevaar, te veel om op te noemen. Hij kon ervan spreken bij ervaring. En het is Sion ook niet vreemd. Soms schijnt alles zich samen te spannen. Dan kan het lijken alsof de Heere Zijn volk heeft overgegeven. Het kan soms zo donker zijn voor Gods kerk op aarde. Maar wat er ook komen mag, het kan de liefde van Christus nooit uitblussen, want het is een eeuwige liefde.

Maar - zult u zeggen - waarom zijn er dan zoveel dingen tegen hen? Omdat zij van de wereld niet zijn. Zij hebben Christus vervolgd, zij zullen óók Zijn volgelingen

vervolgen. De Heere zegt Zelf: "Want indien zij dit doen aan het groene hout, wat zal aan het dorre geschieden?"

Zij moeten ook lijden om hun kindschap; zij moeten lijden om Christus' wil. Zij hebben gemeenschap met Christus. Daarom worden zij om Christus' wil vervolgd. Maar die gemeenschapsoefening met Christus waarborgt dan ook hun zekere staat.

Zij mogen slachtschapen van Christus genoemd worden, zoals Paulus schrijft: "Want om Uwentwil worden wij de ganse dag gedood, wij zijn geacht als schapen ter slachting." Maar zij blijven de geliefden van de dierbare Bruidegom Jezus Christus. Nooit, nooit zal die liefdeband, nooit zal die huwelijksband verbroken kunnen worden. Hier zijn ze met Hem in ondertrouw gekomen en straks zullen ze aanzitten aan de bruiloft des Lams.

Paulus daagt hier als het ware de slagorde van de hel uit, zeggende: "Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus?"

In vers 34 zegt hij: "God is het, Die rechtvaardig maakt, wie is het die verdoemt? Christus is het, Die voor ons gestorven is, ja wat meer is, Die ook opgewekt is, Die ook ter rechterhand Gods is, Die ook voor ons bidt."

Staande in het geloof, kan hij de slagorden van de satan wel uitdagen. Dan mag er komen wat wil, maar niets zal hem kunnen scheiden van de liefde van Christus. Dat kan ook de duivel niet, al probeert hij het wel. Het laatste Bijbelboek, de Openbaring, meldt ons dat hij het ook bij de apostel Johannes heeft geprobeerd. Johannes moest verdwijnen; hij moest naar het eiland Patmos. Dat komt in de wereld meer voor. Zij, die werkelijk Gods eer en het heil van Sion bedoelen, moeten uit de weg geruimd worden.

Zo dacht de duivel ook over Johannes. Maar het was misgerekend, want juist in de ballingschap heeft hij de meeste liefde van Christus ervaren. Daar mocht hij over alles heenzien. Daar heeft hij Gods ganse kerk veilig gezien. Hij zag de honderd vier-enveertig duizend en daarna een getal dat niemand tellen kan uit alle geslachten, volken, talen en naties. Hij heeft ze aanschouwd in de gemeenschap met de dierbare Christus.

O nee, de duivel kan Gods kinderen niet scheiden van de liefde van Christus! Hij kan wel véél, maar we moeten er toch niet al te bang voor zijn.

Volk, wees niet al te bang voor de aanvallen van de vorst der duisternis; hij kan niet verder gaan dan God het toelaat.

Zelfs *de zonde* kan ons niet scheiden van de liefde van Christus. U moet goed begrijpen hoe ik dat bedoel. Ik zeg dit niet als een Antinomiaan; het is naar Gods Woord.

De zonde maakt voortdurend een scheiding tussen de Heere en onze ziel. Maar dat is dan aan onze kant. Door de zonde kunnen wij geen gemeenschap met Hem oefenen. Maar de liefde van Christus is nooit ofte nimmer uit te blussen. Die is van eeuwigheid en zal tot in eeuwigheid duren.

Gods kinderen moeten veel klagen over de verflauwing van hun liefde tot Christus. O, wat is het jammer, dat er zo weinig liefde, zo weinig vreze Gods in onze harten is! Dat is diep te betreuren!

Maar de Heere zegt: "Kan ook een vrouw haar zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontferme over de zoon haars buiks? Ofschoon deze vergate, zo zal Ik toch u niet vergeten. Zie, Ik heb u in beide handpalmen gegraveerd; uw muren zijn steeds voor Mij."

Zou Hij Zijn bruid een scheidbrief geven, die Hij met Zijn dierbaar bloed gekocht heeft? Nee mijn toehoorders! Leest maar wat Paulus schrijft: "Maar in dit alles zijn wij meer dan overwinnaars, door Hem, Die ons liefgehad heeft." De kerk mag zingen:

*Ik werd benauwd aan alle zijden,
en riep de Heer' ootmoedig aan.
De Heer' verhoorde mij in 't lijden,
en deed mij in de ruimte gaan.*

Hij is toch zo'n lieve Koning! Steeds weer wil Hij Zijn liefde aan Zijn afwijkende schapen openbaren. Als de Goede Herder wil Hij hen steeds weer om Zich heen verzamelen. Nee, niets kan hen scheiden van Zijn liefde. Dat is onmogelijk! Asaf mocht reeds door het geloof getuigen: "Bezwijkt mijn vlees en mijn hart, zo is God de Rotssteen mijns harten en mijn Deel in eeuwigheid." En David zegt: "Hoewel mijn huis also niet is bij God, nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wel geordineerd en bewaard is; voorzeker is daarin al mijn heil en alle lust, hoewel Hij het nog niet doet uitspruiten. Gods volk zal niet ten ondergaan. Als zij door het dal der moerbeziën-bomen doorgaan, stellen zij Hem tot een Fontein; ook zal de regen hen gans rijkelijk overdekken."

Het komt alles uit de Fontein. Dat is de sterkte, dat is de blijdschap, dat is de vrolijkheid voor Gods Sion. De apostel zegt ook op een andere plaats: "Al wat uit God geboren is, overwint de wereld; en dit is de overwinning die de wereld overwint, namelijk ons geloof". Het geloof, dat door de liefde werkt! Dit is al duizenden malen gebleken. We lezen steeds in Gods Woord, dat Hij Zijn kinderen in Hem de overwinning geeft. Leest slechts Hebréeën 11. Daar zien wij de geloofshelden de overwinning behalen in Hem, Die hen heeft liefgehad. Zij hebben over alles gezegepraald en overwonnen. Daar zegt Paulus ook van: "Ik vermag alle dingen door Christus, Die mij kracht geeft. Want als ik zwak ben, dan ben ik machtig."

De Heere had tot Paulus gezegd: "Mijn genade is u genoeg, want Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht." Dus krachteloos in zichzelf, mogen Gods kinderen in Hem, door het geloof, méér dan overwinnaar zijn. Hoe gelukkig is het, dat het welzijn van Sion gegrondvest ligt in de liefde van Christus. Och, dat wij ons in dat geluk mochten verlustigen! Wat zou dat een onuitsprekelijke weldaad zijn!

Vóór wij nu verder gaan, zingen wij met elkaar Psalm 48: 6:

*Want deze God is onze God,
Hij is ons deel, ons zalig lot,
door tijd noch eeuwigheid te scheiden,
ter dood toe zal Hij ons geleiden.*

Deze liefde wordt persoonlijk verkregen door wedergeboorte en geloof. Dit hebben wij u, al was het in alle gebrek, steeds voorgehouden. De grote Leermeester betuigt in Zijn Woord, sprekende tot Nicodémus: "Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, tenzij dat iemand wederom geboren wordt, hij kan het koninkrijk Gods niet zien." Verleden zondag hebben wij nog breedvoerig daarbij stilgestaan. We zullen daarin nu kort zijn.

Wij gaan nu van elkaar scheiden. Ik heb er ontzettend tegenop gezien, want, geliefde gemeente, de zaak tussen u en mij lag goed. Wij hebben heel veel liefde van u mogen ontvangen en uw toegenegenheid hebt u ons steeds betoond. Was u eerst, naar uw landsaard wat teruggetrokken, toen we elkaar meer leerden kennen ging het steeds beter. Uw liefde jegens ons hebben wij vanaf het begin mogen opmerken.

Ach, wat zal ik u dan toewensen?

Dat ook u, door wedergeboorte en geloof, datgene mocht omhelzen wat de enige vastheid is voor Gods Sion.

Er mocht ook een gemeenschapsband gelegd worden tussen u, mijn onbekeerde medereiziger naar de eeuwigheid, en tussen Hem, die dierbare Bruidegom; om alzo door het geloof Hem te mogen zien, door het geloof Hem te mogen horen en te betuigen met de dichter van de Oude Dag: "Ik zal horen wat God de Heere spreken zal; want Hij zal tot Zijn volk en tot Zijn gunst- genoten van vrede spreken."

Zie, die vrede daalt af van Hem. Hij is de Vredevorst, van Wie de engelen gezongen hebben in de velden van Efratha: "Ere zij God in de hoogste hemelen, vrede op aarde, in de mensen een welbehagen."

Wat is het groot wanneer die liefde mag worden ervaren, wanneer die zalige gemeenschap door het geloof mag worden beoefend! Dat doet de kerk met de dichter uitroepen:

*"Weg wereld, weg schatten,
Gij kunt niet bevatten
hoe rijk dat ik ben!
'k Heb alles verloren,
maar Jezus verkoren,
Wiens eigen ik ben."*

Wanneer we mogen weten het eigendom van Christus te zijn, wanneer we de liefde van Christus, die nooit vermindert, door het geloof mogen ervaren, dan mogen we onze weg met blijdschap reizen.

Nu moeten wij van elkaar scheiden en dat valt ons zwaar. De Heere geve, dat we elkaar veel mogen ontmoeten aan de troon der genade. Ik geloof dat de banden, die er hier gelegd zijn, banden zijn voor de eeuwigheid. We weten dat er hier een volk is, dat met ons gezucht heeft en dat met ons verblijd geweest is. Dat hebben we ook de laatste zondagen mogen ervaren, volk des Heeren! Met blijdschap mochten we aanzitten aan de Tafel des Heeren, om de dood van de lieve Koning te verkondigen. Zijn lichaam liet Hij verbreken en Zijn bloed liet Hij vergieten, opdat wij Zijn liefde zouden proeven en smaken en aanschouwen.

Zal het wel zijn, gemeente, dan zullen wij toch allen die gemeenschap moeten ervaren. Volk des Heeren, dat zal toch wat zijn eens eeuwig die gemeenschap te mogen ondervinden!

Hier zijn zoveel beschuldigingen! Laten we het maar gerust erkennen, wij hebben het er niet zo best afgebracht. Wat zijn we soms ook na ontvangen genade liefdeloos, harteloos en lusteloos om de eer van die Koning te bedoelen. Wat kiezen we toch nog vaak voor een andere koning... In de Roomse kerk hebben ze eens per jaar "Driekoningen." Maar onder de Protestanten gebeurt dat wel méér. Dat is zo jammer! Want als ik koning wil zijn, krijgt Koning Jezus de eer niet. De Heere mocht ons allen doen buigen voor Hem!

Amen.

TOESPRAAK DOOR DS. A. VAN STUYVENBERG.

Geliefde gemeente,

Wij wensen u des Heeren zegen en Zijn zalige gemeenschap toe. Dat wens ik ook de catechisanten. We hebben altijd in eenvoudigheid met elkaar geleerd uit de boekjes van ds. Ledeboer en ds. Hellenbroek. Wat komt Hellenbroek toch kostelijk en duidelijk de grondslagen van de zaligheid neer te leggen! O, dat van hetgeen gezaaid

werd, de vruchten nog eens mochten worden gezien.

We zijn zeer verblijd dat u een andere leraar krijgt. Begeeft u in liefde onder zijn onderwijs.

We mogen wel zeggen, catechisanten, dat we samen nooit veel "armoe" gehad hebben. Al is het wel eens waar geweest wat in Gods Woord staat, dat één dode vlieg de zalf des apothekers deed stinken, toch hebben we over het algemeen altijd met genoeg onder u mogen arbeiden. Maar nu gaan we van u scheiden.

Broeders kerkenraad, het is nu voor de laatste maal, dat wij hier ter plaatse als uw herder en leraar en als broeders mogen arbeiden. Het is een weldaad wanneer Koning Jezus maar steeds op de voorgrond mag staan; ook in de kerkelijke regering. Want als we zelf koning willen zijn, wordt de liefde van Christus niet ervaren.

Zes jaren hebben wij met elkaar gearbeid. Er waren wel eens omstandigheden die ons zeer bitter zijn geweest, maar aan de andere kant hebben wij toch weer in liefde met elkaar mogen samenwerken. De Heere geve u verder in broederlijke liefde samen te wonen. Want:

*Waar liefde woont, gebiedt de Heer' Zijn zegen;
daar woont Hij Zelf, daar wordt Zijn heil verkregen,
en 't leven tot in eeuwigheid.*

Wij nemen niet voorgoed afscheid van elkaar, want er zijn banden gevallen die de eeuwigheid zullen verduren. Hier is er strijd; die strijd móét gestreden worden. Maar eenmaal zal de overwinning behaald worden. Dan zullen wij de kroon werpen voor de voeten van het Lam en het uitroepen: "Gij hebt ons Gode gekocht door Uw bloed! Gij zijt waardig te ontvangen alle lof, eer, aanbidding en dankzegging tot in alle eeuwigheid." Wij bevelen ons in uw gebeden en hopen ook u niet te vergeten.

Geliefde broeder **ds. Hage**, we heten u hartelijk welkom hier en zijn dankbaar, dat u deze avond tegenwoordig wilde zijn. Het is een wonder van Gods goedheid, dat Hij uw hart tot deze plaats heeft geneigd, wat men er ook van moge zeggen. Ik heb zelfs al gehoord dat er mensen zijn die weten te vertellen, *dat wij het samen afgesproken hadden dat u naar hier zou komen.*

Dat is de dwaasheid gekroond! Ik zou voor de gehele wereld niet iemand willen omkopen of bepraten. U bent er zuiver in, zowel als ik. Ik hoop, dat de Heere u zal geven Zijn Woord met blijdschap in deze gemeente uit te dragen. Wij hebben het altijd met ruimte mogen doen, zij het de ene keer wat gemakkelijker dan de andere.

De Heere geve u dezelfde plaats in de harten van dit volk, als dat wij mochten ontvangen. U zult ondervinden dat het niet tegenvalt. Er wordt wel eens gezegd, dat de mensen op de Veluwe stug en stijf zijn. Maar als men zichzelf geeft, geven zij zich ook. Het voornaamste is echter als we verwaardigd worden de liefde van Christus uit te dragen.

De kerkenraad van Aagtekerke heeft ook twee afgevaardigden gezonden. We hopen dat we samen verwaardigd zullen worden om de arbeid, die daar op onze schouders zal worden gelegd, in liefde met elkaar te verrichten. Het is zo aangenaam wanneer er liefde is onder elkaar; wanneer er ook liefde is tot onze medereizigers naar de eeuwigheid.

U bent ons niet vreemd. **Broeder (W.) Van de Woestijne en broeder Melse** kennen wij al jaren. Wij hebben ook reeds verscheidene malen bij u mogen voorgaan. Wij hopen door Gods genade

in de wijngaard te Aagtekerke te dienen. We zeggen u hartelijk dank, dat u de grote reis hebt willen maken om deze avond hier aanwezig te zijn.

We zeggen ook de afgevaardigden van de classis, van de particuliere synode en van de plaatselijke kerken hartelijk dank voor de toegenegenheid, ons bewezen, door bij ons afscheidswoord tegenwoordig te zijn.

Ach **broeder Van Dam**, het is zoals u zei, maar een korte tijd geweest, dat wij met elkaar mochten samenwerken. Maar wij kenden elkaar al langer en wij waren zo innerlijk verblijd, evenals de broeders uit Barneveld, dat u naar de Veluwe kwam. U weet welk een strijd wij gestreden hebben. De Heere heeft het zó willen wenden, dat Hij u hier in de classis zond; zeer onverwacht! Wij wensen u toe, dat u, met genade begiftigd, verder in deze classis mag arbeiden.

Zo mogen wij ook de afgevaardigden van de particuliere synode wel hartelijk dank zeggen; vooral onze **oude broeder ds. Verhagen**. Wij kennen elkaar al meer dan vijfenveertig jaar. Ik weet, dat u acht jaar ouder bent dan ik. Als jongeman van slechts twintig jaar kwam u preken in de kerk van de Gereformeerde Gemeente van Tricht. Ik was toen nog een kind, maar mocht diepe indrukken door middel van uw prediking ontvangen. Wij waren geen lid van de Gereformeerde Gemeente, maar toen reeds kwam de wens in mij op, mij aan te sluiten als ik groot geworden zou zijn. Onze vriendschap is altijd gebleven en u hebt altijd uw toegenegenheid jegens mij betoond. Ach, we hebben vaak gezocht, véél gezocht, vooral in onze studententijd. Want op rijpere leeftijd gaan studeren valt dikwijls niet mee. Maar ik mag wel zeggen: Ook in die tijd hebben wij veel genoeg met elkaar mogen hebben. U was ons vaak tot een hand en een voet.

Ik hoop dat u nog vele jaren mag arbeiden in deze synode en dat de zegeningen des Heeren u bij het klimmen van de jaren niet onthouden mogen worden. U hebt veel wederwaardigheden gehad, maar de Heere heeft u in alles doorgehouden. Ik hoop dat de liefdeband mag blijven, al is het dat wij ver van elkaar verwijderd zijn.

Geachte **afgevaardigden van de plaatselijke kerken**, het doet ons genoeg u hier aan te treffen. We hebben niet zoveel met elkaar omgegaan, maar we hebben toch ook niet in vijandschap met elkaar geleefd. Wij hopen geachte broeders en collega's, dat de Heere u in deze plaats nog veel dienstbaar zal stellen tot Zijn lof en eer en tot zaligheid van onbekeerden; om de rechtvaardige aan te zeggen dat het hem wel zal gaan en de goddeloze dat het hem kwalijk zal gaan.

Wij wensen ook het **hoofd der school en het onderwyzend personeel** des Heeren zegen toe. De Heere moge u tot een zegen stellen in de arbeid, die u hier hebt te verrichten. U mocht de kinderen, die ons zo na aan het hart liggen, opvoeden in de vreze des Heeren; onderwijzen omtrent de noodzakelijkheid van de wedergeboorte en verkondigen de rijkdommen die er zijn in Jezus Christus. Hij geve u tezamen Zijn weldadigheid te proeven en te smaken.

De **directrice** van het kindertehuis met degenen die haar behulpzaam zijn, wensen wij toe, dat de Heere haar zegene met wijsheid en verstand, tederheid en liefde tot de taak waartoe de Heere haar geroepen heeft; opdat alles moge uitlopen tot eer en verheerlijking van Zijn grote Naam.

Ook de edelachtbare heer **burgemeester met de wethouders en de secretaris**: Zeer hartelijk dank voor uw welwillendheid, dat u deze avond onder ons tegenwoordig wilde zijn. Zes jaar zijn wij in uw gemeente geweest. Zes jaar hebt u met ons te doen

gehad. Wij gaan nu van u en de raad der gemeente scheiden. We bevelen onze kerkelijke gemeente, die in de afgelopen zes jaar zeer gegroeid is, in uw zorg aan, en hopen dat u haar welzijn zult zoeken. Want het is waar wat de apostel Paulus schrijft, namelijk dat de overheid het zwaard niet tevergeefs draagt, maar dat zij een beschermer zal zijn, ook voor de kerk. De Heere zegene u met de zegeningen uit Zijn verbond. De liefde van Christus moge uw aller deel zijn of worden. De Heere moge u zegenen met Zijn goedgunstigheden uit Zijn eeuwig verbond.

De koster wensen wij toe nog vele jaren hier te mogen arbeiden. De kerkdeuren mochten nog vele malen door u geopend en gesloten worden. Maar bovenal wensen wij u toe, dat uw hart geopend mocht worden, want dat is noodzakelijk om de blijdschap in Christus Jezus te ervaren. Toen het hart van de Moorman geopend werd, reisde hij zijn weg met blijdschap.

De Heere zegene ook de **organisten**, die steeds hun arbeid belangeloos en gewillig verrichten. O, de muziek van het evangelie moge in uw oren en harten gehoord worden, dat Jezus Christus gekomen is om te roepen, géén rechtvaardigen, maar zondaars tot bekering.

Misschien hebben wij nu toch nog enkelen vergeten; ik weet het niet. Maar ik meende dat ik nu ongeveer allen gehad heb. Mocht ik iemand vergeten hebben, vergeef het ons. Wij wensen allen die hier tegenwoordig zijn, alsmede de zieken en zwakken die thuis zijn, des Heeren onmisbare zegen toe.

Dit wensen wij ook onze geliefde vrouw toe. U gaat weer met ons mee. Het is de weg die wij moeten gaan. Ik ben verblijd dat u weet, dat wij anders niet van deze plaats gegaan zouden zijn. God moge zijn met u en met ons tezamen. Ook met onze zuster en de kinderen die met ons naar Zeeland trekken, maar ook met de kinderen, klein en groot, die in dit gewest zullen blijven. De Heere zegene ook de familie die overkwam. We hebben het allen zo nodig.

De Heere moge ons allen schenken, dat de liefde van Christus in onze harten geopenbaard werd door de werking van de Heilige Geest en door de oefeningen van het geloof.

De Heere geve ons, dat we samen tot Zijn eer mochten leven, in de vreze des Heeren. Amen.

Dankgebed.

Na het dankgebed wordt het woord gevoerd door de volgende sprekers:

Ds. Chr. van Dam:

Zeer geachte dominee Van Stuyvenberg,

Ik zeg u namens de classis dank voor de vele arbeid, die u in de afgelopen zes jaar verricht hebt. Wij zeggen u dank namens de gehele classis, maar vooral namens mijn eigen kerkenraad van de gemeente Barneveld, waaraan u buitengewoon veel zorg hebt besteed. U hebt uw liefde jegens haar betoond.

Wij spreken de hartelijke wens uit, ds. Van Stuyvenberg, dat u met uw vrouw en kinderen en schoonzuster onder de bescherming van Gods liefde moogt wonen in Aagtekerke; en dat u daar dezelfde ruimte en opening moogt hebben in de bediening van het Woord gelijk God u gaf in deze gemeente.

Wij hopen dat u tot rijke zegen gesteld mag worden in de classis Walcheren, maar ook

in de overige gemeenten die u van tijd tot tijd zult dienen, afhankelijk van de jaren die u nog gegeven zullen worden.

De Heere moge u en ons allen veel binden aan des Konings galerijen. Hij sterke u ook naar het lichaam.

God moge u rijkelijk met Zijn dierbare genade bedelen, ja vernederende genade schenken, om steeds meer weg te zinken in het eeuwige wonder van de liefde van Christus.

De Heere zij u en uw vrouw met allen die u lief en dierbaar zijn een God van genade tot in lengte van dagen.

Ds. A. Verhagen:

Waarde dominee Van Stuyvenberg,

Wanneer ik enkele woorden spreek, is dit namens de particuliere synode.

Als wij terugzien, wat zijn er dan de laatste tijd veel dienaren des Woords uit onze particuliere synode vertrokken; hetzij dat zij door de dood zijn weggenomen of door een beroep naar elders van ons zijn weggegaan. Daaraan dachten wij ook, toen wij de mededeling kregen dat u het beroep naar Aagtekerke moest opvolgen. U kunt geloven dat onze gedachten vermenigvuldigd werden.

U hebt reeds gezegd welke nauwe banden er tussen u en ons gelegd zijn. En waar u vanavond gesproken hebt, dat de liefde van Christus onverbrekkelijk is, mogen wij er wel aan toevoegen dat de band tussen ons óók onverbrekkelijk is.

Graag hadden wij u in onze particuliere synode gehouden. In liefde hebben wij samen mogen werken. Vooral in de strijd die we doormaakt hebben. En wie weet wat er nog voor de deur staat!

In standvastigheid hebben wij met Gods hulp met elkaar de belangen van de Gereformeerde Gemeenten in dit gewest mogen behartigen. Maar nu is Gods weg anders. We mochten genade ontvangen om te zwijgen, daar Hij tot de één zegt: "Kom", en hij komt; en tot een ander: "Ga", en hij gaat.

We willen u ook hartelijk bedanken voor de vele arbeid die u in de kracht des Heeren in de oostelijke Synode hebt mogen verrichten. De Heere mocht het zaad, dat u in zwakheid gezaaid hebt, door de bediening van Zijn Geest rijke vruchten doen dragen.

Nu gaat u naar Walcheren. Dat is voor ons geen onbekend oord. Ik heb éénnentwintig jaar de hoofdstad van Walcheren mogen dienen. Dus zijn wij ook enigermate bekend in de plaats waar God u thans heenzendt. Ik hoop, dat u daar door de bediening van Gods Heilige Geest het rijke een eeuwige evangelie ook aan die gemeente zult mogen brengen.

Wanneer we dan op onszelf zien, kunnen de gedachten wel eens vermenigvuldigd worden, zodat we uitroepen: "Heere, tot welk een gewichtvol werk hebt Gij mij geroepen!" Maar waar de Heere slijk wil gebruiken om blinde zielsogen te openen, mochten uw ogen op Hem gevestigd zijn, Die u tot hiertoe uit- en doorgeholpen heeft; ja, Die u in het midden van dit volk gesteld heeft tot een rijke en eeuwige zegen.

Ge sluit vanavond een deel van uw ambtelijke arbeid af, want het verlaten van deze gemeente is ongetwijfeld een mijlpaal in uw leven. Het treft mij, dat uw vertrek in een zodanige verhouding mag zijn, dat u in vrede van elkaar mag scheiden, al is het dat er wel eens moeilijkheden geweest zijn. Daarin kwam openbaar, dat we mensen zijn. Maar God heeft toch de liefde onder en tot elkaar de boventoon doen behouden. De God aller genade moge u en uw echtgenote en allen die u lief en dierbaar zijn een Zon en Schild zijn tot in eeuwigheid!

Ik hoop, dat u in Aagtekerke de boodschap van Gods evangelie moogt brengen en de rijkdom daarvan zult mogen uitstellen. Het is toch onze taak, die we van Godswege

ontvangen hebben, om te roepen en te lokken. Ja, om tot jaloersheid te wekken, opdat nog velen toegebracht mogen worden tot de gemeente, die zalig zullen worden.

Het is niet alleen voor u als scheidende leraar een avond van betekenis, maar ook voor de gemeente van Nunspeet. Denkt erom, het Woord dat u gebracht werd, heeft een grote verantwoordelijkheid op u gelegd. Uw dienaar heeft zich ondanks zijn zwakheid schier dag aan dag onder u begeven. Hij heeft u toegeroepen: "Wendt u tot Hem en wordt behouden, o alle gij einden der aarde, want Hij is God en niemand meer."

Laat ik u dit mogen zeggen: De Heere komt eenmaal op Zijn Woord terug. Het zal wat uitmaken God te moeten ontmoeten, tegen Wie we in ons leven gezegd hebben: "Wijk maar van ons, want aan de kennis van Uw wegen hebben wij geen lust."

O, u mocht het vanavond eens gevoelen wat een onuitsprekelijke verantwoordelijkheid er op uw schouders rust!

Alle aardse banden zullen verbroken worden, maar we hebben het vanavond gehoord, dat er één band is die nooit breekt. Dat is de band die Christus gelegd heeft tussen Zich en het volk dat Hij gekocht heeft met de prijs van Zijn dierbaar bloed. Dat mag tot grote sterkte zijn in alle moeite en wederwaardigheden van allen die de Heere vrezin. Die band is onverbreekelijk.

Gods volk ziet elkaar nooit voor de laatste keer; ze zullen elkaar weerzien in die plaats waar geen strijd, geen moeite, geen rouw en verdriet meer zijn zullen. Daar zullen ze eeuwig hun hart mogen ophalen, om God eeuwig de lof en de eer, de aanbidding en dankzegging toe te brengen.

God de Heere moge ook in uw hart innerlijke erkentelijkheid schenken, dat Hij een andere leraar gaf, waar Hij de ene leraar wegriep. We mochten elkaar niet gaan vragen: "Waarom?" We mochten veel elkaar dragen.

De Heere schenke dat tot lof en prijs van Zijn grote Naam, naar Zijn eeuwig welbehagen.

Ds. Elgersma:

Geachte dominee Van Stuyvenberg en broeders der gemeente, Ik ben blij dat ik vanavond met enige andere collega's der plaatselijke kerken hier tegenwoordig mag zijn. Ik ben blij dat ik eens in uw midden mag zijn.

Er zijn bepaalde families die niet zoveel bij elkaar komen. Die alleen bij ziekte, in tijden van grote nood of bij plechtige gebeurtenissen en misschien ook wel in tijden van grote vreugde bij elkaar komen.

Ik kan wel zeggen dat wij tot die families behoren, die niet zo vaak bij elkaar over de vloer kwamen. Maar ik weet zeker dat ik vanavond dingen kan zeggen waar we het allemaal mee eens zullen zijn.

En wel in de eerste plaats, dat het mij en de plaatselijke collega's spijt dat u weggaat. Daar zijn we het allemaal over eens. We hebben u leren waarderen in uw optreden als mens tot mens. Reeds vanaf het eerste ogenblik bent u ons met grote vriendelijkheid tegemoet getreden. Ik weet dat dit elke christen en zeker ook elke dominee betaamt, maar niettemin uw vriendelijkheid zal ons tot een blijvende nagedachtenis zijn.

In de tweede plaats hebben wij uw optreden als collega gewaardeerd. We hebben wel niet zoveel met elkaar samengewerkt, maar ik ben ervan overtuigd, dat u uw collegialiteit hebt weten waar te maken.

In de derde plaats hebben wij ondervonden, dat de kinderen Gods u lief zijn en dat u zelf in dat voorrecht mag delen. Ook wij geloven niet aan een veronderstelde wedergeboorte en wat dies meer zij.

Maar drie dingen liggen ons zwaar op het hart: Een vriendelijk mens, een collega, bovenal een kind van God verlaat deze plaats! Hoewel we ervan overtuigd zijn, dat na

uw vertrek het werk hier in Nunspeet wel zal blijven doorgaan.

Wij hopen dat de Heere u en uw gezin steeds moge bijstaan. U gaat naar Zeeland. Ik ken Zeeland, want daar was mijn eerste gemeente. Daar was mijn eerste liefde. Ik ben er zeker van, dat men u daar op de handen dragen zal.

We zijn als plaatselijke kerken ook blij, dat de vacature weer wordt vervuld. We hopen van harte, dat de nieuwe dominee met ons mag samenleven en werken als mens, als collega en als christen. Als een kind dat in eenvoud de Heere wil dienen. Dan zal God ook Zijn zegen geven over uw gemeente; dan zal de Heere ook met u zijn. En dan hopen we, broeders en zusters, dat de familieband nooit zal worden verloochend.

Ds. W. Hage:

Geachte collega,

Wanneer u in dit uur afscheid genomen hebt van deze gemeente, wordt het Woord des Heeren weer bevestigd dat Zijn Naam is Wonderlijk. En ook Zijn handelingen zijn wonderlijk., Wie had ooit kunnen denken, toen ik eenmaal in deze gemeente optrad, dat kort daarna een beroep door haar op mij zou worden uitgebracht? En dat ik dit beroep ook zou mogen aannemen? Wij hopen, dat u straks in uw nieuwe gemeente de herdersstaf zult mogen opnemen. Dat de Heere u de opening van Zijn Woord moge geven en Zijn rijke zegen op uw werk moge rusten. Zegeningen tot opbouw van Zijn kerk en tot afbreuk van het rijk van satan.

De Heere gedenke u zowel in uw ambtelijk als in uw persoonlijk leven, voor uzelf en ook voor uw gezin.

Hij stelle u in onze gemeenten nog tot een rijke zegen tot in lengte van dagen. En daar uw jaren gaan klimmen, wensen wij u toe dat het ten tijde des avonds licht moge wezen; en wanneer u straks aan het einde van uw ambtelijke loopbaan zult komen, dat de Heere Zijn getrouwe dienstknecht zal toeroepen: "Kom in, gij gezegende Mijns Vaders, beërf het koninkrijk hetwelk u bereid is van voor de grondlegging der wereld." Dan zult u zich eeuwig in Hem mogen verblijden, waar in beginsel, bij aanvang, bij tijden en ogenblikken nu reeds uw ziel naar mag uitgaan. Dan zult u storeloos, eindeloos Hem mogen groot maken voor de vrije gunst, die eeuwig Hem bewoog.

Ouderling Reurink:

Geliefde leraar en gemeente van Nunspeet,

Wat een eeuwig wonder dat er nog een Middel is, waardoor de verloren zondaar nog zalig kan worden en weer met God verzoend! Dit Middel werd gezocht en gevonden door een heilig en rechtvaardig God. Maar dat niet alleen, God kwam ook nog mensen uit mensen te verwekken om dat grote Middel te verkondigen en aan te kondigen als het enige Middel voor een arme verloren zondaar. Wat een eeuwig wonder, dat God van eeuwigheid gedachten des vredes had en niet des kwaads, om mensen uit mensen te roepen om dat grote werk te verrichten.

Dominee Van Stuyvenberg, u mocht van dat dierbare Middel een getuige zijn. Daarom moest u hier komen, om het eeuwige wonder van vrije genade te verkondigen; dat God uit soevereine liefde in de stilte der nooit begonnen eeuwigheid Zich een volk ter zaligheid uitverkoren heeft. U hebt hier een ogenblik mogen verkeren om die grote Borg en Zaligmaker van Zijn volk te verkondigen.

Die grote Borg en Middelaar kwam toen die arme kerk op de golven kwam te liggen en in het nachtelijk uur lag te roepen en te schreeuwen. Hij kwam als de van God Gegevene.

U gaat nu vertrekken. Wij wensen u en uw nabestaanden Gods zegen toe. Hij ondersteune inzonderheid ook uw vrouw. Een grote reis moet in zwakheid aanvaard worden. Veel roepstemmen liggen er. Veel zwakheden en ziekten waren er onder ons. Onze leraar en ook wijzelf zijn ziek geweest, maar we mogen er nog zijn en in vrede van elkaar scheiden.

De Heere zij u, dominee Van Stuyvenberg, en uw familie goed en nabij in Aagtekerke en Hij geve u ook daar Zijn rijke en onmisbare zegen.

Ouderling Reurink verzocht nog staande de scheidende leraar toe te zingen Psalm 121: 4; waarna ds. Van Stuyvenberg voor het laatst als eigen predikant de zegen op de gemeente legde.

6. Bevestiging en intrede van Ds. A. van Stuyvenberg te Aagtekerke, 1954

Saambinder 21 oktober 1954

Het was voor de gemeente Aagtekerke op Donderdag 7 October een dag van grote betekenis en blijdschap, wijl na negen jaar vacant te zijn geweest, het haar vergund werd in Ds. A. van Stuyvenberg weer een eigen herder en leraar te mogen ontvangen. Dat niet alleen de gemeente zelf, doch zeer vele anderen uit andere gemeenten in die blijdschap wilden delen, bleek wel uit de zeer grote opkomst, zó zelfs dat het eigen kerkgebouw wat het grootste in Aagtekerke is, de schare nauwelijks bevatten kon.

Als bevestiger van Ds. A. van Stuyvenberg beklom de consulent der gemeente Ds. L. Rijksen onder het zingen van Psalm 118 : 7 en 12, de kansel. Na votum, zegen en Schriftlezing van Jesaja 52 en gebed, wees Ds. Rijksen de gemeente op het grote voorrecht dat deze gemeente ten deel gevallen was in onderscheiding van zoveel vacante gemeenten, die ook al zo lang herderloos zijn.

Hij wenste de gemeente in deze ure te bepalen bij dat voorrecht, waarvan de Heere Zelf spreekt in Jesaja 52 : 7: *"Hoe liefelijk zijn op de bergen de voeten desgenen die het goede boodschap, die vrede doet horen; desgenen die goede boodschap brengt van het goede, die heil doet horen; desgenen die tot Sion zegt: Uw God is Koning"*.

Hij wees er op hoe deze woorden handelen over het grote geheim in de liefelijke komst van de boodschappers van goede tijding en wilde naar aanleiding daarvan stilstaan:

- 1e bij de bringers,
- 2e bij de inhoud,
- 3e bij de zekerheid, van die boodschap.

Nadat hij bij elke hoofdgedachte wat nader had stilgestaan en in bijzonder gewezen had op de geheel enige Boodschapper, door Wie de rechte boodschappers zijn aangesteld en uit Wie de ware en goede boodschap alleen afkomen kan en Die Zelf tot die boodschap bekwaamt en die ook doet horen en verstaan, werd gezongen Ps. 68 : 5. Daarna werd het bevestigingsformulier door de bevestiger gelezen, waarna op de gestelde vragen het: "Ja ik, van ganser harte" zeer plechtig door Ds. van Stuyvenberg werd uitgesproken.

Na een hartelijke toespraak gericht tot de nieuwe herder en leraar van Aagtekerke, tot zijn vrouw en familie, kerkenraad en gemeente, werd deze dienst beëindigd met gebed en zegen.

Des avonds om 7 uur beklom Ds. A. van Stuyvenberg de kansel, om met zijn intredepredicatie zich nu aan zijn nieuwe gemeente te verbinden. Na het votum, zegen en Schriftlezing van Hand. 8 : 26 - einde en gebed en zingen van Psalm 122: 1 en 2, gewaagde spreker van de wonderlijke wegen des Heeren. Banden der liefde waren in Nunspeet door God gelegd en hij gevoelde zich daar thuis en het had hem smart gegeven dat er scheiding moest vallen.

Twee jaar geleden had hij gedacht in zijn ernstige ziekte te zullen sterven, doch in plaats daarvan moest hij nu zelfs nog opbreken om hier in Aagtekerke de herdersstaf op te nemen. De vereniging echter die hij verkregen had met Gods wil en weg, had hem in al zijn zwakheid gesterkt en vertroost en al zijn zwaarigheid weggenomen. Zijn hartewens was nu om de rijkdom der genade die in Christus Jezus is, ook hier te mogen verkondigen gelijk Filippus aan de Kamerling deed en waarbij hij de gemeente

ook in deze ure wilde bepalen en beschreven is in Hand 8 : 35: "En Filippus deed zijn mond open, en beginnende van diezelfde Schrift, verkondigde hem Jezus".

Naar aanleiding van zijn tekst wilde hij wijzen daarop, dat Christus gepredikt werd aan een zoekend zondaar en letten op de betekenis daarvan:

- 1e voor de gezonden prediker,
- 2e voor de zoekende Moorman,
- 3e als een rijke prediking,
- 4e in zijn zalige vrucht.

Nadat het verband der tekst in de geschiedenis van de Moorman en het wonder van Gods genade in hem verheerlijkt, op duidelijke en practikale wijze wat nader was ontvouwd, ging hij op elk der onderdelen nader in. Ds. van Stuyvenberg wees daarbij op de soevereine beweldadiging des Heeren waarin Hij in Christus Zich in al Zijn deugden verheerlijkt, niet alleen in het zaligen van gans verloren zondaren, doch ook in het gewillig onderwerpen en bekwaammaken van Zijn knechten die Hij tot Zijn dienstwerk afzondert en doet gaan en komen daar, waar Hij ze hebben wil om als middelen in Zijn hand, dienstbaar te worden gesteld.

Hoe wonderlijk was immers de weg die de Heere met Filippus ging, doch ook die Hij hield met de Kamerling om plaats te maken in zijn ziel voor de rijkdom der genade die in Christus is. Niet alleen om die te doen horen, doch ook innerlijk in de toepassing aan zijn hart te doen ervaren. Welk een dierbare, gezegende vrucht sproot uit dat Goddelijk werk Zijner genade die in Christus Jezus is dan ook niet voort.

De nieuwe herder en leraar van Aagtekerke, wenste de gemeente niet anders voor te stellen en hoopte dat door de bediening des Geestes, de rijke vrucht daarvan ook hier in de gemeente ervaren zou mogen worden.

Nadat gezongen was Psalm 87 : 4, richtte Ds. van Stuyvenberg zich allereerst tot zijn bevestigiger Ds. L. Rijksen.

Spreker hoopte in aangenaamheid samen de belangen te dienen nu ook van deze classis, die hem niet vreemd is, wjl hij indertijd toen hij in Yerseke stond, ook hier veel arbeid reeds had verricht.

Daarna richtte hij zich tot de kerkenraad met dewelke hij het welzijn der gemeente begeerde te zoeken.

Verder sprak hij de Burgemeester en Wethouders der gemeente, alsook de Burgemeester van St. Laurens op hartelijke wijze toe, om zich daarna te wenden tot de gemeente, de catechisanten, het schoolbestuur, het hoofd der school met zijn personeel, tot de Jongelingsvereniging, de zangvereniging, de koster en de organist.

Ook sprak hij een woord van dank tot de predikanten van de verschillende andere kerkformaties en tot de aanwezige predikanten van onze gemeenten, t.w. Ds. A. Verhagen, Ds. J. B. Bel, Ds. F. J. Dieleman, Ds. A. F. Honkoop, Ds. H. Rijksen voor hun tegenwoordigheid, zowel als tot de vele afgevaardigden van de verschillende gemeenten der classis en daar buiten.

Daarna richtte hij zich ook nog tot de vele vrienden niet alleen uit Yerseke, doch ook bijzonder uit Nunspeet, die in groten getale met een autobus gekomen waren om van deze plechtigheid getuige te zijn. Duidelijk bleek wel uit één en ander welk een grote plaats Ds. Stuyvenberg daar had in het hart van zeer velen.

Na al deze toespraken wendde hij zich zeer gevoelvol tot zijn geliefde vrouw, die wel zeer zwak en zo hulpbehoevend is, doch toch mocht tegenwoordig zijn en met wie hij al meer dan 35 jaar had samen mogen leven, zoveel samen ondervonden had; alsook tot zijn schoonzuster die al zoveel jaren huisgenote is, en tot zijn kinderen. De Heere

heeft, zo getuigde hij, alles wel gemaakt.

Na beëindiging en gebed werd de nieuwe leraar toegesproken door Ds. L. Rijkse namens de classis, door Ds. J. B. Bel namens de part. Synode (Z), door de Burgemeester namens B. en W. der gemeente, door Ds. Theunissen namens de Herv. Kerk, door het kerkenraadslid J. Koekoek van Nunspeet.

En ten slotte door ouderling J. Melse namens de kerkenraad en gemeente van Aagtekerke, die na een zeer hartelijke toespraak de gemeente verzocht de nieuwe leraar staande te willen toezingen Psalm 134 : 3.

Nadat alle sprekers door Ds. van Stuyvenberg waren dank gebracht voor hun goede wensen werd nog gezongen Psalm 122 : 3, waarna hij de zegen des Heeren over de gemeente uitsprak, die daarna met de vele anderen saamgekomenen blijde en goedsmoeds over al het goede wat de Heere gegeven had weer huiswaarts ging.

7. Beking Adriaan Houmes te Aagtekerke

Adriaan, geboren in 1883, was een zoon van Willem Houmes, een bekende ouderling te Westkapelle en grondlegger van de Gereformeerde Gemeente aldaar.

Adriaan is getrouwd met Maria Minderhoud en verhuisde naar Aagtekerke. Van zijn vijf kinderen is er maar één zoon Willem in leven gebleven.

Adriaan had hetzelfde karakter als zijn vader, driftig en opvliegend. Maar dit stond de Heere niet in de weg om hem op 64 jarige leeftijd nog in het hart te grijpen.

Begin oktober 1954 heeft Ds. A. van Stuijvenberg zijn intrede te Aagtekerke gedaan. Hij is de 15e december reeds gestorven.

Toen Ds. van Stuijvenberg in Aagtekerke predikant was, preekte hij over: *Philippus en de Moorman*. Dit was het middel voor Adriaan Houmes om hem te ontdekken dat hij een zwarte Moorman was.

Het was een grote verandering in zijn leven, het leek er op dat voor hem de "wereld verging", volgens zijn eigen zeggen.

Adriaan werd herinnerd aan de kist met oude boeken op zijn zolder. Ook dit getuigde tegen hem, want daar zaten de "oudvaders" van zijn vader in. Daar heeft hij de laatste jaren van zijn leven altijd in gelezen.

Er is toen ook een hoop in zijn ziel geboren, waar Huntington van zegt, dat hij meent dat "de ziel dan de linie gepasseerd is".

Later werd hij wat dieper ontdekt. In die tijd werd hij tot zijn bemoediging er door de Heere Zelf aan herinnerd, dat zijn vader vertelde, dat hij mocht geloven dat er uit zijn nageslacht nog zouden worden toegebracht, in de avond van het leven.

Hij is in Mei 1965 in zijn slaap overleden, 78 jaar oud.

Ds. A. van Stuijvenberg werd onder andere consulent te Westkapelle. Kort na zijn komst te Aagtekerke moest hij daar een preekbeurt waarnemen. Groot was de blijdschap dat 'er zo'n goede dominee' in de nabijheid kwam wonen en consulent werd op het dorp. Een heel jonge jongen - oomzegger van Adriaan – een kleinzoon van zijn broer Joh. Houmes – had er al een paar weken zich erop verheugd.

Maar helaas, vóór de kerkdienst begon, viel hij een groot gat in zijn hoofd. Hij kon beslist niet meer naar kerk. Groot was zijn teleurstelling die nog veel groter werd na het bericht van het plotselinge sterven van de predikant. De betrekking op de predikant bleef en werd later een onverbreekelijke band in het geloof. De kerk is één in haar dierbare Verbondshoofd.

Saambinder 23 december 1954

8. In memoriam Ds. A. van Stuyvenberg te Aagtekerke

Hoe ontroerend was het bericht, dat ons de vorige week Woensdagmorgen bereikte, waarin ons werd medegedeeld, dat onze zeer geliefde broeder Ds. A. van Stuyvenberg in de nacht van Dinsdag op Woensdag om half drie zo geheel onverwacht door de Heere was weggenomen en de eeuwige rust was ingegaan.

Niemand had op dit onverwacht verscheiden gerekend. Des avonds tevoren had hij nog de catechisaties gehouden en gevoelde hij zich heel goed en was na afloop daarvan op de gewone tijd ter rust gegaan. Om half drie des nachts bemerkte zijn vrouw, dat er iets gebeurde en riep hem nog, doch tevergeefs, daar hij reeds door de Heere was afgelost.

Nauwelijks twee maanden was hij in Aagtekerke, of de Heere riep Zijn getrouwe knecht al op om in te gaan in de vreugde zijns Heeren.

Wat gebeuren er de laatste tijden toch vele wonderlijke en opmerkelijke dingen, die zo duidelijk getuigen, dat de Heere tot Zijn kerk wat te zeggen heeft. Och, dat het ons in ware verootmoediging voor de Heere deed bukken onder Zijn slaande hand. Dat wij in vernedering des harten de oorzaak maar niet bij anderen, doch bij onszelf mogen zoeken. Want al zouden er helemaal geen bijzondere oorzaken zijn, dan nog zijn er altijd redenen genoeg bij ons, dat de Heere met ons twist. Want och, wie zijn wij en wie behoren wij te zijn.

Werd in het begin van het jaar *Ds. W. de Wit* in de kracht van zijn leven weggenomen, terwijl hij nog slechts vijf en een halve maand in Leiden was, daarna, na enkele maanden van ernstige ziekte, werd *Ds. J. van den Berg* ons ontnomen, en nu moest de gemeente te Aagtekerke, die zó verblijd was door de komst van Ds. van Stuyvenberg, na slechts twee maanden hem als herder en leraar gehad te hebben, hem weer afstaan, wyl, hoewel hij nog slechts 60 jaar oud was, de Heere sprak: "Het is genoeg".

Opmerkelijk was het, dat hij de laatste tijd zo welgemoed was en zo kennelijk de gunst Gods, ook in zijn arbeid in Aagtekerke, mocht ervaren. Hoe gaarne hij in Nunspeet had willen blijven en de Heere daarom heeft gesmeekt, hij was door Hem er voor ingewonnen om Nunspeet te verlaten en het beroep naar Aagtekerke aan te nemen, daar het Goddelijk woord tot hem klonk: "*Spreek Mij niet meer van deze zaak*".

Hoe komt toch in deze weg weer uit wat de dichter uitriep: "O God, Uw weg is in het heiligdom; wie is een groot God gelijk God?" Onder Israël mocht en kon niemand daarin komen. In dat heiligdom was het duister, want de Heere had gezegd, dat Hij in de donkerheid wonen zou. Alleen de hogepriester ging eenmaal per jaar daarin, echter niet zonder bloed.

Hoe noodzakelijk is het ons, om te midden van alle smart en droefenis vergund te worden onze nood recht te leren klagen aan de voeten van de meerdere Hogepriester, Die niet met het bloed van stieren en bokken, doch met Zijn eigen bloed eenmaal is ingegaan, een eeuwige gerechtigheid aanbrengeende.

Hij is het toch. Die troosten kan, beter dan een moeder kan troosten. En Hij is het Die de raadselen oplost, de heilgeheimen Gods openbaart en verklaart, en in alle nood en smart kan te hulp komen, daar Hij in alles is verzocht geworden, doch zonder zonde. Dat wij het dan in onze nood van Hem verwachten en ia alles bij Hem leren schuilen.

Hij is het, Die toch doet ervaren, dat, wie ons ook wordt ontnomen. Hij met Zijn kerk

zal blijven, vervullende Zijn eigen woord: "Ziet, Ik ben met ulieden al de dagen, tot de voleinding der wereld. Amen".

Dit neemt echter niet weg, dat wij in de weg der middelen elkander zo node kunnen missen. Daarbij, hoe was onze geliefde broeder een zoon der vertroosting en als Johannes, "de apostel der liefde, een dienstknecht des Heeren, die met al de liefde van Zijn hart het welzijn van de gemeente steeds zocht te behartigen. Hoe bemoedigend en onderwijzend kon hij voor de ware bekommerde zielen zijn, zowel in zijn prediking als in de onderlinge gesprekken.

En hoe was hij anderzijds zeer ernstig in zijn vermaningen tot de onbekeerden.

Zijn stem zal hier nu niet meer worden gehoord, wijl hij nu met de schare der verlost en in stoorloze vreugde Zijn stem zal mogen verheffen tot de eer en verheerlijking Desgenen, Die op de troon zit. Verlost van alle druk en smart en vijanden, ja van zichzelf, zal hij nu in de zalige gemeenschap van zijn Goël en Losser in heerlijkheid eeuwig pralen.

Ds. A. van Stuyvenberg diende de gemeente te Benthuizen van Augustus 1936 tot Maart 1940, die van Yerseke van Maart 1940 tot September 1948, die te Nunspeet van September 1948 tot September 1954, om, na in Aagtekerke op 7 October j.l. bevestigd te zijn en intrede gedaan te hebben, op 14 December j.l. te worden afgelost.

Het is onze innige hartewens, dat de Heere de diep bedroefde weduwe en kinderen, alsook de schoonzuster, die zoveel jaren in huis was, en de verdere familie, sterke in dit smartelijke verlies. De Heere vervulle in hen, dat Hij een Man der weduwen en een Vader der wezen wil zijn, het goed kan maken met datgene, wat Hij wil. Hij neme genadiglijk de ledige plaats met Zichzelf in.

Ook moge het de kerkenraad en de gemeente van Aagtekerke gegeven worden Gode te mogen zwijgen in deze diepe en smartvolle weg. Hij make het wel in al de smartelijke omstandigheden door Zijn gezegende in- en overkomst.

Saambinder 23 december 1954

9. Begrafenis Ds. A. van Stuyvenberg

Onder zeer grote belangstelling is op Maandag 20 Dec. het stoffelijk overschot van Ds. A. van Stuyvenberg ten grave gedragen. Vooraf werd een samenkomst gehouden in het kerkgebouw der Gereformeerde Gemeente te Waardenburg, de geboorteplaats van de overledene, waar hij ook begraven is.

Nadat het kerkgebouw geheel vol was en zeer velen zich met een staanplaats moesten tevreden stellen, opende Ds. Verhagen, als oudste der predikanten, dit samenzijn met het laten zingen van Psalm 89 : 19 en 8.

Daarna las hij Deut. 34 : 1-8 en ging voor in gebed.

In zijn toespraak wees *Ds. Verhagen* er op, hoe Ds. van Stuyvenberg geheel onverwachts door de Meester is afgelost van zijn post. Hij heeft de herdersstaf mogen nederleggen en is als schaap gebracht bij de kudde, die niemand tellen kan.

Ds. Verhagen wees enerzijds op de zaligheid, die de geliefde overledene thans heeft mogen verkrijgen, en waar wij met jaloersheid op mogen zien, maar anderzijds ook op de zware slag, die ons in dit sterven getroffen heeft.

Allereerst is het verlies immers zo groot voor zijn weduwe en kinderen, tot wie Ds. Verhagen woorden van troost sprak, terwijl hij zich ook richtte tot de schoonzuster, die zoveel jaren met Ds. en Mevr. van Stuyvenberg heeft samengewoond.

Maar ook trof een zware slag de gemeente van Aagtekerke, die haar leraar maar zo kort mocht bezitten.

Vervolgens sprak Ds. Verhagen enige woorden n.a.v. het sterven van Mozes. Mozes mocht vóór zijn sterven het beloofde land nog zien, waarin de Heere Israël zou binnenleiden. Hier sprak Gods eeuwige trouw, die ondanks alle ongerechtigheden van 's mensen zijde Zijn beloften vervult.

Op die berg, waar Mozes stond als een arm zondaar in zichzelf, stierf hij ook, Volgens sommige verklaarders, "aan de mond des Heeren". De Heere begroef Mozes Zelf opdat de mensen geen afgoderij met hem zouden bedrijven.

Spreker stond er bij stil dat, als er een grafsteen op Mozes' graf moest gesteld worden, er alleen op zou behoeven te staan: "*De knecht des Heeren*".

Dit grafschrift zou ook op het graf van Ds. van Stuyvenberg gesteld kunnen worden. Dit houdt immers alles in. Nu heeft hij zijn dienstwerk mogen beëindigen, zijn strijd is vervuld en hij mocht de rust des Heeren ingaan.

Spreker wees er op, hoe Ds. van Stuyvenberg gemist zal worden in de kring der predikanten, waar hij daarin zulk een grote plaats innam. In onderscheidene commissies had hij zitting, o.a. in de commissie van het Kinderhuis, waarvan de oprichting wel zijn levenswerk genoemd mag worden.

Met een ernstvol toepasselijk woord besloot Ds. Verhagen zijn toespraak waarna hij de wens uitsprak, dat de Heere Zijn Woord mocht bevestigen: "Ik zal dragen en Ik zal redden".

Onder het zingen van Psalm 84 : 6 beklom *Ds. L. Rijksen* de preekstoel.

Hij wees er op, hoe Gods Woord zo waar blijkt: "O God, Uw weg is in het heiligdom".

Ds. Rijksen verklaarde, dat het hem getroffen had, dat Ds. Verhagen Deut. 34 had voorgelezen, het sterven van Mozes. Immers Mozes smeekte de Heere of hij toch het volk in Kanaän zou mogen binnenleiden, maar de Heere sneed dit af met de woorden:

"Spreek Mij niet meer van deze zaak". En deze zelfde woorden sprak de Heere tot Ds. van Stuyvenberg toen hij de Heere vroeg of hij toch in Nunspeet zou mogen blijven en niet naar Aagtekerke zou behoeven te gaan.

Mozes wilde nog voort. "Zijn oog was niet donker geworden en zijn kracht was niet vergaan". Hij wenste nog langer het volk te leiden. Maar het was Gods wil niet. En zo heeft ook nu de Heere gesproken: "Het is genoeg"!

En werd Ds. van Stuyvenberg afgelost van zijn post.

Op de laatste Zondagmorgen had hij als tekst: "Uw ogen zullen de Koning zien in Zijn schoonheid". Dat mag hij thans volmaakt ervaren, ja die Koning is ook het Lam, dat zal leiden tot de levende fonteinen der wateren.

Veel smart heeft de overledene geleden, ook over de nood der kerk, maar nu zal de Heere alle tranen van zijn aangezicht afwissen.

Ook Ds. Rijksen richtte zich tot de weduwe, kinderen, schoonzuster en verdere familie, alsook tot de gemeente van Aagtekerke.

Gezongen werd nog het 2e vers van Psalm 68.

Terwijl allen op hun plaats bleven zitten, gingen de familie met de predikanten naar het ouderlijk huis van Ds. van Stuyvenberg, waar de kist uitgedragen werd. Achter de volgauto's sloten zich later een onafzienbare schare van belangstellenden uit de kerk met nog vele anderen aan.

Op het graf werd allereerst het woord gevoerd door **Ds. Ligtenberg**.

Hij bepaalde de aanwezigen er bij, hoe we van Samuel lezen: "**En hij stierf**".

Samuel werd begraven in zijn geboorteplaats, evenals Ds. van Stuyvenberg. Alle mensen hebben twee dingen gemeen, n.l. geboorte en sterven. Niemand leeft op aarde, die niet sterft. De dood is door de zonde in de wereld gekomen. En toch is er tweërlei soort mensen, kinderen der wereld en kinderen Gods. En voor de laatsten is de prikkel des doods weggenomen. Tot deze behoorde ook Ds. van Stuyvenberg. Hij is door God opgezocht en door de Geest bearbeid. Ds. van Stuyvenberg was geëerd en bemind en dat is een weldaad, maar een grotere weldaad is, als we ook van God bemind zijn. Nu mag hij daar zijn, waar rusten de vermoeiden van kracht, verlost van een lichaam der zonden en des doods.

In een ernstvol woord wenste Ds. Ligtenberg de kinderen toe, het door genade te mogen getuigen: "De God mijner vaders is mij ontmoet".

Ouderling J. Melse van Aagtekerke stond er vervolgens bij stil, **dat er een groot vorst in Israël is gevallen**, maar dat hij is gevallen in de armen van de Heere Jezus. Ouderling Melse wees er op, dat ook de slag voor de gemeente zo zwaar is, waar Ds. van Stuyvenberg zich nog maar zo kort tevoren aan de gemeente had verbonden, maar hij nu reeds zulk een grote plaats in de harten innam. Nochtans wees ouderling Melse er op dat de Heere kastijdt uit liefde en dat Hij nooit plaagt uit lust tot plagen.

Ook de **burgemeester van Aagtekerke** wees in zijn toespraak op de blijdschap, die er geheerst had in heel de burgerlijke gemeente, toen Ds. van Stuyvenberg het beroep had aangenomen en de droefheid, die thans aller deel is.

Ds. M. Blok wees op een woord van Hem, *Die de Weg, de Waarheid en het Leven is*. Deze zeide: "**Onze vriend Lazarus slaapt**".

Lazarus was een uitverkoren vriend. Hij was van een vijand een vriend gemaakt. Zulk een vriend was ook Ds. van Stuyvenberg. Hij slaapt. Straks wordt hij opgewekt want de dood spreekt niet het laatste woord. Ds. Blok riep de aanwezigen toe: "Sta op gij

die slaapt, sta op uit de doden".

Tenslotte sprak dhr. *T. van Stuyvenberg*, de zoon van de overleden predikant, een woord van dank, waarin hij ook stil stond bij de zware slag die hun familie getroffen heeft.

Uit alle oorden van het land merkten we belangstellenden op, in het bijzonder uit de gemeenten waar Ds. van Stuyvenberg gediend heeft, n.l. Benthuisen, Yerseke, Nunspeet en Aagtekerke. Van deze laatste gemeente was de voltallige kerkenraad aanwezig.

Van de predikanten merkten we op. Ds. A. Verhagen, Ds. Ligtenberg, Ds. L. Rijksen, Ds. Bel, Ds. Blok, Ds. de Gier, Ds. van Dam, Ds. Dieleman, Ds. van Gilst, Ds. Hage, Ds. A. Honkoop, Ds. Cabaret, Ds. H. Rijksen en de studenten van de Theologische school, terwijl ook Ds. R. Kok aanwezig was.

De vorige week Vrijdagavond 17 December was reeds een bijzondere dienst gehouden te **Aagtekerke** in het kerkgebouw in verband met het overlijden van Ds. van Stuyvenberg. Ook hiervoor was zeer grote belangstelling geweest, niet alleen uit de gemeente Aagtekerke zelf doch ook uit andere gemeenten van Walcheren en geheel Zeeland.

In deze dienst, die geleid werd door *Ds. L. Rijksen* als consulent, sprak ook Ds. Dieleman namens de gemeente Yerseke, waar de overledene ook zoveel jaren met grote zegen had gearbeid. Verder werd toen door ouderling Melse in Aagtekerke eveneens een kort woord gesproken.

MEDEDELINGEN UIT DE SAAMBINDER

Saambinder 11 augustus 1938

10. Herdenking Ds. Ledeboer.

Voor een grote schare, welke het ruime kerkgebouw der Geref. Gemeente te Benthuisen nauwelijks kon bevatten, werd de 29en Juli j.l. het feit herdacht, dat ds. Ledeboer honderd jaar geleden, zijn intrede in de Ned. Herv. Kerk te Benthuisen deed.

Bij die gelegenheid spraken de pastor loci, ds. Lamain en ds. Kersten.

Ds. A. van Stuijvenberg bepaalde zijn gehoor bij de woorden, die ds. Ledeboer bij de aanvaarding van zijn ambt op 29 Juli 1938 tot tekst gekozen had, Ps. 121: "*Mijn hulp is van de Heere, Die hemel en aarde gemaakt heeft*".

Ds. van Stuijvenberg stond in het kort bij het leven van ds. Ledeboer stil. Geboren te Rotterdam 30 September 1808, ontving deze gymnasiaal onderwijs te Rotterdam en studeerde hij theologie te Leiden. Reeds vroeg had hij indrukken van dood en eeuwigheid en kon hij zich in de gezelschappen van de jolige studenten niet thuis gevoelen, maar evenmin onder die studenten, die zich schaarden om het Réveil.

In 1832 kandidaat geworden, woonde hij nog 4 jaar bij zijn ouders, om in 1838 het beroep naar Benthuisen aan te nemen en na bevestigd te zijn (door zijn neef dr. P. H. Hugenholtz, deed hij aldaar de 29sten Juli zijn intrede.

Spoedig bleek dat hij het met de besturen niet vinden kon. Hij verzette zich tegen het zingen van Gezangen, wierp het gezangenboek van de kansel om het later te begraven. Dit leidde er toe dat ds. Ledeboer tenslotte uit de kerk geworpen werd. Eigen gemeenten werden noodgedwongen gesticht, waarin hij Gods Woord bracht en de sacramenten bediende. Zelfs boven zijn krachten heeft hij gearbeid.

Veroordeeld tot hoge geldboeten, die ds. Ledeboer weigerde te betalen, werd hij gevangenzet te Leiden, waar vrienden van heinde en verre hem kwamen bezoeken en waar de Heere Zijn ziel lieflijk omhelsde, zodat hij van die gevangenschap vrijmoedig getuigen mocht.

In het besef van zijn diepe afhankelijkheid heeft ds. Ledeboer zijn weg mogen bewandelen.

Hij gevoelde na een veelbewogen leven zijn einde naderen.

In Leersum heeft ds. Ledeboer de gemeente teruggeroepen nadat hij de zegen reeds had uitgesproken, zeggende dat hij hen niet meer , zien zou. *Vaartwel*, zo riep hij de gemeente voor het laatst toe.

Kort daarop kreeg hij een hevige bloedspuwing, waarvan hij niet meer genezen is.

Op zijn ziekbed heeft hij met vrienden en vriendinnen de Psalmen 13, 118 en 25 gezongen, waarna hij in volle ruimte de eeuwige heerlijkheid is ingegaan om het loon te ontvangen dat voor een getrouw dienstknecht is weggelegd.

Na het zingen van Ps. 25 : 7 betrad **ds. Lamain** de kansel, zijn gehoor bepalend bij Hebr. 13 : 7: *Gedenkt uwer voorgangeren, die u het Woord Gods gesproken hebbenden volgt hun geloof na, aanschouwende de uitkomst van hun wandeling*".

Het is, zo ging ds. Lamain voort, thans 100 jaar geleden dat ds. Ledeboer zijn intrede deed in de gemeente te Benthuisen. Spreker zegt dat het niet zijn voornemen is de mens te verheerlijken. God alleen komt alle dankzegging en aanbidding toe. Het doel van dit samenzijn is een ootmoedig erkennen van de rijke genade Gods verheerlijkt in

de persoon van ds. Ledeboer. De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening zijn. Spreker bepaalde dan zijn gehoor bij Hebr. 13 : 7: *Gedenkt uwer voorgangeren*", enz. Paulus vermaant tot het gedenken der voorgangeren, die van God gesteld waren om de weg des levens te ontdekken en aan te wijzen, maar ook om de zondaar te overreden van de noodzakelijkheid en profijtelijkheid dien weg persoonlijk te kennen. Voorts om degenen wier voeten op de weg waren gezet, te besturen en te leiden.

Paulus spreekt ook van het navolgen van hun geloof. Niet alleen van het geloof dat zij hebben, doch inzonderheid van de genade des geloofs in hun verheerlijkt. Zij zullen niet bedrogen uitkomen doch eenmaal ontvangen het Joon der rechtvaardigen.

De Apostel wekt op tot gedenken, tot navolgen, tot aanschouwen.

Vervolgens stond spreker nader bij de persoon van ds. Ledeboer stil en bracht enige sprekende voorvallen uit diens leven bij, waarna hij sloot met een ernstig woord van vermaan tot de onbekeerden en van bemoediging tot Gods bedrukte kerk.

Ds. Kersten bepaalde als laatste spreker de onvermoeid luisterende schare bij de geschiedenis der "Ledeboeriaansche gemeenten". Hij deed dit op dringend verzoek van ds. van Stuijvenberg en aan de hand van Hooglied 6:9: *"Een enige is Mijn duive"*.

Ds. Kersten wees op de eenheid der kerke Gods. Zij is één in de verkiezing des Vaders; één in de koping met Christus" bloed; één in de bediening des Heiligen Geestes en zij zal eens in eeuwige heerlijkheid één zijn zingende 't lied van het Lam dat haar Gode gekocht heeft.

Die eenheid nu moet de kerk ook in haar zichtbare gestalte openbaren. Helaas, Neêrlands kerk krenkt die eenheid op aller-droevigste wijze. In de kerk is een scheur gescheurd. Dat is gevolg van haar verlaten van Gods Woord en van de zuivere leer der Waarheid. En die schuld der kerk is ook onze schuld. Och, kwamen wij allen eens recht in de schuld voor God. Maar ook is waar, dat de vijandige besturen der Hervormde Kerk hen uitwierpen, die in die ontzettende dagen nog de Waarheid predikten. Deze leeraars werden niet geduld. Zij zijn uitgeworpen.

Menig Hervormde zegt: "Gij had in de kerk moeten blijven", maar wij zijn er uit geworpen. Wij wensden één kerk, de Hervormde Kerk, doch machtige besturen hebben in gruwelijk onrecht Ledeboer uitgeworpen. Hij werd op straat gezet. Mocht hij toen zwijgen? Mocht hij zwijgen, waar God hem tot de bediening van Zijn Woord geroepen had? Neen, en nog eens neen! Zoo ontstonden de gemeenten, die Ledeboer noodgedwongen formeerde. Noodgedwongen, want hij heeft de scheiding nooit begeerd.

Naast die gemeenten leefden de "Kerken onder 't Kruis", die niet tot vrijheidsaanvragen hadden kunnen besluiten en liever het kruis en de verdrukking droegen. Helaas de meeste dezer gemeenten verloochenden haar beginsel door met de Afscheidenen te verenigen in 1869 onder de naam van Christelijk Gereformeerde Kerk.

Enkele echter bleven staan. Zoo de gemeenten te Enkhuizen, te Lisse en te Tricht. Die gemeenten groeiden; meerdere voegden zich bij haar. Dezelfde beginselen leefden er als in de gemeenten-Ledeboer. Toch stonden zij los en vreemd van elkander. Er kwam echter omkeer. Ds. Roelofsen, ds. van Oordt en spreker traden in de gemeenten van Ledeboer op.

Beide eerste predikanten namen een beroep er heen aan, nadat ds. Kersten tevoren voor een beroep naar Goes had bedankt. In 1905 werd een poging tot vereniging beproefd, doch deze had niet het gewenste gevolg.

In 1907 echter kwam de vereniging tot stand en er heerst eenheid. De gemeenten

wassen en in haar midden is rust en vrede.

Met de bede dat de Heere de gemeenten beware bij de oude beproefde Waarheid en dat het Hem behage die Waarheid aan de harten van velen te zegenen en daarop Neêrlands kerk te bouwen tot genezing harer breuk, besloot ds. Kersten zijn toespraak en werd het stichtelijk en aangenaam samenzijn besloten.

11. NOTULEN
van de vergadering der Classis Barneveld, 3 december 1953
 voorzitter Ds. A. Van Stuijvenberg

NOTULEN

van de vergadering der Classis Barneveld van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland, gehouden te Barneveld op 29 October 1953.

Opening.

Ds van Stuyvenberg opende namens de roepende kerk van Harderwijk de vergadering. Hij laat zingen Psalm 25 : 2 en leest Psalm 2 en gaat voor in gebed.

Naar aanleiding van het gelezen Woord spreekt de tijdelijke voorzitter de vergadering toe en heet hen welkom. Hij spreekt uitvoerig over de ernst der tijden en hetgeen er kerkelijk plaats grijpt. Hij vermaande om aan de Schrift en de leer der zaligheid door genade vast te houden. En de Goddelijke ordinantiën lief te hebben in de weg van gehoorzaamheid en onderworpenheid. Dat wij elkander tot een hand en een voet mochten zijn en ook vandaag recht en liefde onderling te betrachten.

Hiermede was de vergadering geopend.

Lastbrieven.

De lastbrieven werden nagezien. De afgevaardigden waren tegenwoordig; aan enkele diakenen werd keurstem verleend. Moderamen. Ds A. van Stuyvenberg werd praeses, B. Roest, scriba. Ds Heerschap en A. Schreuder, assessoren.

Notulen.

De notulen werden gelezen en vastgesteld.

Rapporten en ingekomen stukken.

Ds Heerschap bracht als consulent van de uitgetreden gemeenten Veenendaal en Elst rapport uit dat zij zich niet wilden onderwerpen aan de Synodale uitspraken. Bij de scriba is ingekomen voor de classis een schrijven van de gemeente Elst, dat zij in zijn geheel zijn uitgetreden. Ook is er van de gemeente Veenendaal een zelfde mededeling. Verslag wordt uitgebracht door Ds Heerschap en de kerkenraad van Barneveld omtrent Ede. (Zie art. 5 vorige notulen). Ede is in zijn geheel op sommige lidmaten na uitgetreden zonder kennisgeving. Er bestaat daar nu geen gemeente meer. De enkele lidmaten die getrouw wensen te blijven zullen onder de herderlijke zorg van Wageningen gebracht worden. Hiermede vervallen ook alle lopende kwesties die in de gemeente aldaar te verhandelen waren.

Ook Rhenen gaf bij monde van haar consulent verslag omtrent een gedeelte dat is uitgetreden, ook zonder kennisgeving. Nu is de schoolkwestie voorlopig vervallen, omdat het onmogelijk is, thans tot het stichten van een school te komen. (Zie ook vorige notulen, art. 5).

Ook heeft de gemeente Harderwijk een schrijven aan de classis gericht dat zij uitgetreden is. Ook is hier de consulent geheel in gepasseerd. De scriba wordt opgedragen aan hen een schrijven te richten van de regeling der onkosten.

Eén der afgevaardigden vroeg of het niet goed was de uitgetreden gemeenten naar de oorzaak te vragen? enz.

Er werd opgemerkt dat niet alleen de consulent van Veenendaal en Elst alreeds verslag daarvan gegeven had, maar dat er genoegzame kennis is genomen omtrent de onwettige oorzaken van de uittreding.

Ook worden de kerkenraden ernstig op het hart gebonden over hun gemeente te waken en een vaste leiding te geven, opdat er geen onkerkrechterlijke wegen zullen bewandeld worden.

Nu waren er geen punten ter verhandeling op de agenda, daarom kon na de nuttiging der maaltijd tot de rondvraag overgegaan worden.

Rondvraag.

De kerkenraad van Barneveld werd onverwachts verrast, daar er bericht binnen kwam, dat Ds van Dam het beroep naar Barneveld had aangenomen. Dit werd tot grote blijdschap aan de voorzitter en de Classis medegedeeld.

Een gemeente heeft een echtpaar onder de eerste trap van censuur moeten brengen. Dit echtpaar meent ten onrechte gecensureerd te zijn en heeft zich op de Classis beroepen. De kerkenraad heeft dit toegestaan. Dit echtpaar krijgt nu gelegenheid hun zaken mede te delen, alsook de kerkenraad.

De Classis, alles gehoord hebbende, moet de kerkenraad in het gelijk stellen en de gecensureerde in hun ongelijk, wat zij ten dele erkennen. Deze zaak wordt weer teruggegeven aan de kerkenraad van die gemeente, om te trachten naar recht in liefde deze zaak af te wikkelen, waar de partijen genoeg mee nemen.

Elspeet brengt de bezwaren van getroffen veehouders naar voren, in verband met de inenting van vee tegen mond- en klauwzeer en haar gevolgen. De zaak is zeer ernstig en is reeds meermalen door de Classis en Deputaten bij de Hoge Overheid behandeld. Vele afgevaardigden brengen de ernstige toestand van de bezwaarde landbouwers naar voren.

De Classis komt tot een algemeen voorstel om nogmaals de Deputaten bij de Hoge Overheid en Ds Zandt te verzoeken om bij de minister van Landbouw audiëntie aan te vragen om met hem te spreken over deze hachelijke toestand.

De broeders J. van de Hardenberg, Mulder, Gerritsen en J. v. d. Veen worden aangewezen om mede te gaan naar de minister. De scriba krijgt last dit met burgemeester Kodde, de scriba der Deputaten bij de Hoge Overheid, te overleggen.

Verrekening onkosten.

Nunspeet wordt aangewezen als roepende kerk. D.V. op 25 Februari 1954 zal de Classis te Barneveld gehouden worden.

Sluiting.

De praeses laat, na een vermanend woord, zingen Psalm 84 : 3 en sluit de vergadering met dankgebed.

Ds A. VAN STUIJVENBERG, praeses

Toelichting

Dominee Stuijvenberg was bevriend met de dominee Kok. Dat gaf ergernis bij (felle) tegenstanders van dominee Kok. Tijdens een synode in 1950 werd de zaak van dominee Kok behandeld. Er werden over en weer scherpe opmerkingen gedaan. Ongetwijfeld is dat voor ds. van Stuijvenberg erg pijnlijk geweest. Ds. Van Stuijvenberg liet ds. Kok noodgedwongen vallen vanwege zijn dwalende opmerkingen. Volgens ds. Van de Woestijne ging ds. Van Stuijvenberg veel te ver in zijn tolerantie. Hij waarschuwde hem dringend.

Ds. Van Stuijvenberg had een oprechte Evangelische leer en ligging: *door de wet aan de wet sterven om het leven in en uit Christus te mogen vinden en beoefenen.*

Ds. Kok vertolkte wel deze zaken maar had veel minder diepgaand geestelijk leven – volgens geofende volk van God - en daarbij gebruikte hij vreemde en onschriftuurlijke uitdrukking. Hij kante zich ook scherp tegen ds. Kersten en zette zich regelmatig af tegen degenen die het niet met hem eens waren. Zelfs de studenten op de Theologische school probeerde hij voor zijn standpunt in te winnen. Ds. Kok gebruikte de preken van Engelse schrijvers, voornamelijk van de Erskine's, Gray en

Boston. Doordat citaten uit deze preken misbruikt werden, kregen deze van God geleerde predikanten een nare klank bij sommigen in de gemeenten; wat nog lang nawerkte. Dit was bijzonder droevig.

Wellicht mede hierdoor dat dr. Steenblok zich ook negatief uitliet tegen deze Godvruchtige schrijvers. Niet wat hun Godsvrucht betrof, maar hij was tegen hun Evangelische zienswijze over de uitwendige roeping. Zijn systeem was veelmeer op de Wet gericht.

12. MEDITATIE, geplaatst 6 juni 1996

De ware kennis van de enige Zaligmaker

"Niemand kan zeggen Jezus de Heere te zijn, dan door de Heilige Geest".

1 Corinthe 12 : 3b.

De Heilige Geest is Degene Die plaats maakt voor de bediening van Christus, niet alleen bij de aanvang, maar ook bij de voortgang. Hij leert ons, dat Christus ons van de Vader gegeven is tot wijsheid, tot rechtvaardigheid, tot heiligmaking en tot volkomen verlossing. De Heilige Geest is zulk een dierbare Persoon, dat het met een mensenmond nooit te zeggen is wat in Hem gevonden wordt. Hij maakt Christus bekend en brengt Gods kinderen tot erkenning van Hem als enige Zaligmaker. Maar weet wel, de Heilige Geest is niet minder dan de Vader en de Zoon. De Vader is de bewegende Oorzaak, de Zoon is de verdienende Oorzaak, de Heilige Geest is de werkende Oorzaak van de zaligheid van Gods volk. Van nature is er geen erkenning van Christus als de Zaligmaker, want dan hebben wij Hem niet nodig. Wij hebben veel liever de wereld, de zonde en de ongerechtigheid, ook al komen wij onder de bediening van Gods Woord. Wij zijn in ons verbondshoofd Adam zo ongelukkig geworden, dat wij alles liever hebben dan Jezus. In de grond van de zaak zijn wij vijanden van Hem. Hebt ge 't niet gevonden, volk van God, dat gij vijanden waart van Christus? Waar werd u Christus dierbaar? Immers daar, waar u moest ondergaan. Daar, waar voor u geen weg meer was, daar werd Hij voor u de Weg, de Waarheid en het Leven. Toen u ontdekt werd aan uzelf, toen u mocht zien dat u niet anders was dan leugen, zonde en ongerechtigheid, toen u voor God niet kon bestaan, toen was het, dat Christus u dierbaar werd.

Niemand kan zeggen Jezus de Heere te zijn, dan door de Heilige Geest.

De Heilige Geest maakt ons Christus bekend. Laten we goed onderzoeken hoe het met ons staat. Duizenden worden door hun schuld achtervolgd en daarom grijpen zij naar Jezus, gelijk Joab eens greep naar de hoornen van het altaar, maar het mocht niet baten. Wij moeten onszelf altijd onderzoeken. Dan mag ik toch wel een vraag stellen. Ik wil niet vragen: "Kent u de dierbare Heilige Geest in Zijn Persoon? Kent u Hem in Zijn verzegelende kracht?"

Maar ik mag toch zéker vragen: "Kent u de dierbare Heilige Geest in Zijn werkingen? En heeft Hij zó gewerkt, dat u steeds minder werd; dat u gezien hebt dat in u de dood is, maar dat in Christus het leven is? "

Dat volk ontvangt dus een geopenbaarde Jezus. Geen Jezus van vijf letters. Die maar gegrepen wordt, zonder dat wij ons ooit bekommeren over onze eeuwige staat. Nee, Hij wordt bekend gemaakt door de Heilige Geest. Niemand kan zeggen Jezus de Heere te zijn, dan door de Heilige Geest. Werde dat ook in onze harten gewerkt? Dan werden onze harten ontbloot en ontgrond. Dan leerden wij steeds meer zien, dat het bij ons niet is. Dan werd het evangelie ons dierbaar. O, dan hebben wij Hem wel in het evangelie mogen beluisteren. Dat zijn zulke zalige gangen voor degenen, die niet buiten Hem kunnen leven. Dan is het hun niet te doen om hemel of hel. Het is hun om Gods gemeenschap te doen.

Volk des Heeren, dat kan alleen door de dierbare Christus, Die de middelmuur des afscheidsels gebroken heeft. Hij is de Ladder Jakobs, Die reikt van de aarde tot de hemel.

Hebt u ooit enige beminnelijkheid in Hem gezien? Of is er geen gedaante of heerlijkheid in Hem, dat gij Hem zoudt begeerd hebben? Laten wij eerlijk zijn

tegenover onszelf Zijn er enige toegenegenheden tot Zijn Persoon? Hebt u Hem gezien als een dienende Jezus? O, een ogenblik Hem te aanschouwen als een dienende Jezus, doet het hart van dat volk geheel verbreken; dat doet de hoop herleven. Dan zingt de Kerk: Niemand kan zeggen Jezus de Heere te zijn, dan door de Heilige Geest. Die dierbare Persoon openbaart ons Christus.

Het is reeds een voorrecht wanneer wij als een missende ziel Jezus lief mogen hebben. Er zijn onderscheiden standen in het leven van Gods volk. Hebben wij nu Jezus lief, die wij missen, dan zijn er zeker uitgangen tot die dierbare Persoon.

Zeker, er zijn anderen die weten in Wie zij geloofd hebben; die mogen weten dat Hij hun Zaligmaker is. Er is een missend volk en er is een "bezittend" volk. Maar u moet goed begrijpen, dat wij van nature allen missers zijn. Wij zijn allen missers, zonder gerechtigheid in Hem. En van hen, die in Christus ingeplant zijn, getuigt de Heere: "Zonder Mij kunt gij niets doen".

Ook het "bezittend" volk is ellendig in zichzelf en moet leven uit de hand des Heeren. Maar zie, zij zijn meer in hun staat bevestigd, omdat de Heilige Geest Christus steeds meer aan hen geopenbaard heeft als hun Borg en Goël, als hun Zaligmaker. Maar ook het "bezittend" volk moet uit de hand des Heeren leven. O, dat wij Hem toch meer en meer mochten leren kennen!

Jezus Christus is de grote Overwinnaar over hel, dood en graf! Ik wens u toe, dat ge allen tezamen Hem moogt leren kennen. Al was het maar in de begeerte, door de werking van de Heilige Geest. Want daar ben ik zeker van dat Hij, Die het goede werk begonnen is, dat ook zal volvoeren.

O bedrukte Sionieten, door onweder voortgedrevenen en zo vaak ongetroosten, de Heere zal op Zijn tijd uw stenen gans sierlijk leggen. Hij zal Zijn werk volvoeren. Geef Hem uw hart. Niet half, maar geheel en al. O, vraagt toch die dierbare Geest: "Lieve Heilige Geest, wilt U mij doen gaan in die vaste paden en wegen, en leert U mij Christus kennen en erkennen als de enige Zaligmaker".

Wat zijn wij ongelukkig wanneer wij Hem niet erkennen als de enige Zaligmaker en wat zijn we gelukkig, als we niet buiten Hem kunnen leven! Want dan zijn we toch van dood levend gemaakt. Dan zijn onze schatkamers ontledigd, meer en meer, opdat Christus in ons een gestalte zou verkrijgen; opdat wij zouden leven door het waarachtig geloof in Hem en Hem als onze Zaligmaker erkennen. Dan hebben wij hier reeds een gelukkig leven. Dan mag de weg die wij bewandelen diep zijn, maar dan zullen wij ook de ondersteuning des Heeren ondervinden. De Zaligmaker heeft de diepste weg voor Gods Kerk betreden, opdat zij in de diepte niet zou omkomen.

O volk des Heeren, al zoudt ge arm zijn aan het goede der wereld, al zoudt ge niets hebben voor dit tijdelijke leven, de Schoonste van alle mensenkinderen, die dierbare Bruidegom is toch het leven van Zijn Kerk en uit Hem is toch ook ons leven. Want de Heilige Geest maakt plaats voor de bediening van Christus, opdat Hij bij de voortduur in ons wone en Zijn bediening heerlijk make. Opdat Hij als Profeet ons zou leren, als Priester voor ons zou bidden en als Koning over ons de scepter zou zwaaien en ons regeren.

Ik zie Gods Kerk: Het is een biddend en zuchtend volk. Maar de Heere zegt tot hen: "Ik weet waar gij woont, namelijk daar de troon des satans is. Maar de poorten der hel zullen Mijn gemeente niet overweldigen".

Christus is hun blijdschap en vrolijkheid. Hij maakt Zijn bediening groot en wil hen horen. Paulus zei: "Het leven is mij Christus en het sterven is mij gewin".

De Heere zegene ons met Zijn zegeningen. Hij bediene ons uit Zijn heiligdom. Hij schenke ons bij de aanvang en voortgang de bearbeiding van de Heilige Geest. Hij moge ons leiden, opdat we mogen komen tot de Fontein der hoven, de Put der levende

wateren, om uit Hem bediend, door Hem gewassen, gereinigd en geheiligd te worden. Ja, om eenmaal de Vader te worden voorgesteld als een reine maagd zonder vlek of rimpel.

O volk, als wij hier door de Heilige Geest zijn geleid en bekend gemaakt werden dat Jezus de Heere is, dan zullen wij daar Boven geen vreemde Jezus ontmoeten. O, dat zal wat zijn als we mogen ingaan in de vreugde onzes Heeren! Dan mogen wij hier duizendmaal getwijfeld hebben, maar: De zaligheid ligt vast. Het is een onverwelkelijke en onverderfelijke erfenis, die in de hemel wordt bewaard. Daar mogen wij aan deze zijde van het graf soms een voorproef van hebben. "O, alle gij dorstigen, komt tot de wateren, en gij, die geen geld hebt, koopt en eet zonder geld en zonder prijs".